Emmanuel Kattan

Cărări clandestine

ROMANUL SECOLULUI XXI

UNIVERS

Emmanuel Kattan

Cărări clandestine

Traducere și note de
Diana Crupenschi

UNIVERS
2015

ROMANUL
SECOLULUI
XXI

Traducerea acestei cărți a fost sprijinită de
Canada Council for the Arts

EMMANUEL KATTAN
LES LIGNES DE DÉSIR

© Les Éditions du Boréal 2012
© Editura UNIVERS , 2014, pentru prezenta traducere

www.edituraunivers.ro

Redactor: Irinel Antoniu
Tehnoredactor: Constantin Niță
Copertă: copyright: Aleshyn_Andrei (Shutterstock)

ISBN ePUB: 978-606-8631-74-5
ISBN Print: 978-606-8631-37-0

Această carte în format digital (e-book) este protejată prin copyright și este destinată exclusiv utilizării ei în scop privat pe dispozitivul de citire pe care a fost descărcată. Orice altă utilizare, incluzând împrumutul sau schimbul, reproducerea integrală sau parțială, multiplicarea, închirierea, punerea la dispoziția publică, inclusiv prin internet sau prin rețele de calculatoare, stocarea permanentă sau temporară pe dispozitive sau sisteme cu posibilitatea recuperării informației, altele decât cele pe care a fost descărcată, revânzarea sau comercializarea sub orice formă, precum și alte fapte similare săvârșite fără permisiunea scrisă a deținătorului copyrightului reprezintă o încălcare a legislației cu privire la protecția proprietății intelectuale și se pedepsește penal și/sau civil în conformitate cu legile în vigoare

Lectura digitală protejează mediul

Versiune digitală realizată de elefant.ro

Mă simt mai aproape de Dumnezeu când mă îndoiesc de existența lui decât atunci când cred în el.

VANUDRINE SINHA

1

Miercuri, 6 mai 2009

Daniel a adormit, în sfârșit. Cu toate zdruncinăturile autobuzului, în ciuda conversației însuflețite a vecinilor, în pofida claxonărilor tunătoare ale camioanelor care trec în mare viteză pe stânga. Când urcase în avion, nu se mai gândea la nimic. Își repeta pur și simplu în minte următoarele etape: Ajung la Ierusalim, îmi las bagajele la hotel și pe urmă iau un taxi ca să mă duc la universitate. Acolo, mă întâlnesc cu prodecanul. Sper că o să aibă vești pentru mine.

Mai înainte, în avion, nu se atinsese de mâncare. Sunt două zile de când n-a mâncat aproape nimic. Vecina lui îl privea cu coada ochiului. Putea să aibă vreo treizeci de ani, dar părul lung vopsit în roșu-aprins, inelul de argint care-i străpungea nara dreaptă și inelul în formă de cap de mort pe care îl purta îi dădeau un aer de adolescentă rebelă. Toate aceste detalii, totuși, îi scăpau lui Daniel, a cărui privire părea să rătăcească undeva departe.

Tânăra a încercat să-l antreneze într-o conversație:

— E prima călătorie în Israel?

El a dat din cap în semn că nu. Ca să nu pară nepoliticos, a spus:

— Am fost de mai multe ori când eram copil, dar nu m-am mai întors în Israel de-atunci.

Intrigată, femeie îi privea cu atenție fața, ca și cum ar fi putut afla mai multe din trăsăturile sale pline de brazde adânci sau de riduri decât din răspunsurile lui banale.

— Aveți familie în Israel?

Ce-ar fi putut să răspundă? Da, o am acolo pe fiica mea. A dispărut. Nimeni nu știe unde e. Nu mai știu nimic de ea de aproape două săptămâni.

Dar de ce să-i fi mărturisit asta unei străine? N-ar fi reușit decât s-o facă să se simtă stânjenită. Ar fi bolborosit niște vorbe oarecare: „Îmi… pare rău… dacă credeți că pot să vă ajut cu ceva…“ Era mai bine să mintă: „Nu, n-am familie acolo. Mă duc să vizitez locurile, asta-i tot“. Și, după o lungă tăcere, începuse să asculte muzică în căști. Acum, în autobuzul care îl duce la Ierusalim, Daniel se gândește din nou la conversația lui cu prodecanul facultății, Doron Shemtov. Acum cinci zile. Era pe cale să iasă, telefonul sunase chiar în timp ce se pregătea să închidă ușa de la intrare a apartamentului. Era în întârziere, dar răspunsese, gândindu-se că ar fi putut să-l caute Sara. Trecuse mai mult de o săptămână de când nu avea vești de la ea. Nu răspundea nici la e-mailuri, nici la telefon. Neliniștit, Daniel contactase universitatea. Aflase că fata nu venise la cursuri. A doua zi, Daniel a primit un telefon de la prodecan, care i-a spus că serviciul de securitate al campusului începuse o anchetă. După câteva zile, au alertat poliția, iar Daniel a luat avionul spre Ierusalim.

Autobuzul de-abia se târa. „Lucrări pe drum, mereu lucrări, ce pacoste!“ Vecina de scaun i-a întâlnit privirea și a profitat ca să-și comunice frustrarea. Daniel aprobă cu un semn din cap, apoi își scoate din buzunar celularul ca să o sune din nou pe Sara. Dar ea nu răspunde. De la conversația cu prodecanul, a încercat să ia legătura cu fiica lui de zeci de ori. Chiar și în avion, se închisese în toaletă ca să-i telefoneze pe furiș.

„Nu trebuie să te pierzi cu firea, nu trebuie să te pierzi cu firea.“ Își repetă fără încetare propoziția asta de când a plecat din Montréal. A devenit busola, portul lui, ca un cântecel liniștitor pentru adormit copiii. Dar, în ciuda eforturilor lui, Daniel

nu se poate împiedica să se gândească la tot ce poate fi mai rău.

* * *

Ierusalim, 8 octombrie 2008

Tatăl meu e evreu. Mama era musulmană. Eu sunt și evreică, și musulmană. Mult timp am trăit fără să-mi pun întrebări.

Acasă, mama se ruga în fiecare zi. Uneori îmi propunea să ne rugăm împreună. Îmi arăta cum să mă spăl pe mâini, cum să-mi spăl gura, nările, urechile, picioarele, iar eu îi imitam întocmai toate gesturile. Pe urmă îngenuncheam lângă ea și recitam cele câteva surate *pe care le învățasem de la ea. Nu înțelegeam* suratele*, dar mă lăsam călăuzită de ea, adoptam modulațiile vocii ei, îmi făcea plăcere, la fel ca și ei, melodia fiecărui cuvânt. Aflam în acele momente o anumită alinare,consolarea unei discipline. Dar ceea ce conta, înainte de orice, era faptul că mă simțeam aproape de mama fără să fie nevoie să vorbesc cu ea, fără măcar să trebuiască să o privesc.*

Lucrurile stăteau altfel cu tata. Ținea sărbătorile mari – Yom Kippur, Rosh ha-Shanah, Pessah –, îi plăcea să-mi spună poveștile din Biblie, dar religia nu ocupa mult loc în viața lui. Odată, în perioada în care mama era bolnavă, l-am întrebat dacă crede în Dumnezeu. S-a uitat la mine cu privirea lui tandră, o privire care nu reușea să comunice decât neputința dragostei: „Știi, Sara, Dumnezeu n-are nevoie ca noi să credem în el. Tot ce își dorește el e să ne purtăm ca și cum ar fi acolo". Răspunsul lui m-a decepționat atât de tare, încât abia am reușit să-mi stăpânesc lacrimile. Eu voiam ca mama să se vindece, voiam un „da" imens, sincer și ferm: „Da, Dumnezeu e acolo, ne privește, ne ascultă, o s-o salveze pe mama ta". Dar tata nu înțelegea nevoia asta a mea. Credea în medici, în știința lor, în determinarea lor. Se bizuia în întregime pe ei. Cred

că nu l-am văzut niciodată rugându-se, vreau să spun rugându-se cu adevărat, cu fervoare, lăsându-se pătruns de cuvinte. În rarele dăți când se ducea la sinagogă, urmărea etapele slujbei pe o carte, îmi arăta paginile, se înclina când se înclina toată lumea, psalmodia, ca și ceilalți, laudele și imnurile, dar chipul, vocea lui nu trădau nici o emoție. Își făcea datoria, asta era tot. Pentru tata, Dumnezeu nu e decât o idee. Nu e acolo, nu a fost niciodată acolo.

* * *

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Ierusalim
Miercuri 8 octombrie 2008, 23: 31

Bună seara, tată,

Am ajuns cu bine. În avion, aproape că n-am putut să dorm deloc, atât de surescitată eram. Am început să citesc *Poarta soarelui,* cartea lui Elias Khoury. Ai dreptate, e foarte emoționantă.

Am primit o cameră în campusul universității de pe Muntele Scopus. Vremea e frumoasă, am impresia că sunt în vacanță. Mâine trebuie să mă duc la biroul de înscriere. Cursurile încep luni dimineață. De-abia aștept.

Sunt epuizată, vreau să mă culc – sperând că n-o să mă trezesc la trei dimineața. Te sun sâmbătă.

Te sărut,
Sara

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Ierusalim
Joi 9 octombrie 2008, 7:18

Draga mea,

Mi-a părut bine când am primit mesajul de la tine. Aș fi vrut să mă suni imediat cum ai ajuns, dar mi-am zis că poate nu-ți mergea telefonul acolo. Oricum, m-am liniștit acum.

Ieri dimineață, după ce le-am dus la aeroport, m-am dus să mă plimb în parcul La Fontaine. N-a fost o idee prea bună. Locul ăsta e plin de amintiri, acolo te duceam, mama ta și cu mine, să te joci înainte să ne mutăm pe Édouard-Montpetit. După un sfert de oră, n-am mai putut, m-am întors acasă.

Mi-e dor de tine. Aștept cu nerăbdare să mă suni.

Tatăl tău care te iubește

* * *

Ierusalim, 9 octombrie 2008

În dimineața asta m-am dus la biroul de înscriere ca să-mi iau carnetul de student. Secretara, o doamnă de vreo cincizeci de ani, cu chipul uscat și sever, s-a uitat îndelung în dosarul meu. Cu sprâncenele încruntate, întorcea paginile încet, scrutându-mi fotografia, întârziind asupra fiecărui detaliu care părea să-i atragă atenția, notându-mi numărul de pașaport într-un registru mare, roșu. Apoi a ridicat capul spre mine și, deodată, privirea i s-a îmblânzit. „Vorbești arabă?“ În mod sigur, remarcase numele mamei mele, Leila Hachem, și de aici dedusese că probabil știam măcar câteva cuvinte în limba asta. I-am răspuns imediat în cea mai bună arabă pe care mă pricepeam s-o vorbesc, iar fața i s-a luminat imediat.

Ca și cum aș fi fost o verișoară îndepărtată de-a ei, regăsită pe neașteptate, s-a apucat să-mi pună o mie de întrebări, curioasă să afle unde m-am născut, ce studii am făcut. Mi-a spus că lucra la universitate de mai mult de treizeci de ani și că era din Tira, un sat aflat la jumătatea drumului între Haifa și Ierusalim. Vedeam cum se schițează în surâsul ei, care părea să contrazică amărăciunea și oboseala ce i se citeau în trăsături, gratitudinea pentru faptul că fusese recunoscută. Această complicitate, născută doar din limbă, îi amintea

poate vreo legătură invizibilă, cu atât mai prețioasă cu cât era efemeră și fragilă.

Dar scurta noastră discuție le stârnise curiozitatea studenților care așteptau de cealaltă parte a biroului. Când m-am îndreptat spre ieșire, am simțit în ochii lor nu invidie – de ce să fi fost invidioși că vorbeam arabă? –, ci suspiciune: din moment ce secretara îmi arătase atâta amabilitate și solicitudine, asta nu voia să spună că fusesem tratată preferențial?

Întâlnirea asta mi-a lăsat un gust amar – și, de asemenea, o oarecare neliniște. Aveam sentimentul că nu fusesem onestă, că mă trădasem puțin pe mine însămi. Ar fi trebuit să-i explic doamnei că eram și evreică, că tata obișnuia să mă ducă la sinagogă în copilărie. Dar n-ar fi înțeles, în mod sigur. S-ar fi destrămat farmecul, chipul i s-ar fi închis la loc, iar eu aș fi simțit că, dacă voiam cu orice preț să-i spun adevărul, ea ar fi fost cea trădată.

* * *

— Ați călătorit bine?

Daniel îl privește interzis pe prodecan. Întrebarea i se pare deplasată, dar oboseala extremă pe care o simte îi începoșează judecata. Fără să se gândească, răspunde:

— Da, mulțumesc, am călătorit bine. N-a fost nici o problemă.

— Mi-e teamă că încă nu avem nici o veste de la fiica dumneavoastră. Când ați vorbit ultima oară cu ea?

— Acum vreo douăsprezece zile.

— Și de atunci?

— De atunci, nimic… În ultima vreme mi s-a părut neliniștită. Mă suna mai puțin regulat. Am crezut că e din cauză că era preocupată de cursuri și de examene. Și pe urmă, brusc, a încetat să-mi mai răspundă la e-mailuri. Ultimul pe care l-am primit de la ea e din 24 aprilie.

— Știți unde ar putea fi? V-a vorbit despre vreo călătorie?

— Nu. Cred că dacă ar fi avut de gând să plece undeva, mi-ar fi spus, cu siguranță.

— Bineînțeles. Deocamdată am făcut o sesizare la poliție. Comisarul care conduce ancheta a întocmit o listă de indivizi care ne-ar putea da informații despre ea. Fără îndoială că va ști să vă spună mai multe. De altfel, ar vrea să discute cu dumneavoastră cât mai repede posibil.

Prodecanul îi întinde lui Daniel o bucată de hârtie pe care a scris în grabă adresa comisariatului. Ridică fruntea, schițează un zâmbet scurt:

— Cât despre noi, am dat un anunț în ziarul universității și pe websitul nostru. Profesorii și colegii Sarei colaborează deja cu oamenii de la poliție. Vom face tot ce putem ca s-o găsim.

Prodecanul se ridică și îi întinde mâna lui Daniel. Strângerea de mână energică se vrea liniștitoare, dar Daniel nu se poate împiedica să citească în privirea bărbatului o neliniște tulburătoare.

* * *

Ierusalim, 11 octombrie 2008

În dimineața asta, o plimbare lungă pe străzile din cartierul armean. Am mâncat la prânz la cafeneaua universității, apoi m-am dus să mă plimb pe terasă ca să contemplu Ierusalimul de sus, aşteptând să înceapă cursul. Chiar atunci când vezi orașul de atât de departe, ai impresia că eşti în centrul lui, în mijlocul străzilor înguste, al zgomotelor şi al mirosurilor.

Ierusalim, 13 octombrie 2008

Ieri seară, când mă întorceam de la cursuri, m-am dus să mă plimb prin cartierul Yemin Moshe. Cum eram prea obosită ca să mă gândesc la ceva anume, mi-am lăsat privirea să rătăcească pe aleile care şerpuiau spre Mishkenot Sha'ananim.

Nu departe de moara lui Montefiore, m-am oprit la intrarea într-o sinagogă. Auzeam tânguirea melancolică a cântecului Lekha Dodi*, care anunță începutul sabatului. Versurile astea de dragoste, în care bărbatul este iubitul, iar odihna e logodnica pe care o întâmpină, nu le-am înțeles niciodată prea bine. Nu suntem mai degrabă uniți cu Dumnezeu prin lipsă, prin încercări, prin incertitudine? „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău, din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta.“*[1] *Nici măcar în timpul celei mai pioase perioade, atunci când mă rugam în fiecare zi să se vindece mama, nu m-am simțit niciodată aproape de aceste cuvinte. Iubirea este ceea ce omul îi dă omului. Dar Dumnezeu este o întrebare, o prezență pe care o doresc și despre care încă nu știu nimic. Ea se lasă locuită de disperarea mea, poate că îmi primește îndoielile, angoasele, dar nu iubirea este cea care ne unește. Pentru a iubi, trebuie să poți aparține celuilalt, iar în ce-l privește pe Dumnezeu, nici măcar nu știu dacă am început să exist din punctul lui de vedere.*

Mult timp, am rămas în picioare ascultând imnul trist, ale cărui accente marcate în același timp de durere și de speranță rămâneau suspendate în nemișcarea nopții care se lăsa. Aș fi vrut să intru, dar n-am făcut-o. De ani de zile nu mai intrasem într-o sinagogă, acum ar fi fost prima oară după mult timp. Dacă m-am răzgândit, n-a fost pentru că îmi era teamă de confruntarea cu priviri necunoscute, nici pentru că m-aș fi trezit în balconul femeilor, sus, ascunsă în spatele unui grilaj de fier care m-ar fi împiedicat să urmăresc rugăciunea. A fost mai degrabă pentru că îmi era teamă de sentimentele pe care această apropiere le-ar fi făcut să se nască din nou în mine.

Mi s-ar fi părut ciudat, absurd chiar, să mă aflu acolo, să cânt împreună cu ceilalți bucuria odihnei, a timpului suspendat. Această celebrare era pentru cei a căror viață e în întregime locuită

de rugăciune; era încheierea unei săptămâni pe care și-o petrecuseră amintindu-și prezența divinului în cele mai mărunte acte cotidiene. Eu am abandonat de mult disciplina asta. Dumnezeu este un cuvânt care încă îmi ocupă gândurile, dar pe care nu mai reușesc să-l regăsesc.

* * *

Comisarul Nathan Ben-Ami nu-l privește pe bărbatul care stă în fața lui. Când a intrat în biroul lui, i-a strâns mâna și i-a arătat fotoliul jerpelit din piele din fața lui. I-a oferit o cafea, pe care Daniel a refuzat-o cu un semn al mâinii. În timp ce vorbește cu el, comisarul aruncă priviri distrate asupra ecranului calculatorului de pe biroul lui. Deplasează câteva dosare, le ridică, le pune unul peste altul pe o masă joasă de lângă birou. Își scoate telefonul BlackBerry din buzunarul interior al hainei, își verifică mesajele. Apoi se întoarce la dosare, bea o înghițitură de cafea, se strâmbă, își întoarce din nou capul spre calculator, clipind.

Nu-l privește pe Daniel. La ce bun? Seamănă cu toți ceilalți. Cei care tocmai au fost jefuiți, cei cărora le-a fost ciocnită mașina, cei care au lovit cu mașina un biciclist. Toți au aceeași privire neliniștită, același chip rătăcit, aceeași dorință imensă: ca totul să reintre în ordine, și asta cât mai repede posibil. Ca el, sergentul Ben-Ami – ca și cum ar avea puterea asta! –, să răspundă la toate întrebările care-i asaltează și să-i pună să semneze câteva hârtii ca să se poată întoarce la viața lor liniștită de zi cu zi.

Daniel îl observă pe omul care se agită în fața lui. Învârtindu-se pe scaunul lui pivotant ca o giruetă, cu un ochi la teancul de hârtii și celălalt la telefon, comisarul Ben-Ami pare foarte puțin interesat de prezența lui. Capul lui, enorm în comparație cu corpul mic, îndesat, și cu mâinile minuscule, îi dă înfățișarea unui tiranozaur rătăcit,

un efect accentuat de dinții ascuțiți și de ochii bulbucați.

Daniel îi răspunde la toate întrebările: Când a vorbit cu Sara ultima oară? Ea avea intenția să plece în călătorie? Pe cine cunoștea în Israel? Ce știe despre prietenii ei, despre persoanele pe care le frecventa? Întrebările țâșnesc, se înlănțuie, se încalecă, ca și cum comisarul ar ști deja toate răspunsurile.

După câteva minute, sergentul Ben-Ami se ridică de pe scaun și vine să se așeze foarte aproape de Daniel. Cu coatele puse pe genunchi, cu capul mare sprijinit de pumnii strânși, îl privește fix pe Daniel:

— Credeți că Sara are dușmani?

Daniel se uită lung la comisar, stupefiat.

— Dușmani? Ce vreți să spuneți, de fapt?

— Există în anturajul ei persoane care ar putea fi invidioase pe ea, care ar putea să-i vrea răul?

— Nu, de ce? În orice caz, dacă s-ar simți amenințată, nu mi-ar fi spus nimic… Serios, nu, nu cred. Mi-a vorbit despre prietenii ei. Părea să se înțeleagă bine cu ei… Și apoi, nu e deloc genul care să fie implicată în chestii legate de droguri, dacă aici vreți să ajungeți.

Comisarul își dă fotoliul în spate, își încrucișează picioarele, își lasă brațul în spatele spătarului, ca să pară destins. Cu un ton insidios, ca și cum l-ar bănui pe Daniel că minte, continuă:

— Avea un prieten, mă refer la o legătură sentimentală?

— La un moment dat, ieșea cu un tip numit Avner, dar s-au despărțit acum câteva luni.

— De ce?

— Nu sunt sigur… N-a mers, asta-i tot ce mi-a spus Sara.

Sergentul a scos din buzunar un carnet în care acum își ia notițe.

— Și de atunci?

— De atunci, ce?

— Ei bine, vă întreb dacă avea o relație… dacă exista cineva în viața ei?

— Nu, nu cred.

Comisarul ridică fruntea, își încruntă sprâncenele, apoi se cufundă din nou în carnetul lui și începe să-i răsfoiască paginile cu nerăbdare. Se uită la Daniel cu coada ochiului.

— Numele de Ibrahim Awad vă spune ceva?

— Nu, de ce?

— Se pare că ar fi fost văzut în compania Sarei înainte ca ea să dispară.

— Cine… Cine e?

— Se pare că el și Sara sunt foarte apropiați. Mai mulți prieteni de-ai Sarei mi-au spus numele lui. Nici familia lui n-are vești de la el. Încercăm să aflăm mai multe despre asta.

Trăsăturile lui Daniel, a căror expresie de neliniște a fost ascunsă până atunci de oboseală, se înțepenesc deodată, revelând, în spatele rătăcirii, o teamă lucidă. Vocea lui, mai înainte placidă, s-a preschimbat într-o tânguire imperioasă și ostilă:

— Dar… Ce știți, de fapt? Totuși, e… Cineva trebuie s-o fi văzut pe Sara… Cineva nu poate să dispară așa, de pe o zi pe alta…

— Ascultați, domnule Benzaken, facem tot ce ne stă în puteri ca s-o găsim pe fiica dumneavoastră. I-am interogat pe toți profesorii ei, pe prietenii și pe colegii ei, pe toți cei care o cunosc. Am verificat conținutul calculatorului ei, i-am identificat apelurile din telefonul mobil și, în acest moment, un anunț de căutare circulă în toate comisariatele din țară. E inutil, pentru moment, să ne pierdem în speculații.

Telefonul sună. Sergentul se întoarce la biroul lui ca să răspundă. În spatele lui, fereastra deschisă lasă să se întrevadă curtea unei școli. E recreație. Strigătele copiilor se înalță într-o larmă melodioasă, ca rumoarea confuză și languroasă a instrumentelor acordate înaintea unui concert. Daniel cedează din nou oboselii – ajunge un singur

moment de neatenție – și iată că amintirile îl inundă, îl înecă, îl antrenează în cavalcada lor capricioasă. A sunat clopoțelul, o așteaptă pe Sara în fața porții școlii. Ea nu aleargă spre el, nu-i sare în brațe, nu în fața colegilor ei. Dar, îndată ce s-a așezat pe bancheta din spate a mașinii, își întinde fața spre el și, punându-și arătătorul pe obraz cu un semn cochet, cere un sărut. E începutul verii, vine vacanța și Daniel e transportat la Saint-Adolphe, la marginea lacului Vingt-Sous. Acolo, la câțiva metri de cabana lor, Leila și el plantaseră un liliac pentru a sărbători nașterea Sarei. Imediat, o altă amintire: la întoarcerea în Montréal, Sara stă așezată pe terasa casei lor de pe bulevardul Édouard-Montpetit. L-a poftit să se așeze lângă el și, cu o creangă de liliac înflorit în mână, îl învață cum să desfacă florile ca să le guste nectarul. Dar mintea lui avidă nu-i lasă timp să savureze scena. Repede, o altă imagine, venită de și mai departe: prim-plan cu Sara bebeluș. În baie, râde stropindu-l cu apă pe Daniel. Ca răspuns la fiecare provocare, el îi inventează un nume nou pe care ea îl repetă fără să-l înțeleagă, stropindu-l și mai tare: Saradieuse, Sarabougrie, Saratatouille, Saravageuse, Saravissante, Sarazdemarée[2]. Daniel își vine în fire. Nu, trebuie să înceteze imediat cu asta. Panta amintirilor e prea periculoasă. Mai ales acum.

Sergentul a închis telefonul. Se ridică, se apropie de Daniel, cu mâna întinsă:

— Aveți încredere în mine, o să facem totul ca s-o găsim pe fiica dumneavoastră, repetă. Și dacă aveți vești de la ea, evident…

Daniel se lasă condus, îi mulțumește comisarului și o ia pe coridorul lung care-l duce spre ieșire. Ușa biroului care se închide în urma lui, secretara care-i aruncă o privire compătimitoare, șoferul taxiului care insistă să-i pună valiza în portbagaj, totul pare să conspire la a-i aminti că viața lui e acum în suspans. În ochii

celorlalți, în propriii lui ochi chiar, nu mai este decât atât: un om căruia i-a dispărut fiica, un om neliniștit, un om care așteaptă.

* * *

„Sper că nu i s-a întâmplat nimic.“ Această mică frază de care conștiința lui se cramponează acoperă un labirint de întrebări și de angoase: poate că Sara a fost atacată… a avut un accident… e rănită… poate că… Dar Daniel refuză să-și exprime teama în cuvinte. Din superstiție, poate, pentru a rezista la neliniștea care îl amenință, toate aceste imagini sunt imediat neutralizate de mica frază în aparență inofensivă: „Sper că nu i s-a întâmplat nimic“.

* * *

Ierusalim, 16 octombrie 2008

Studenta cu care împart apartamentul din campus se numește Samira. Vorbește mult. Mai ales despre ea, despre familia ei, despre părinții ei, care locuiesc tot în Ierusalim, despre studiile ei de Drept – „Ce plictiseală!“ –, despre pasiunea ei pentru poezie. Privirea îi rătăcește un moment peste mica etajeră de deasupra patului ei, apoi se ridică brusc pentru a căuta un volum în engleză, operele lui Keats. Îl deschide, ca din întâmplare (dar, de fapt, este un poem pe care-l știe aproape pe dinafară, La Belle Dame sans merci*), și începe să citească subliniind fiecare vers cu mișcări teatrale. „A murit la douăzeci și cinci de ani, îmi explică ea, dar ideile lui sunt ideile unui om bătrân!“ Entuziasmul ei are ceva forțat. S-ar zice că toate aceste cuvinte, aceste gesturi mari care par să mimeze o avalanșă imaginară sunt acolo pentru a face o diversiune, ca și cum ar exista în ea un nod de tristețe care nu trebuia lăsat la iveală.*

Samira îmi explică faptul că tatăl ei a încurajat-o să facă studii de Drept. Nu e nefericită, dar, uneori, e tentată să lase totul baltă: „M-am

săturat să-mi îndop memoria cu toate articolele astea de lege, cu toate clauzele și toate corolarele astea. Sunt lucruri mai importante în viață. Părinții mei nu înțeleg nimic. Vor să-mi asigure viitorul. Spun că nu trebuie să depind de nimeni. Au dreptate, la urma urmei. Dar la ce folosesc studiile astea, la ce-mi folosește o carieră dacă eu rămân goală pe dinăuntru? Toate eforturile astea n-ar avea nici un sens dacă oamenii nu ar aspira la altceva: dorința de a cunoaște, de a se îmbogăți cu idei noi, de a descoperi în ei alte resurse. Și asta contează, nu crezi?". Samira îmi aruncă priviri imploratoare, ca și cum eu aș fi cea care o oblig să devină avocată. „Într-o zi, continuă ea, i-am oferit tatei o carte de poeme de Mahmoud Darwish. Abia dacă s-a uitat la ea, apoi mi-a mulțumit politicos, ca și cum ar fi fost vorba de o cravată ieftină. Când i-am vorbit din nou despre asta, în vinerea următoare, știi ce mi-a spus? «Poezia e pentru visători, iar visătorii n-au schimbat niciodată nimic în lume. Nu cuvintele frumoase ne vor elibera de oprimare.» N-am răspuns nimic. Știu bine că nu poezia ne va aduce pacea. Dar fără cuvinte, fără povești… Tu ce crezi?" Samira voia aprobarea mea. Vedeam asta în privirea ei plină de așteptare și de ardoare, ca a unui profesor care de-abia se abține să-i sufle răspunsul potrivit elevului său. Știu ce-ar fi trebuit să-i răspund. Ar fi trebuit să-i spun că rezistența trece prin istorie, că toți avem datoria de a povesti, că adevărata solidaritate nu înseamnă doar să te scandalizezi de violența și de indiferența lumii, ci că trebuie să te angajezi, să mărturisești, să scrii încă din prezent istoria care va fi viitorul nostru. Dar niciodată n-am fost sedusă de acest gen de idealism. Și apoi, cum să discutăm despre un asemenea subiect fără să-i mărturisesc Samirei că nu sunt doar musulmană, ci sunt și evreică? Că și eu port în mine amintirile tatălui meu, poveștile despre război pe care nu le-

a trăit el însuși, dar cu toate astea i-au impregnat conștiința?

Așa că am preferat să nu-i spun nimic. Și, pentru a-i arăta că putea vedea în mine dacă nu o complice, cel puțin o prietenă binevoitoare, am rugat-o să-mi împrumute cartea lui Keats pe care o ținea încă în mâini.

* * *

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Vești din Ierusalim
Vineri 17 octombrie 2008, 14: 20

Buna, tată,

Sper că ești bine. Am o mulțime de lucruri să-ți povestesc. Mai întâi, l-am întâlnit în sfârșit pe îndrumătorul meu, Shlomo Oren. Puțin rece la început, dar când vorbește despre munca lui, devine pasionat. Supervizează șantierul de săpături de la Khirbet Qeiyafa, un sit arheologic din sud-vestul Ierusalimului. Acolo, se pare, l-a doborât David pe Goliat. M-a convins să mă alătur grupului lui. Plecăm la începutul lui noiembrie.

La universitate, am întâlnit mulți studenți străini: australieni, francezi, germani. Suntem o duzină la seminarul de arheologie biblică și seara ne ducem cu toții să bem un pahar împreună. Colega mea de cameră se numește Samira. Foarte pasionată – de poezie, de cinema... și de băieți. S-a înscris la Drept (ca să-i facă plăcere tatălui ei), dar visează să scrie cărți. Ne înțelegem bine, chiar dacă mă cam plictisește.

Știi, de-abia aștept să vorbim.

Sara

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Vești din Montréal
Vineri 17 octombrie 2008, 22: 53

Draga mea,

Îți mulțumesc pentru vești. Mi-e dor de tine. Din fericire, am cursuri de pregătit, asta îmi ține mintea ocupată. Predau cursuri despre pictura flamandă în toamna asta. Săptămâna trecută am studiat tablourile biblice ale lui Rembrandt. Apropo de asta, știi de unde vine expresia englezească *The writing is on the wall?* De fapt, e o aluzie la *Ospățul lui Balthazar,* când regele vede mâna divină scriind pe perete cuvintele de foc care anunță sfârșitul imperiului său. Sunt douăzeci de ani de când studiez tabloul ăsta, dar numai azi, datorită unuia dintre studenții mei, am făcut legătura. Mâine o să fiu la țară. Sună-mă, mai curând, duminică.

Te îmbrățișez tare,

Tatăl tău care te iubește

* * *

Ajuns în camera de hotel, Daniel trage imediat perdelele. Se așază pe marginea patului, își scoate telefonul din buzunarul interior al hainei și formează numărul Sarei. E ritualul care îl însoțește de o săptămână, un gest repetat cu fidelitate din oră în oră, în fiecare zi. E actul, în aparență banal, care poate să-l convingă de faptul că nimic nu s-a schimbat, că totul va reintra în ordine.

Sună, nu răspunde nimeni. Există în mod sigur o explicație. A plecat, într-un impuls de moment, într-o excursie cu niște prieteni. Și-a pierdut telefonul sau a uitat să-l pună la încărcat. Poate că s-a îndrăgostit lulea, poate că de o săptămână s-a închis în casă cu un băiat și pur și simplu s-a hotărât să se izoleze de lume. Poate… Extenuat, Daniel se prăbușește pe pat.

* * *

Se trezește cu o tresărire. Îi bate inima foarte tare. E angoasa, o prăpastie care se deschide în el. Cât timp a dormit? Cum poate să doarmă, când… Dar e epuizat, iar somnul nu mai e o plăcere.

Daniel închide ochii din nou. De unde vine amintirea asta? Cum s-a strecurat până aici? În urmă cu cincisprezece ani, într-un weekend de toamnă, el și Sara se plimbă pe Mont Royal[3]. A căzut prima zăpadă, dar s-a topit aproape imediat. La marginea drumului, Sara se oprește. Daniel se apropie de ea. E o pasăre moartă pe jos.

Daniel o ia de mână pe Sara, încearcă să o ia de acolo, dar ea refuză să plece. „Trebuie să ne ocupăm de ea.“ Rostește cuvintele astea pe un ton care nu admite replică. În genunchi, la poalele unui copac, începe să scobească pământul cu o creangă pe care a găsit-o pe jos. Dar pământul e prea tare, creanga se rupe. „Îmi trebuie o lopată.“ Cu brațele atârnându-i pe lângă trup, Daniel se uită în jur. De unde să găsească o lopată? Fără nici un chef, se îndepărtează, face o duzină de pași în direcția lacului și culege de pe jos câteva bucăți de lemn. Când revine, Sara nu se întoarce spre el. A găsit o piatră ascuțită și se înverșunează, lovind pământul din răsputeri. În ciuda eforturilor ei vitejești, abia dacă a făcut o adâncitură mică. În ritmul ăsta, or să-și petreacă acolo toată după-amiaza. Resemnat, Daniel se așază în genunchi și, cu un gest a cărui nerăbdare o regretă imediat, îi ia piatra din mâini. Trudește, bombăne, i se jupoaie pielea de pe degete și în scurt timp reușește să sape o groapă nu mai mare decât corpul păsării. În acest timp, Sara leagă mănunchi niște rămurele pe care le-a adus cu un elastic de prins părul. „E o sperietoare, îi explică ea. Ca să țină la distanță spiritele rele“. Îl trimite să mai caute niște crenguțe ca să facă picioarele sperietorii și niște conuri mici de brad pentru ochi. Se întoarce, „Nu, astea sunt prea mari“, pleacă din nou, aduce unele mai mici. Îi e frig, e obosit, nu reușește să-și ascundă prea bine proasta dispoziție, și totuși deja îi e ciudă pe sine însuși pentru că nu poate să participe la joc cu mai mult entuziasm.

Ar fi trebuit să fie alături de Sara, să o ia în serios, chiar să i-o ia înainte: „Ce-ar fi să împodobim sperietoarea cu niște panglici? Ce-ar fi să gravăm numele păsării pe o piatră pe care s-o punem pe mormânt?“. Dar Daniel nu se gândea decât la cum să se întoarcă mai repede acasă, se temea de o răceală. Și apoi, trebuia să se pregătească: a doua zi primea vizita directorului unei galerii care se declarase interesat de tablourile lui și ținea să-i facă impresie bună.

Amintindu-și de acest episod, Daniel regretă că rămăsese în urma momentului, ca și cum n-ar fi fost decât un martor neputincios, străin de treaba urgentă în care încercase să-l antreneze Sara. Întins pe pat, în camera lui de hotel, contemplă scena care defilează lent prin fața ochilor lui, pândind noi detalii care ar fi putut să-i scape mai înainte. Iar disperarea sfâșietoare pe care o lasă să se insinueze în el nu vine doar din momentul pierdut, ci și din realizarea că ceea ce s-a petrecut nu i-a aparținut cu adevărat niciodată. Această dublă absență – a amintirii și absența lui, exilat din amintire – face neliniștea care-l macină să devină și mai insuportabilă.

* * *

Ierusalim, 19 octombrie 2008

În seara asta am vorbit cu tata la telefon. Mi-a pus multe întrebări. Voia să se liniștească, să fie sigur că mănânc bine, că am prieteni, că urmez cursuri interesante. Fără prea mult entuziasm, am încercat să-i risipesc grijile. I-am descris în amănunt cum îmi petreceam zilele: mesele, întâlnirile, lecturile.

Dar am simțit foarte repede că tata nu era prea interesat. De fapt, voia să vorbim despre trecut, despre mama, despre vacanțele noastre împreună. „Într-o zi îmi căutam pașaportul și am dat peste o fotografie a ta în care țineai de coadă un crab-potcoavă. Era pe o plajă din Maine, cred, sau la

Cape Cod. Purtai un costum de baie albastru-închis. Trebuie să fi avut doisprezece sau treisprezece ani. Îți amintești?“ Fără să-mi lase timp să răspund, a continuat: „Plaja era plină de crabi-potcoavă, erau atât de mulți încât trebuia să fii atent pe unde calci ca să nu-i strivești. În dimineața aia ne întâlniserăm pe plajă cu un bătrân care-și plimba câinele. Îți explicase că creaturile astea bizare, care seamănă cu niște căști de soldat, sunt printre cele mai vechi animale din lume; aproape că nu s-au schimbat deloc de cinci sute de milioane de ani. Îți mai spusese și că crabii-potcoavă veneau pe plajă ca să se împerecheze, dar mulți sfârșeau prin a fi arși de soare și până la sfârșitul zilei jumătate dintre ei aveau să fie morți. Când omul a plecat, te-ai apucat să aduni crabii-potcoavă, ținându-i de coadă, și să-i arunci cu toate puterile în mare. Alergai spre valuri, cu câte-un crab-potcoavă în fiecare mână, și strigai: „Nu trebuie să moară!“. Îți amintești?

Simțeam din vocea lui că tata era emoționat. Îmi vorbea despre crabii-potcoavă, dar se gândea la mama, așezată sub umbrela ei, cu picioarele înfundate în nisip. I-am răspuns ezitând că într-adevăr îmi aminteam de ziua aceea, de fotografia aceea, de costumul meu de baie albastru-închis, dar n-am reușit să-l păcălesc. Avea atâta nevoie, totuși, ca eu să-mi amintesc. Era ca și cum, fără mine, amintirea risca să dispară, ca și cum avea nevoie de balastul celor două priviri ale noastre ca să fie reținută, și dacă unul dintre noi doi ceda, și celuilalt avea să-i scape și ar dispărea, ca un balon luat de vânt. Când a venit momentul să închid telefonul, am simțit că încă mai aștepta un cuvânt de alinare, o asigurare, poate, că nu era singur în trecutul lui. Atunci mi-a fost ciudă pe mine că nu mă pricepusem să mint mai bine.

Ierusalim, 19 octombrie 2008, ora două dimineața.

Tată, ar fi trebuit să te înțeleg mai bine, ar fi trebuit să știu cum să-ți răspund. Dar degeaba îmi frământ mintea, nu am aceleași amintiri pe care le ai tu. Tot ceea ce-mi revine în minte sunt garguiele pe care le sculptai în nisip, care semănau cu niște monștri gotici ieșiți din măruntaiele pământului. Le făceai niște guri deschise mari și mă trimiteai să caut bucăți de scoici albe în chip de dinți pentru aceste guri. Iar noaptea, nu ți-am spus niciodată asta, aveam coșmaruri.

Îmi mai amintesc și că, la puțin timp după una dintre acele veri petrecute în New England, mama a fost internată pentru prima dată. Îmi amintesc de durerea ta, de toate lucrurile despre care nu ai vrut niciodată să vorbești pe urmă, nici măcar după ani de zile de la moartea ei. Te închideai în baie ca să nu te văd plângând. Medicii îți dăduseră de înțeles că nu exista nici o șansă de remisie, dar întotdeauna m-ai făcut să cred că avea să se vindece. Și când mă întorceam de la școală, îmi zâmbeai, chiar dacă în ochii tăi nu mai era decât teamă.

N-ai vrut niciodată să vorbim despre acele luni lungi de așteptare și de angoasă, despre nopțile în care nu dormeam pentru că mama vomitase toată ziua, despre serile în care respiram ceva mai ușor, pentru că analizele ieșiseră bine. Despre ce vorbeați tu și mama când o țineai de mână, așezat la căpătâiul ei, așteptând să vină medicul? La ce te gândeai când băteai în sus și-n jos culoarul spitalului, în ziua ultimei ei operații? Nu te rugai, nu știai să te rogi, și atunci cu ce-ți ocupai mintea? Poate că îți aminteai de primele momente pe care le-ați petrecut împreună, mama și cu tine? De plimbările voastre pe Mont Royal sau de-a lungul canalului Lachine? Sau poate că visai călătoriile pe care le-am face împreună, orașele pe care le-am vizita dacă medicii s-ar fi înșelat, dacă, împotriva tuturor așteptărilor, mama s-ar fi făcut bine? În ziua aceea, infirmiera te-a trimis acasă.

Îți văzuse ochii încercănați, fața trasă, mersul ușor clătinat și te-a convins că aveai nevoie de odihnă. Ți-a promis că te sună imediat ce se termină operația. Cum nu puteai să stai locului, ți-am propus să jucăm dame. La început, făceai un efort să te concentrezi. Urmăreai jocul cu sprâncenele încruntate și îți luai timp să te gândești înainte de fiecare mutare. Pe urmă, ți-a scăzut concentrarea și ai început să pierzi. Îți tot luam damele, două, trei, uneori câte patru deodată. Îmi spuneam că victoriile astea erau un semn: dacă aveam să câștig toate partidele, însemna că operația va reuși, iar mama va ieși din spital însănătoșită. Înfrângerile succesive nu păreau să te irite, erai resemnat, ca și cum aș fi fost cu adevărat un adversar prea bun pentru tine. Poate că, știindu-mi superstițiile, erai hotărât să mă lași să câștig, căutând în speranța mea copilărească un refugiu pentru a-ți calma propriile tale neliniști?

Când telefonul a sunat, în sfârșit, pe la ora zece seara, te-ai ridicat brusc să răspunzi. Țineai receptorul lipit de ureche, ca și cum n-ai fi vrut ca eu să aud ce spunea medicul. Te-am văzut pălind, ți-am văzut fața descompunându-se, ca un desen pe nisip pe care marea l-a șters încet-încet. Cuvintele de care mă temeam atât de mult, pe care mi le repetasem de atâtea ori în rugăciunile mele, ca să le întemnițez acolo, ca să mă asigur că niciodată nu vor vedea lumina zilei, aceste cuvinte care făceau să se deschidă în mine un abis ori de câte ori îmi lăsam conștiința să se apropie de ele, „mama a murit", tu n-ai pronunțat cuvintele astea. M-ai privit și, sigur că înțelesesem, mi-ai repetat pur și simplu cuvintele medicului: „I-a cedat inima".

* * *

În sfârșit, sună comisarul Ben-Ami. Au trecut trei zile de când Daniel îi lasă mesaj după mesaj.

— Îmi pare rău, domnule Benzaken, n-avem nici o veste pentru moment. Vă ținem la curent.

Comisarul este totdeauna la fel de politicos; cu atât mai amabil, își spune Daniel, cu cât nu are nimic să-i spună. Daniel insistă:

— Totuși, trebuie să aveți măcar o idee… Oare… E posibil să fi fost răpită? Poate… Dacă ar fi avut un accident… Cineva a văzut-o, cu siguranță…

La celălalt capăt al firului, o tăcere lungă. Comisarul nu vrea să-l întrerupă pe Daniel, dându-i astfel prilejul să înceapă cu observațiile critice.

— Domnule Benzaken, spune el până la urmă cu voce joasă, vă înțeleg neliniștea, să n-aveți nici o îndoială în privința asta. Deocamdată nu excludem nici o ipoteză. Toată rețeaua noastră a fost pusă în stare de alertă. Fotografia Sarei circulă prin toate posturile de poliție din țară. Imediat ce avem vreo veste, o să vă anunțăm.

* * *

S-a făcut o săptămână de când e în Ierusalim, și totuși Daniel trăiește încă după ora din Montréal. Trezit încă din zori, e singurul client din restaurantul hotelului. Mănâncă fără poftă, fără nici o plăcere și, prin urmare, fără sentimentul de vină. Mănâncă doar pentru că așa trebuie, pentru că Sara are nevoie de el. Gândurile nu i se aventurează mai departe. „I s-a întâmplat ceva Sarei.“ Nu trebuie să dea un trup acestor cuvinte. Poate că, la urma urmei, nu s-a întâmplat nimic grav? O simplă neînțelegere. Ea credea că i-a dat de știre că va pleca într-o călătorie, își pierduse telefonul și asta era tot.

Visul care l-a smuls din somn cu atâta violență îl urmărește încă. Prezența Leilei, mai ales, continuă să-l învăluie, ca o creatură din povești, în același timp dorită și temută, care întârzie un moment în camera unui copil, după ce cartea s-a închis și lumina s-a stins. Daniel își amintește visul. E în

biroul comisarului Ben-Ami. Acesta din urmă mută niște grămezi de dosare de pe biroul lui. Pe urmă se așază, în sfârșit, îl fixează pe Daniel cu o privire severă și solemnă:

— Regret să vă informez, domnule Benzaken, că fiica dumneavoastră e arestată.

— Ce înseamnă asta? Ce-a făcut?

— Nu sunt autorizat să vă spun, din păcat. Asta ar putea compromite ancheta. Trebuie doar să știți că… dacă se dovedește că e vinovată, riscă să facă închisoare.

— Nu pricep… E o neînțelegere, în mod sigur…

— E inutil să speculăm, domnule Benzaken. Sara trebuie să fie adusă în fața judecătorului mâine. Imediat ce vom ști mai mult, vă anunțăm, desigur.

Și comisarul îl conduce la ușă, bătându-l pe spate cu un gest amical. Pe coridor, îl așteaptă Leila. Poartă un taior închis la culoare, pălărie și mănuși negre. Daniel se gândește: o femeie în doliu.

Leila îi ia mâna, i-o acoperă cu degetele ei înmănușate, stridie albă, prizonieră complice a unei stridii negre. Îi adresează zâmbetul afectuos al primei lor perioade împreună, cel pe care i-l oferea atunci când se întâlneau seara, în lunile ce-au urmat primei lor întâniri. În privirea ei, totuși, Daniel e sigur de asta, nu e doar tandrețe. Leila rămâne tăcută, dar e ca și cum i-ar fi spus totul: „De ce te-ai lăsat păcălit? Comisarul nu are dreptul să ne ascundă adevărul. Trebuie să știm, Daniel, trebuie să facem tot ce putem ca s-o ajutăm pe fiica noastră“.

În sala de mese a hotelului, Daniel se forțează să bea un suc de portocale, în timp ce-și repetă în minte scenariul visului. De la dispariția Sarei, amintirea Leilei îl însoțește adesea, ca o apariție binevoitoare. E o prezență fără culoare, fără textură, certitudinea, doar, că e acolo o ființă care-l

observă, îi ghicește gesturile, îi îmbrățișează mișcările. În tăcere, ea îl reține, îl împiedică să se cufunde cu totul în sine însuși; ca și Sara care, în fiecare duminică dimineața, avea obiceiul să intre cu pași de lup în atelierul în care picta și, așezată pe un taburet, îi pândea fiecare gest, își agăța privirea de fiecare mișcare a pensulei.

Acum, Leila a pătruns până și în visele lui. Și ea așteaptă răspunsuri. Amândoi poartă povara neliniștii și, în această angoasă împărtășită, Daniel regăsește intimitatea agitată din primii ani, când, aplecați deasupra leagănului Sarei, așteptau să-i scadă febra. În penumbra care-l învăluie încet-încet, Daniel nu mai e atât de singur, chiar dacă vocea care își croiește drum spre el nu e decât o creație a conștiinței lui.

* * *

Ierusalim, 20 octombrie 2008

În cartea sa Ierusalim, capitală a memoriei*, scriitorul Amos Elon descrie Ierusalimul ca fiind „oraşul celor trei sabaturi“: vinerea pentru musulmani, sâmbăta pentru evrei şi duminica pentru creştini. Îmi place mult ideea asta: săptămâna cu patru zile lucrătoare!*

Ierusalim, 21 octombrie 2008

Doar după ce a trecut multă vreme de la moartea mamei a început tata să-mi vorbească despre ea. La început, singura noastră preocupare era să continuăm, să nu ne lăsăm târâți în prăpastia care se deschisese dinaintea noastră. Îmi amintesc că primul meu gând, atunci când mă trezeam dimineața, era întotdeauna acesta: Trebuie să rezist până diseară. Îmi desemnam sarcini şi îmi consacram întreaga energie ducerii lor la bun sfârşit: azi trebuie să-mi fac ordine în cameră, să fac cumpărături când mă întorc de la şcoală, să răspund la scrisorile de condoleanţe. Viitorul, în care-mi pusesem toate visele, se închisese. Nu mai exista decât prezentul infim:

cina de pregătit pentru tata și pentru mine, lecțiile de făcut, datoriile de îndeplinit.

Sentimentele contradictorii și violente care se îngrămădeau în mine – cum aș fi putut să le împărtășesc cu tata fără să mă tem că o să-și piardă echilibrul? Cum aș fi putut să-i povestesc despre teama care mă cuprindea când eram pe punctul să adorm, fiindcă mă speria prezența efemeră a mamei în visele mele și dispariția ei și mai bruscă în momentul trezirii? Cum să-i mărturisesc că, în fiecare dimineață, pe peronul metroului, îmi spuneam: „Iată, dacă aș vrea, aș putea să termin cu toate, fără durere, fără efort?“. Rezultatul era că tata și cu mine vorbeam foarte puțin. Eram prea părăsiți ca să putem să ne simțim uniți. Există nenorociri care-i apropie pe oameni; pe noi, moartea mamei ne îndepărtase unul de altul.

A trebuit să treacă mai mulți ani înainte să începem să ne împărtășim amintirile. Treceam prin fața unui vânzător de bomboane, de pildă, și-mi spunea: „Ia uite, caramele Carambar! Îți aduci aminte ce mult îi plăceau mamei tale?“. Și, ca să-i fac plăcere, îi propuneam să-mi cumpere și mă prefăceam că îmi plăceau și mie. Profitam de momentele astea ca să-i pun întrebări, voiam să aflu cum erau ei înainte să mă nasc.

Așa mi-a povestit tata despre cum s-au întâlnit prima dată. El își termina doctoratul în istoria artei și își petrecea ore îndelungate citind, furând din timpul pe care ar fi trebuit să-l petreacă dormind. Ochiul stâng i se înroșise și într-o noapte, spre ora unu, a intrat într-o farmacie din Côte-des-Neiges, în căutarea unui remediu. Abia dacă o remarcase pe tânăra cu părul negru din spatele tejghelei. Când își apropiase fața de a lui ca să-i examineze ochiul, nu și-a dat seama că femeia îi zâmbea. Și când ea i-a explicat că nu era nimic grav, că era vorba doar de o ușoară iritație, o ascultase distrat. Nu se gândea decât să

plătească pentru flaconul de picături pe care i-l întindea femeia și să se întoarcă acasă ca să-și termine capitolul.

Doar după câteva săptămâni, după ce și-a depus lucrarea de doctorat, i-a apărut la suprafața memoriei amintirea tinerei farmaciste. „Deodată, mi-a explicat tata, mi-am amintit că avea ochii verzi și un parfum de vanilie. Îmi apăreau în minte tot felul de amănunte. Mi-am amintit ochii ei alungiți și subțiri și nările care i se dilatau ușor în timp ce-mi examina ochiul. Pentru că eram ușurat că terminasem teza de doctorat, sau pentru că nu mai știam, după toate lungile luni de efort, încotro să-mi îndrept mintea, am început să mă gândesc la ea în fiecare zi. Era un fel de dragoste la prima vedere retrospectivă, o îndrăgostire cu întârziere. În momentele de luciditate, îmi spuneam că probabil nici măcar nu-și mai amintea de mine. Dar imaginea chipului ei, amplificată de gândurile mele leneșe, continua să mă urmărească.“

Așa că s-a întors la farmacie. De data aceasta, ea era ocupată cu un alt client. Cum s-o abordeze? Ce putea să-i spună? „Bună ziua, vă mai amintiți de mine?“ Poate că avea să-i zâmbească, dar după aceea? Nu putea, totuși, să o invite să bea un pahar cu el așa, pe nepusă masă. Atunci, fără să se gândească la ce făcea, cu adevărat, s-a apucat să-și frece cu putere ochiul stâng, ca să i se înroșească din nou. Apoi s-a apropiat de tejgheaua la care stătea tânăra. Ea l-a recunoscut imediat. „Nu v-a trecut, se pare.“ De data asta, el îi remarcase zâmbetul ușor ironic. „Știți, ar trebui să încetați să vă mai frecați așa la ochi, asta nu face decât să agraveze iritația.“ Tata n-a știut ce să-i răspundă. Atunci, a plecat cu un alt flacon de picături, blestemându-se că nu avusese mai multă îndrăzneală.

A continuat manevrele astea timp de câteva zile, având grijă să-și frece bine ochiul înainte să intre în farmacie și fără să-și dea seama că femeia cu

părul negru nu se lăsase păcălită. Până la urmă, ea a luat inițiativa: „Știți, nu e nevoie să vă chinuiți așa frecându-vă la ochi. Dacă sunteți liber diseară, de ce nu mă invitați să bem ceva împreună?“.

Ierusalim, 22 octombrie 2008

Când s-a îmbolnăvit mama, rugăciunea a devenit refugiul meu. La început, mă rugam pentru „a pune toate șansele de partea mea“. Fiecare binecuvântare era o greutate în plus pe talgerele balanței care ar fi putut să o rețină pe mama de partea vieții. Recitam versetele din Coran pe care le știam, cele pe care mama le spunea ea însăși în fiecare dimineață. Le repetasem de atâtea ori încât ar fi putut să se înlănțuie rapid, fără eforturi. Dar refuzam să fac orice exercițiu mecanic. Trebuia nu numai ca fiecare cuvânt să fie rostit cu sinceritate, ci și să mă pătrund în întregime de sensul lui. Fiecare cuvânt era o mână întinsă spre Dumnezeu, fiecare invocare a numelui său o chemare care-i reținea prezența. Și dacă eram întreruptă fie și o singură dată de o pasăre care se așeza pe pervazul ferestrei din camera mea sau de ceasul deșteptător al tatei, trebuia să o iau de la capăt. În picioare, cu picioarele lipite unul de altul, recitam cele optsprezece binecuvântări și o repetam de mai multe ori pe a opta: „Binecuvântat fii, Doamne Dumnezeul nostru, stăpânul lumii, tu care-i vindeci pe cei bolnavi“.

Dar el nu m-a ascultat. Toate acele ore în care îi simțeam prezența atât de vie în mine n-au fost decât timp pierdut. Am rămas singură, întemnițată într-un cuvânt care n-a ieșit niciodată din inima mea.

---

[1] *Deuteronomul*, 6: 5.

[2] Numele sunt jocuri de cuvinte rezultate din combinarea numelui Sara cu cuvinte care în franceză încep cu *ra,* ultima silabă a numelui. Pot fi traduse, aproximativ: Sararadioasa, Saramicuța, Saratocănița, Sara-face-ravagii, Sara-răpitoarea, Sara-val-de-mare.

[3] Mont Royal – colină în Montréal, la vest de centrul orașului.

Mult timp a trăit Avraam, cu vocea lui Dumnezeu deschizând în fiecare zi, câte puțin, privirea conștiinței lui.

După anii de îmbelșugare, totuși, întrebările și-au croit drum în el.

Prezența cuvântului lui Dumnezeu nu-i mai ajunge. Cere un semn.

Avraam a sfărmat idolii de piatră, aceste subterfugii dincolo de care se refugiază dorințele oamenilor.

Ceea ce a văzut a împărtășit cu frații lui.

„Dumnezeu nu e acolo unde îl căutați. Dumnezeu nu este acest lucru, și lucrul acesta, oricât ar fi de frumos, de întreg, de elevat, n-o să vă apropie niciodată de El.

Uitați de formele astea. Închideți ochii. Lăsați să vină la voi cuvântul care nu este cuvântul omului.“

Avraam a trăit, cu murmurul lui Dumnezeu pe urmele lui.

Îndoiala, cu toate astea, continua să sape în vinele lui.

Chemarea asta, care îl smulsese din sânul alor lui, nu cumva venea chiar din ființa lui? Vocea asta care-i era sortită nu era vocea omului Avraam?

„Ce-ar fi acest Dumnezeu, izvor al privirii mele, dacă eu l-aș fi creat?“

O dată ce s-a născut în sufletul lui, îndoiala nu-l mai părăsește.

Zâmbetul Sarei, care altădată îl aducea înapoi în lume și-i dădea încredere, nu face decât să-l irite; gest de bunătate la care doar el știe că n-are dreptul.

Avraam pleacă. Merge trei zile și trei nopți, aproape fără să se odihnească.

Singur, se refugiază pe muntele Moria. Acolo, ceața, grea de mirosurile pământului, îl face un moment să-și vină în fire.

2

Nemișcat, Daniel nu poate să-și desprindă privirea de la mâna profesorului Oren, care-l poftește să se așeze în fața lui. Îi contemplă degetele osoase și lungi, unghiile roase, încheietura energică, pe care venele ieșite în afară formează, cu o surprinzătoare acuratețe, litera aleph, prima literă a alfabetului ebraic. Daniel se uită fix la mâna profesorului pentru că se teme de privirea lui. Compasiunea care apare pe toate chipurile – o empatie în același timp curioasă și detașată –, a învățat deja s-o recunoască de o săptămână de când e în Israel. I se pare insuportabilă.

Totuși, zâmbetul lui Shlomo Oren e impregnat de o căldură sinceră:

— Nu știu ce să vă spun, domnule Benzaken... nu înțeleg. Sara nu e genul de fată care să plece într-o călătorie și să nu dea nici un fel de vești, așa mi se pare.

— Nu e, într-adevăr.

— Ați vorbit la comisariatul poliției, presupun. Ce v-au spus?

— Nu mi-au spus mare lucru. Au deschis o anchetă, dar deocamdată nu au nici o pistă. Cel puțin, asta m-a lăsat să înțeleg comisarul.

— După cum știți, probabil, Sara și cu mine ne întâlneam în fiecare marți. E prima dată când a lipsit la întâlnire.

— Da… știți cumva ce s-a întâmplat… dacă a fost vreo schimbare care ar putea să explice…?

— Chiar nu știu. Sara e mai degrabă discretă… Dar are mulți prieteni, nu e deloc izolată. În ultima

vreme, am văzut-o adesea împreună cu un student palestinian. Un tip bărbos și înalt, puțin visător.

— Da, sunt la curent cu asta. Se pare, așa spun cei de la poliție, că și el a dispărut.

Profesorul Oren pare surprins:

— A, da? Poate că sunt împreună, atunci?

— E posibil. Îl știți pe studentul ăsta?

— Da, puțin. Îl cheamă Ibrahim. Ibrahim Awad. N-a urmat decât unul dintre cursurile mele. E un personaj ciudat, mereu cu nasul în câte-o carte. Vorbește o ebraică impecabilă și poate să recite capitole întregi din Biblie sau din Coran… La sfârșitul trimestrului, mi-a dat o lucrare ciudată și fascinantă în care se străduia să demonstreze că personajul biblic Avraam era torturat de îndoieli și că faimoasa sacrificarea lui Isaac nu a fost nimic altceva decât o sfidare aruncată lui Dumnezeu pentru a-l conjura să-și dovedească existența…

— Sara nu mi-a vorbit niciodată de el.

— Chiar așa? Totuși, de când s-au întâlnit, sunt, practic, inseparabili.

— Înainte de Ibrahim, Sara era cu cineva, un băiat numit Avner. Îl cunoașteți?

— I-am văzut de câteva ori împreună…Venea s-o ia uneori de la cursuri… Avea un restaurant. Mai multe restaurante, chiar. Ar trebui să vorbiți cu colega de apartament a Sarei. Sunt foarte apropiate. Mai e și Tamar, tot o studentă de-ale mele. Sara și ea erau colege pe șantier, în ultima noastră expediție la Khirbet Qeiyafa.

Daniel ridică privirea spre profesorul Oren. Acesta se uită la el cu un aer detașat. Din pudoare, nu vrea să-i arate lui Daniel că îi recunoaște disperarea.

* * *

Ierusalim, 24 octombrie 2008

*Conversație încordată într-o cafenea. Cinci sau șase turiști britanici, așezați la bar, în spatele meu. Unul dintre ei întreabă: „*And you, what do you

do?“[4]. *O voce de bărbat răspunde: „*I do a little bit of everything and a lot of nothing“[5]. *Am vrut să mă întorc ca să-i pot vedea fața, dar n-am îndrăznit.*

Ierusalim, 25 octombrie 2008

Azi-dimineață m-am trezit foarte devreme. Probabil că era ora cinci, încă era întuneric. M-am îmbrăcat repede și m-am îndreptat spre cartierul arab. Pașii mei răsunau pe aleile înguste la capătul cărora zăream niște umbre grăbite, un bărbat mergând aplecat, purtându-și în spate sacii plini de mirodenii sau de fructe uscate, două femei șușotind sub poarta unei case. Am mers până la Poarta Damascului, apoi am făcut cale-ntoarsă. Se lumina de ziua și câțiva vânzători își deschiseseră deja dughenele.

La cotitura unei alei, aproape de strada El-Wad, m-am oprit ca să privesc jocurile de dame dintr-o prăvălioară care vindea tot felul de obiecte din lemn. Cutii de diferite mărimi, boluri pentru salată, gobleuri, tocuri, bilboquets[6]*: etajerele erau pline de mici obiecte mai mult sau mai puțin utile, din care emana o mireasmă puternică de rășină. Un bărbat cu privirea amabilă s-a apropiat de mine. Într-o engleză aproximativă, m-a întrebat dacă mă interesa jocul de dame. Mă luase drept o turistă. Mai mult ca să-l fac să-și dea seama că se înșela decât pentru că aș fi vrut să cumpăr jocul, i-am răspuns în arabă: „Ce preț are?“. Trăsăturile i s-au destins dintr-odată, ca și cum tocmai recunoscuse o voce familiară, și m-a întrebat de unde eram. I-am explicat că mama era libaneză, că mă născusem în Montréal și venisem în Ierusalim ca să studiez. S-a legat o conversație între noi, mi-a pus mai multe întrebări despre Canada, despre viața în America, despre palestinienii pe care-i cunoșteam. Simțeam la el o curiozitate atât de firească, atât de lipsită de gânduri ascunse, încât m-am trezit vorbindu-i despre studiile mele, despre îndoielile și proiectele*

mele de viitor. Și, constatând că nu ezitam deloc să mă destăinui în fața lui, mi-a spus și el povestea vieții sale.

După Nakba[7], în 1948, cei trei frați ai tatălui său, toți comercianți în Ierusalim, se refugiaseră în Iordania. Doar tatăl lui rămăsese, în ciuda amenințărilor, în ciuda violenței. Datorită perseverenței lui, reușise să-și păstreze casa aflată la câteva străzi distanță de prăvălie. Omul mi-a explicat că avea doar zece ani când s-a petrecut Nakba, dar că și acum își mai amintește de nopțile petrecute în pivniță, ghemuit împreună cu frații lui sub o cuvertură umedă, așteptând să înceteze luptele. Mama lui murise când o născuse pe sora lui mai mică, după câțiva ani, iar tatăl lui își crescuse singur copiii. Apoi m-a întrebat despre mama, despre familia ei, despre viața ei în Liban. Simțeam în ochii lui o curiozitate plină de bunăvoință. Se agăța, ca și cum ar fi refuzat să vadă în mine doar o străină, de cele mai mici detalii care ne puteau lega: limba, istoria, exilul. I-am povestit despre trecutul mamei, despre plecarea ei din Liban în timpul războiului civil, despre viața ei la Paris cu părinții și fratele ei, apoi despre plecarea la Montréal, studiile de farmacie, întâlnirea cu tata.

„Și tatăl tău e și el libanez?“, m-a întrebat omul. „Nu, e marocan.“ Și apoi, după scurtă ezitare, am adăugat: „Evreu marocan“. Am spus cuvântul evreu, „yehud“, ca pentru a-mi corecta prima afirmație, ca și cum ar fi fost ceva inexact să-i spun pur și simplu că era marocan. Văzându-i reacția, mi-a fost imediat ciudă pe mine. Privirea lui, atât de călduroasă mai înainte, a înghețat; trăsăturile i s-au înăsprit, ca și cum ar fi purtat o mască animată doar pentru un moment, revenită apoi la rigiditatea ei obișnuită.

Totuși, n-ar fi trebuit să se supere pe mine. La urma urmei, nu încercasem decât să spun adevărul. Cum se face că anumite persoane se

simt trădate chiar atunci când li se spune adevărul? Dacă, dintr-odată, aș fi încercat să-i explic dublul meu atașament, oare m-ar fi înțeles mai bine?

Există cuvinte care, o dată pronunțate, te poartă dincolo de ceea ce ai fi vrut să spui. „Yehud." Fusese de ajuns să-i spun acestui om că tata era evreu pentru a înălța un zid între noi. Cuvântul, prin el însuși, însemna: „Suntem străini; nu vreau să știu nimic despre viața ta și nici tu nu trebuie s-o cunoști pe a mea". Iar tăcerea lui o simțeam plină de ranchiună: „Tu și poporul tău nu aveți decât ură față de mine; vorbești arabă, pretinzi că te interesează soarta mea, dar de fapt eşti la fel ca toți ceilalți, o ipocrită care vrea să aibă conștiința împăcată".

L-am privit mult timp, căutând pe fața lui închisă o mică deschizătură, o urmă infimă a ceea ce ne apropiase pentru scurt timp. Dar masca îi rămânea impenetrabilă, și atunci i-am mulțumit și am plecat. Căutându-mi drumul prin labirintul străzilor din Ierusalim, m-am întrebat care dintre noi doi fusese mai puțin fidel față de sine: eu, care regretasem că i-am spus că tatăl meu e evreu, sau el, care i se destăinuise, fără să știe, unei „dușmance a poporului său"?

Ierusalim, 26 octombrie 2008

Când au devenit atât de complicate lucrurile? Când eram mică, nu aveam nevoie să știu ce însemna să fiu evreică sau musulmană. Cu mama, mă trezeam dimineața și mă alăturam ei în rugăciune. Cu tata, citeam istoriile din Biblie: Avraam și nașterea lui Isaac, David și Ionatan, Iosif trădat de frații lui, Debora, Ester… Nu voiam mai mult. Zilele mi se rânduiau în mod firesc în jurul acestor ritualuri, cu Salat al-Sobh *dimineața și* Shema *(singura rugăciune pe care tata o știa pe dinafară) seara. Între arabă și ebraică, între fastuoasele Iftar[8] la care ne invitau verișoarele mamei și mesele de Paști pe care le pregătea*

bunica din partea tatei când ne duceam la ea, în Vancouver, nu era, din punctul meu de vedere, nici o ruptură. Nu încercam nici să mi-l închipui pe Dumnezeu, nici să-i pun la îndoială existența; mă mulțumeam să repet gesturile învățate de la mama și el era prezent în rugăciunile mele.

Existența mea de copil era dominată de nevoile mele și nu aveam decât cereri față de Dumnezeu. Laudele nu mă impresionau prea tare. Nu le înțelegeam utilitatea. Îmi spuneam: dacă Dumnezeu e atotputernic, dacă își e suficient sieși, ce nevoie are de admirația și de supunerea oamenilor? Dimpotrivă, găseam o mie de motive pentru a-i implora ajutorul și susținerea. O făceam pentru mine, pentru cei apropiați mie, bineînțeles, dar și pentru alții. În perioada aceea, îmi luasem obiceiul să mă uit la jurnalul de știri de la televizor de la ora zece, împreună cu tata. Sarajevo, Cecenia, Ruanda, toate aceste nume de locuri îndepărtate rezumau pentru mine ura, violența și neputința mea în fața suferințelor care se desfășurau în fața ochilor mei. Rugăciunea nu era decât un refugiu. Era un mijloc de a mă convinge că, în secret, puteam să acționez; un mijloc de a refuza indiferența. Cele mai mici evenimente deveniseră un pretext pentru a mă ruga. Nu numai catastrofele aeriene, luările de ostatici și cutremurele îmi atrăgeau atenția. Era suficient să aud sirena unei ambulanțe ca să închid imediat ochii, murmurând: „Doamne, te rog din suflet, vindecă-i pe bolnavi, ajută-i pe cei răniți, primește sufletele celor morți".

Acum, toate rugăciunile au tăcut în mine. Continui să-mi spun că sunt evreică și că sunt musulmană, dar în realitate asta nu mai înseamnă mare lucru.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara

Despre: Vești
Luni 27 octombrie 2008, 7: 20

Draga mea,

M-am bucurat foarte mult să vorbesc cu tine ieri. După ce-am terminat, m-am dus să aduc câțiva bușteni în pivniță și am făcut focul în șemineu. Apartamentul e gol fără tine. Am uitat să-ți spun: joia trecută, când am ieșit din bibliotecă, am dat peste Stéphane Bensoussan. Îți amintești de el? Într-o vreme, părinții lui te invitau adesea la cină vineri seara. A trecut ceva timp de când nu v-ați mai văzut, așa cred. Mi-a pus multe întrebări despre tine, dar am fost discret, te asigur. Mi-a spus că e în anul trei la medicină dentară. E ciudat, eu mi-l imaginam mai degrabă student la filosofie sau la literatură… În Statele Unite, campania electorală e în toi. Mai mulți dintre colegii mei par să fie atinși de febră. Speculează despre victoria lui Obama și despre o renaștere americană. Pe mine, după cum știi, visele astea de schimbare mă fac întotdeauna să fiu cam sceptic.

Te îmbrățișez cu tandrețe,

Tata

* * *

Shlomo Oren nu e sigur de asta, dar crede că restaurantul lui Avner se cheamă *La deliciile din Djerba*.

— În orice caz, are cuvântul Djerba în nume, de asta sunt aproape sigur, îi spune el lui Daniel.

La hotel, i se spune că există un restaurant numit Djerba Palace în cartierul Nahalat Shiva. Sare imediat într-un taxi.

Terasa restaurantului e goală. Înăuntru, ochii lui, cum se întâmplă la Montréal când sunt plini de zăpadă, nu se obișnuiesc imediat cu întunericul. O femeie tânără apare – numai zâmbet, numai decolteu – și îl poftește să ia loc. E singurul client din restaurant. Puțin câte puțin, detaliile decorului ies la iveală: pe pereți, o frescă însorită –

acoperișuri albe, cer albastru – împrumutată dintr-o revistă turistică despre Marea Mediterană; de plafonul pictat care reprezintă un cer înstelat atârnă lampioane multicolore, asemănătoare cu cele care s-ar putea găsi într-un restaurant chinezesc; pe jos, covoare vechi cu desene roșii și albastre amintesc vag de Turcia sau de Iran; în fund, lângă toaletă, tronează o sofa de catifea de culoarea vinului, ca desprinsă dintr-un salon franțuzesc din secolul al XIX-lea. Pe scurt, cel care a pus laolaltă adunătura asta de obiecte nu a pus probabil niciodată piciorul în Djerba.

Chelnerița se întoarce la masa lui. De data asta, Daniel îi remarcă ochii, curiozitatea lor febrilă înăbușită de pleoapele adormite.

— Pot să vă iau comanda?

Langoarea, lentoarea cu care vorbește amintesc de vocea unei actrițe de cinema din anii cincizeci.

— O coca-cola. Spuneți-mi, știți dacă proprietarul… Avner… e aici?

Tânăra se uită la Daniel cu o privire severă. Curiozitatea i s-a preschimbat în suspiciune.

— Îl cunoașteți?

— Da, în sfârșit, nu chiar… El o cunoaște pe fiica mea.

— Mă duc să văd dacă e aici.

După câteva momente, chelnerița revine. Cu un gest brusc, cu capul întors spre terasă, îi pune pe masă paharul de coca-cola.

— O să vină mai târziu.

— Bine, aștept.

Din nou, își scoate telefonul din buzunar.

Lucrarea disperării, superstiția, angoasa de a sta nemișcat îl obligă să sune neîncetat, din zece în zece minute. Atâta timp cât îi formează numărul cu obstinație, orbește, absurd, Sara rămâne atașată de el; el îi reține prezența.

Puțin câte puțin, terasa restaurantului se umple. O pereche de tineri, așezați sub o umbrelă, se uită zâmbind la un bebeluș care plânge la o masă de

lângă ei. Mama, o femeie cu părul lung și încrețit, fardată, cu unghiile făcute, îi privește pe cei doi cu o expresie fals mâhnită, arcuindu-și sprâncenele. Cu spatele spre cărucior, se scuză pentru țipetele bebelușului, scuturând distrată o jucărie în fața lui. Îndrăgostiții – un băiat cu privirea serioasă și o tânără femeie surâzătoare și planturoasă – întind mâinile spre femeie ca s-o liniștească: Dar nu e nici o problemă, nu vă faceți griji, nu ne deranjează, dimpotrivă…

Înainte de nașterea Sarei, așa a fost și cu Leila: nu se mai sătura să se uite la bebelușii altora. În parcuri, pe terasele cafenelelor, se apleca deasupra landourilor, cu privirile pline de admirație. Ea, de obicei atât de timidă, începea conversații cu mamele, le punea întrebări, le dădea sfaturi. Daniel se prindea în joc, lăsându-și și el degetul apucat de mânuța puternică a bebelușului și pierzându-se în complimente.

Îndrăgostiții de pe terasă s-au ridicat acum și se îndepărtează, înlănțuiți. Certitudinea plină de vanitate în care se înfășoară, încrederea asta care trece dincolo de toate detaliile și nu se atașează decât de imaginile fixe, mute și albe ale viitorului – căsătoria, apartamentul, copiii –, au cunoscut-o și el și Leila. Le era de ajuns, în timpul unei plimbări, să întâlnească o tânără mamă cu nou-născutul ei în brațe și, fără să aibă nevoie să delibereze, să construiască, să-și dea cu părerea, erau convinși că și ei, într-o zi, aveau să devină părinți.

Daniel tresare. N-a auzit-o pe chelneriță când s-a apropiat. Se uită la el cu o privire indiferentă care-l face să înghețe.

— Domnul Elfassi tocmai a venit. I-am spus că sunteți aici.

* * *

De la: Sara
Către: Daniel

Despre: Când vii la Ierusalim?
Marți 28 octombrie 2008, 23: 10

Bună seara, tată,

Și mie mi-e dor de tine. Da, îmi amintesc de Stéphane.Am o perioadă în care mă gândesc mult la trecut. De parcă ar fi fost nevoie să plec din Montréal, să mă transplantez într-un pământ străin pentru a simți brusc nevoia de a aduna și de a pune laolaltă toate fragmentele vieții mele.

De-abia aștept să te văd, tată. Vii la sfârșitul lui decembrie?

Te îmbrățișez,

Sara

* * *

Ierusalim, 27 octombrie 2008

„În Ierusalim, adică în interiorul vechilor metereze, merg de la un timp la altul fără nici o amintire care să mă ajute să mă orientez. Profeții de aici își împărtășesc istoria sacrului… Urcă la ceruri și se întorc mai puțin abătuți și mai puțin triști, căci dragostea și pacea sunt sfinte și vor veni în oraș.“

Mahmoud Darwich

Ierusalim, 28 octombrie 2008

În momentul celei de-a doua Intifade, în anul 2000, am început să fiu conștientă de contradicțiile care se agitau în mine. Atâta timp cât nu era vorba decât de rugăciuni și de ritualuri, totul era mai ușor. Îmi formasem o disciplină care îmi hrănea conștiința, care nu avea sens decât pentru mine și pe care nu simțeam nevoia s-o împart cu alții. Dar imediat ce venea vorba de apartenența mea la un grup – comunitatea evreiască sau musulmană, marocană sau libaneză –, mă simțeam dezorientată.

Dându-și seama de curiozitatea mea, tata mă înscrisese la o școală evreiască Talmud Tora la care mă duceam în fiecare duminică dimineața pentru a învăța noțiunile elementare ale religiei și

istoriei ebraice. Condusă de un rabin bătrân, acrit și pipernicit, școala nu avea decât o duzină de elevi, un grup disparat de copii de toate vârstele care se plictiseau acolo, așteptând momentul când în sfârșit aveau să-și poată întâlni prietenii în parc. Lecțiile bătrânului profesor, lipsite de orice structură aparentă, constau în a ne face să repetăm ad nauseam *versete din Tora și să învățăm pe dinafară liste întregi de cuvinte. Ne mai preda și preceptele* mitzvot*, poruncile date de Dumnezeu, și de fiecare dată când unul dintre noi se aventura să-l întrebe de ce era interzis să mănânci fructe de mare sau să aprinzi lumina în ziua de sabat, își încrunta sprâncenele și îi răspundea elevului insolent, apropiindu-și încet fața de a lui: „Fiindcă Dumnezeul cel Sfânt, fie numele Lui binecuvântat, a poruncit așa, iată de ce".*

Eram așezată lângă un băiat de vârsta mea, un evreu marocan ai cărei părinți tocmai veniseră în Montréal. Se numea Stéphane Bensoussan și în ochii lui încercănați și triști mi se părea că deslușesc nostalgia orașului Meknès, orașul în care se născuse el. Rabinul ne așezase pe amândoi în fundul clasei, pe mine pentru că eram fată – singura din grup –, iar pe el pentru că punea prea multe întrebări. Pentru că profesorul se hotărâse să ne ignore, normal că îi plăteam cu aceeași monedă și ne petreceam mai tot timpul șușotind între noi și schimbând caricaturi. Stéphane îmi vorbea de școala lui, pe care o detesta, de părinții lui, de care îi era rușine, și de sora lui mai mare, cu care se certa tot timpul.

Din când în când, mă invita la cină la ei acasă, vineri seara. N-am decât niște amintiri vagi despre aceste cine de sabat. Îmi amintesc pur și simplu vocea monotonă și plângăreață a tatălui său când recita Kiddush, binecuvântarea vinului, surâsul melancolic al mamei lui care insista să-mi mai pun în farfurie salată de roșii, privirile rele pe care le

schimbau Stéphane și soră-sa pe deasupra mesei. Aveam sentimentul că doar prezența mea îi împiedica să se jupoaie de vii și că nu eram invitată acolo decât pentru a aduce câteva momente de odihnă în viața lor tumultuoasă de zi cu zi.

După cină, ne așezam toți în fața televizorului ca să ne uităm la emisiuni de varietăți franțuzești. Pentru mine, care nu-i știam decât pe Michel Fugain și pe Joe Dassin, paradele astea de vedete erau fascinante. Ascultam, captivată, starurile trecute de vârsta a doua, cu fețe netede, încremenite într-un surâs etern, cum povesteau despre lupta lor cu alcoolul, despre victoria asupra depresiei, despre fericirea pe care o regăsiseră. Din timp în timp, mama lui Stéphane își înclina ușor capul spre mine pentru a-mi spune cine era al treilea soț al vedetei cutare și de ce alta refuzase să-i vorbească tatălui ei timp de zece ani.

Stéphane ne privea pe toți cu un aer consternat, rânjea de fiecare dată când celebritățile astea se dovedeau a fi ridicole și până la urmă mă târa în camera lui, deși nu prea aveam nici un chef să plec din fața televizorului. Acolo vorbeam despre Jules Verne, îmi arăta telescopul lui, îmi spunea numele constelațiilor și-mi explica nașterea stelelor. Nu înțelegeam tot ce-mi spunea, dar eram mișcată de entuziasmul și de candoarea lui. Nu-mi amintesc dacă ne-am sărutat, dar mi se pare că-l revăd în minte, în picioare în spatele meu în timp ce aveam ochiul crispat pe orificiul telescopului, punându-mi mâna pe spate. Mi se pare că în acel moment s-a întâmplat ceva, dar nu reușesc nici să-i revăd chipul, nici să-mi imaginez gura lui apropiindu-se de a mea. Poate că-i vorba, la urma urmei, doar de un vis confuz care, profitând de memoria mea șovăitoare, caută să treacă drept o amintire adevărată.

Și apoi, într-o zi, totul s-a năruit. Era într-o vineri seara, spre sfârșitul lunii septembrie, în

anul 2000, la începutul evenimentelor care aveau să devină o a doua Intifadă. La o întrebare a Sandrinei, sora lui Stéphane, tatăl s-a lansat într-o lungă explicație în care îi înfiera pe Arafat, pe palestinieni, pe arabi. Era un șir de clișee pe care le auzisem adesea: nu poți niciodată să ai încredere în arabi, le dai un deget și-ți iau toată mâna, nu înțeleg decât de frică etc. Îl ascultam în tăcere. Chiar și mama lui Stéphane, care de obicei aproba toate afirmațiile soțului ei, dând din cap, acum stătea nemișcată, cu ochii în farfurie. Am aruncat câteva priviri furișe spre Stéphane, sperând să intervină, dar nici el nu reacționa. Și deodată, cu toate că întotdeauna fusesem primită cu căldură în familia asta, m-am simțit străină. Eram o intrusă, eram trădată, pentru că aveam sentimentul că toți împărtășeau ideile acestui om, și trădătoare, pentru că nu avusesem niciodată curajul să le spun adevărul despre ceea ce eram eu. Îmi era rușine, mă simțeam neputincioasă, prizonieră a acestei imagini trunchiate pe care o ofeream despre mine. O furie surdă mă sufoca. Aș fi vrut să strig: „De ce vorbești așa despre arabi? Ce știi dumneata despre ei?“ Mă gândeam la mama, care începea să sufere de primele simptome ale bolii ei. Și pe ea o trădam prin tăcerea mea. Îi purtam pică lui Stéphane și familiei lui, dar și mai mult eram supărată pe mine însămi, fiindcă îmi era rușine – rușine pentru că aveam origini arabe și pentru că mă lăsasem insultată, rușine pentru că eram evreică și nu știusem să-i răspund acestui om care era seamănul meu.

Mi-am imaginat adesea, mai târziu, că îi explicam lui Stéphane că mama era musulmană, că îmi vorbea în arabă, că acasă la noi sărbătoream sabatul, dar și Ramadanul și Eid-el-Fitr[9]. Îl luam deoparte după lecția de ebraică și îi spuneam povestea mea, povestea părinților mei, a întâlnirii lor, a nașterii mele. Îi explicam că ei nu se căsătoriseră niciodată, că religiile lor îi

împiedicau să facă asta, dar ei erau mai presus de aceste diferențe și își găsiseră apartenența unul la altul în altă parte. Totuși, degeaba repetam în capul meu acest scenariu, tot nu găseam cuvintele potrivite. Și, mai ales, nu reușeam să-mi închipui cum avea să reacționeze. Nu mai aveam încredere în el.

După vacanța mare, mama a fost internată în spital, iar eu am încetat să mă duc la școala de duminică. Stéphane n-a încercat să ia legătura cu mine și nici eu nu l-am căutat.

* * *

— Cu ce vă pot fi de folos?

Bărbatul care s-a apropiat de masa lui se uită la Daniel cu o privire blândă care contrastează cu statura lui impozantă. Îi zâmbește cu toată dantura.

Daniel schițează gestul de a se ridica, strânge mâna pe care i-o întinde Avner și îl poftește să se așeze.

— Mă numesc Daniel Benzaken. Sunt tatăl Sarei…

Chipul lui Avner se întunecă. Dacă Daniel i-ar fi atins mâna, poate că ar fi simțit cum îi tremura ușor.

Dar expresia lui Avner se preschimbă curând într-un surâs îndurerat.

— Ah, înțeleg.

— O cunoașteți pe Sara…

— Bineînțeles. Am fost împreună o vreme.

Daniel scrutează chipul lui Avner, zâmbetul lui dezarmant. Nu pare neliniștit, privirea îi e marcată de o tristețe resemnată.

— Știți…

Daniel ezită. Nu vrea să spună „Sara a dispărut“. Nu-i place caracterul brutal, definitiv al acestei afirmații. A spune „Sara a dispărut“ înseamnă a recunoaște că i s-a întâmplat ceva, că a fost victima unui accident, că a fost atacată sau răpită.

Avner preia inițiativa:

— Da, sunt la curent. Un inspector de poliție a venit la mine acum câteva zile.

— Mi-am închipuit că poate știți ceva, că poate Sara a luat legătura cu dumneavoastră…

— Nu, n-am nici o veste de la ea. N-am mai văzut-o de când ne-am despărțit… ne-am dat doar câteva telefoane banale.

— N-aveți nici o idee unde ar putea fi?

Imediat, Daniel adaugă, pentru a nu fi înțeles greșit:

— Îmi pare rău că insist… înțelegeți… am impresia că ancheta bate pasul pe loc… și, cum dumneavoastră o cunoașteți bine pe Sara…

— Desigur, înțeleg foarte bine.

Avner pune mâna pe brațul lui Daniel cu un gest liniștitor, aproape patern. Continuă:

— Sara și cu mine ne-am despărțit prietenește, dar nu am mai ținut legătura după aceea.

Daniel îi aruncă lui Avner o privire cercetătoare, dar, conștient că discuția lor riscă în orice clipă să se transforme într-un interogatoriu, preferă să tacă. Din nou, Avner preia inițiativa:

— Vreți să știți ce s-a petrecut între noi, nu-i așa?

Apoi, fără să-i lase lui Daniel timp să răspundă, se grăbește să adauge, bătându-l ușor pe braț:

— Nu, nu, nu-i nici o problemă, e foarte firesc să vreți să știți. O să vă spun: Sara și cu mine nu eram făcuți unul pentru altul. Eram prieteni buni… Încă simt multă afecțiune față de Sara, știți. E o persoană plină de calități, foarte generoasă. Dar lucrurile erau cam complicate, prea complicate pentru mine. Sara își pune multe întrebări, se caută pe sine, cum se spune. Mie îmi plac lucrurile simple. O familie, copii, o slujbă bună, nu cer mai mult de la viață. Sara… Nu știe prea bine ce vrea, așa cred. Și apoi… dacă vreți să știți părerea mea, frecventează niște persoane ciudate. Oameni care… foarte sincer vă spun, nu au o influență bună asupra Sarei. Ea e mult deasupra lor.

— Ce vreți să spuneți?

— Ascultați, eu nu vreau să vorbesc pe nimeni de rău.

Avner își pune un deger pe buze, ca un copil care mimează un joc:

— *„Lachon Hara“,* „gură rea“, cum se zice în ebraică.

După un moment de tăcere, continuă:

— Dar… date fiind împrejurările, trebuie totuși să vă mărturisesc că… Această Samira, o palestiniană... E o fată bizară. Sara îmi vorbea despre ea cu o asemenea fascinație, era ca subjugată. Tot ce declara Samira, opiniile ei, lecturile, convingerile politice… Sara accepta tot ce-i spunea ea, fără discernământ, fără nici un simț critic. Vă rog să înțelegeți, nu sunt decât niște impresii ale mele. Sara poate că nu mai e atât de influențată de ea acum, au trecut câteva luni de când am vorbit ultima dată.

— Știți cumva dacă Samira locuiește tot în campusul universității de pe Muntele Scopus?

— Cred că da… Trebuie totuși să știți că… Dar nu. Nu eu trebuie să… Sunt doar niște păreri, la urma urmei.

— Ce vreți să spuneți? Despre ce-i vorba?

— Poliția nu v-a vorbit despre el?

— Despre cine?

— Ei bine, despre tipul ăsta, arabul… Sara și cu el…

— Mi s-a spus, într-adevăr, despre relația ei cu un student palestinian. Despre el vorbiți?

— Poate. Tot ce știu e că… În sfârșit, despre el circulă niște zvonuri…

— Ce fel de zvonuri?

— Știți, în Israel, totul este foarte complicat… De cât timp sunteți aici?

— Am venit de o săptămână și ceva. De ce?

Avner zâmbește. Un zâmbet care ar fi condescendent dacă nu s-ar vedea în el o urmă de durere. Surâsul lui e compătimitor ca al unei mame

care încearcă să-și consoleze băiețelul de zece ani după prima lui dezamăgire în dragoste.

— Să nu mi-o luați în nume de rău, domnule Benzaken, dar… mai aveți mult de învățat. Tipul ăsta, palestinianul, ce știți despre el?

— Eu… nu mare lucru, de fapt. El și Sara au urmat același curs la universitate…

— Sara v-a vorbit despre el?

— La drept vorbind, nu…

— Și asta nu vi se pare ciudat?

— Nu… În fine, nu știu. Nu trebuie să-mi spună chiar totul.

— Ascultați, domnule Benzaken…

Avner își dă la o parte paharul, își pune coatele pe masă și își apropie fața de cea a lui Daniel. Vocea îi este gravă, reținută:

— Nu știu cine e acest individ, nu l-am întâlnit niciodată. Am înțeles pur și simplu că familia lui a fost asociată… să zicem așa… cu activități suspecte. Credeți-mă, nu vreau să vă îngrijorez inutil. Vă înțeleg foarte bine situația. Dar, dacă aș fi în locul dumneavoastră, aș încerca să aflu mai mult despre asta.

Daniel contemplă, nemișcat, terasa restaurantului. Privirea lui o urmărește pe chelneriță, gesturile ei bruște, zâmbetele false; absoarbe ultimele raze de soare care traversează, ca pe niște vitralii, sticlele verzi și albastre puse pe mese; alunecă distrată pe chipul în lacrimi al unui copil căruia părinții refuză să-i cumpere o înghețată. Dar nici una dintre impresiile astea nu pătrunde în conștiința lui. Daniel nu știe ce să mai creadă. Samira, Ibrahim, Avner… Fragmente întregi din viața Sarei, care se dezvăluie încet-încet. Când vorbeau la telefon, Sara nu discuta decât despre cursuri, despre activitatea ei de cercetare. De ce nu fusese mai perspicace? În loc să-i vorbească despre tablourile lui, despre conferințe, despre tracasările de la universitate, ar fi trebuit să-i pună mai multe întrebări, să se

intereseze de persoanele cu care umbla, de prietenii ei, de viața ei sentimentală. Dar Sarei nu-i place să se destăinuie. În orice caz, nu în discuții la telefon. Acum regretă că nu a venit s-o vadă în decembrie. Ce importanță avea că avusese piciorul în ghips? Ar fi trebuit totuși să facă acest efort. Ar fi avut cu Sara conversații adevărate. S-ar fi apropiat de ea, i-ar fi împărtășit viața de toate zilele. Dacă era neliniștită, el ar fi înțeles asta fără ca ea să-i spună prea mult. Poate că ar fi reușit s-o ajute, să se sfătuiască.

— Ah, Rachel, draga mea!

O femeie tânără, surâzătoare, cu părul blond și dinții albi strălucind puternic în contrast cu pielea ei bronzată, făcând-o să semene cu negativul unei fotografii, s-a apropiat de masa lor. Fără să se ridice, Avner îi cuprinde talia și se întoarce spre Daniel:

— Domnule Benzaken, permiteți-mi să v-o prezint pe Rachel, logodnica mea.

Daniel strânge mâna moale și umedă a tinerei femei, străduindu-se să-i zâmbească și el. Imediat, se ridică, îi mulțumește lui Avner și părăsește restaurantul.

Se lasă întunericul. Râsetele cuplurilor înlănțuite, ritmul cântecelor care se revarsă din baruri, zumzetul motocicletelor mici ce se strecoară printre mașini îl înconjoară pe Daniel, care se lasă pentru un moment purtat de această viață obișnuită, unduitoare, învăluită în luminile serii.

Mâine se va duce să o întâlnească pe Samira.

* * *

Khirbet Qeiyafa, 7 noiembrie 2008

A trecut mai mult de săptămână de când sunt la Khirbet Qeiyafa, situl arheologic care ar trebui să descopere ruinele cetății biblice Shaaraim. Shlomo, îndrumătorul meu de cercetare,

supervizează săpăturile. Suntem vreo douăzeci de voluntari care s-au alăturat expediției.

Niciodată nu mi-au plăcut prea mult grupurile, iar acesta nu-mi place mai mult ca altul. Dar încep să mă obișnuiesc cu existența asta ascetică, plină de obligații și de datorii și aproape în întregime lipsită de timp liber. Ne trezim în zori, pe la cinci și jumătate dimineața, și ne adunăm în jurul unor fețe de masă puse pe jos, ca la picnic, ca să luăm micul dejun. Vorbim puțin între noi. De parcă noaptea, ca un loc sanctificat, ne impune tăcere. Ne privim la fel de puțin, poate ca să nu recunoaștem că nu avem nimic să ne spunem. Dar pe urmă strângem masa, unii spală vasele, alții le șterg și, după zece minute, ne regrupăm la câțiva metri de sit, Shlomo ne dă instrucțiuni cu privire la activitățile zilei.

Lucrăm în echipe de doi sau trei și mă aflu adesea în echipă cu Tamar, o fată de vârsta mea cu care împart cortul. Înaltă, zveltă, zâmbitoare, e exact contrariul a ceea ce sunt eu.

Datorită lui Tamar, m-am apropiat încet-încet de restul grupului. După-amiaza, când ne strângem ca să curățăm bucățile de ceramică pe care le-am găsit în timpul zilei, particip la discuții cu mai multă tragere de inimă. Nu stăpânesc încă destul de bine ebraica pentru a înțelege totul și uneori, când constată că mi-a scăpat poanta vreunei glume, Tamar se apleacă discret spre mine ca să mi-o explice.

Khirbet Qeiyafa, 10 noiembrie 2008

Serile, întinse una lângă alta în cort, Tamar și cu mine vorbim până nu mai putem, până ne copleșește somnul. Puțin câte puțin, am aflat că și Tamar își pierduse mama când avea paisprezece ani, că avea un prieten în Tel Aviv, dar simțise, chiar dinainte de a veni să-și facă studiile în Ierusalim, că povestea lor de dragoste era pe sfârșite. De două sau de trei ori a făcut aluzie la Dov, unul dintre voluntarii din grup. Înalt și

subțire, cu părul ciufulit, are un zâmbet vesel, puțin batjocoritor, dezmințit de melancolia din privire.

Tamar a încercat să-și ia un ton detașat când m-a întrebat ce credeam despre el. I-am zâmbit pur și simplu, iar ea mi-a răspuns tot cu un zâmbet. M-am simțit mișcată de acest semn de încredere.

Khirbet Qeiyafa, 13 noiembrie 2008

În seara asta ne-am strâns în jurul unui foc de tabără. Dov și-a scos chitara și s-a apucat să cânte cântece ale trupelor Beatles, Rolling Stones și ale unor interpreți israelieni pe care nu-i știam. Din când în când, Tamar îmi șoptea la ureche numele lor: Yehuda Poliker, David Broza, Idan Raichel. Încet-încet, i s-au alăturat și alții. Am încercat să fredonez și eu versurile unor cântece pe care le știam. Dar nu prea aveam chef. M-am mulțumit să ascult vocile astea când vesele, când triste și discordante. Le ascultam ca o străină care se plimbă prin oraș, seara, și se oprește pentru a încerca să recunoască melodiile ce se aud, înăbușite și îndepărtate, din barurile pline de fum.

Aș fi vrut să pot face cum făceau ceilalți, să zâmbesc, să închid ochii, să uit unde eram, dar nu reușeam să ies din mine însămi. Aveam sentimentul că sunt în plus, că întrerup firul invizibil care părea să-i unească atât de bine.

M-am ridicat și m-am dus să mă așez sub un copac, de cealaltă parte a săpăturilor. Muzica nu se mai auzea decât ca un murmur îndepărtat și doar briza parfumată a nopții tulbura din când în când seninătatea locurilor. La picioarele mele se întindea valea Elah.

Ziua se puteau distinge satele, casele de piatră, măslinii cu frunzele argintii foșnind în soare. Simțeam încă lumina aceea vibrantă, foarte aproape, ascunsă în noapte. Mi se părea că din clipă în clipă întunericul fragil ar putea să se sfâșie pentru a lăsa să se vadă din nou culorile zilei.

Am ridicat capul spre cer. Nu văzusem niciodată atâtea stele. Și în liniștea care se făcea în mine puțin câte puțin, nu știu de ce, am început să mă gândesc la mama. Mulți ani, după moartea ei, n-am vrut să mă uit la fotografiile ei. Mă străduiam să-mi închipui fața ei, să-i desluşesc trăsăturile pe chipul meu, să repet scenele în care simțisem că era bucuroasă. Reconstituiam scenariul călătoriei în avion pe care o făceam amândouă în fiecare an ca să-i vizităm pe bunicii mei din Paris. De fiecare dată, căpătam o surpriză – creioane colorate, un pachet de cărți de joc, o mașinuță de Lego – și aşteptam cu nerăbdare momentul în care mă aşezam în avion pentru a-mi primi în sfârşit cadoul. În anul de dinaintea morții ei, în timpul Ramadanului, ne trezeam în zori ca să mâncăm pita cu humus înainte de ziua de post. Şi când închideam ochii și mă concentram cu putere, încă mai auzeam tonalitățile tânguitoare ale vocii ei, felul uşor accentuat în care îl rostea pe r*, atunci când îmi pronunța numele.*

Pentru mine, lucrul cel mai important nu era să am multe amintiri, ci să pot fi sigură că erau chiar ale mele, și nu fotografiile palide și încremenite care li s-ar fi substituit.

Acum încerc din nou să desenez chipul mamei în minte. Dar degeaba închid ochii, degeaba uit lumea din jurul meu, tot nu reuşesc. Tot ceea ce văd e imaginea unei femei în genunchi, cu fruntea la pământ, prostrată într-o încredere senină, într-un abandon total. În momentele cele mai rele ale bolii ei, mama tot se mai ruga, în ciuda slăbiciunii, în ciuda medicamentelor care-i provocau greață. Când voiam s-o vizităm la spital, seara, tata și cu mine găseam adesea uşa camerei ei închisă. Era un semn că mama se ruga. După câteva minute, venea să ne deschidă chiar ea și se ducea încet spre pat, cu spatele încovoiat. În ciuda trupului chinuit și bolnav, chipul ei rămânea împăcat și în

zâmbetul ei nu se deslușea nici cea mai mică amărăciune.

Mult timp am crezut că mama se ruga la Dumnezeu s-o vindece. Când a murit, m-am simțit plină de ură și de mânie. Cum putuse Dumnezeu s-o părăsească pe mama, când ea îi dăruise devoțiunea și dragostea ei, fără să șovăie nici o clipă? De ce nu-mi ascultase rugăciunile? De ce, mai ales, le ignorase pe ale ei? În acel moment, Dumnezeu a început să se șteargă din viața mea.

* * *

În loc să ia autobuzul, Daniel a hotărât să meargă pe jos până la campusul universității de pe Muntele Scopus. Ajuns la ușa clădirii, ezită un moment, apoi apasă pe butonul soneriei. O tânără răspunde la interfon cu o voce agasată. Oare a trezit-o din somn? Totuși, e ora zece.

— Cine-i acolo?

Descumpănit, Daniel e pe punctul să plece. Vocea insistă, nerăbdătoare, iritată:

— Cine-i acolo, îmi spuneți odată?

Până la urmă, Daniel răspunde:

— E… Daniel Benzaken. Sunt tatăl… tatăl Sarei.

Un moment de tăcere, apoi strigătul strident al soneriei care pare să transmită proasta dispoziție a fetei.

Împinge ușa și urcă scările. Samira îl așteaptă pe palier. La început, nu-i vede decât ochii tronând pe un chip palid și tras, cu obrajii supți, ochii ca niște pietre negre strălucitoare, singurele vestigii ale unui castel de nisip căruia marea i-a devorat meterezele, turnurile și crenelurile.

— Îmi pare rău… Nu știam că sunteți dumneavoastră… Vă rog, intrați.

Samira, într-un capot, cu picioarele goale, îi zâmbește timidă, ca o fetiță rușinată pentru că se purtase cu obrăznicie față de un profesor. Din

bucătărie vine un miros de cafea și de supă de linte.

— Vă rog, repetă Samira, arătându-i ușa camerei de zi, intrați, luați loc. Mă duc să mă îmbrac, îmi ia doar un minut.

Traversând coridorul, Daniel se oprește un moment în fața unei uși întredeschise. În penumbră, distinge un birou pe care sunt puse teancuri de cărți, un afiș cu Charlie Chaplin și, pe spătarul unui scaun, eșarfa de in albastră pe care o purta Sara în ziua când a plecat din Montréal.

— Nu stați acolo, așezați-vă.

Tânăra femeie îi zâmbește. Acum e îmbrăcată într-o rochie de bumbac înflorată și și-a strâns părul lung și negru într-un coc. Daniel o urmează în salon. Încearcă să-și amintească vorbele lui Avner, aluziile lui la opiniile politice ale Samirei, la proasta influență pe care o exercita asupra Sarei. „Trebuie să fiu atent“, se gândește el.

— Pot să vă ofer ceva de băut?

— Nu, mulțumesc.

Daniel se așază pe sofa și Samira ia loc în fața lui.

— Îmi pare bine că ați venit. Trebuie să vă spun că... de câtva timp, îmi fac griji pentru Sara.

Vorbirea ei precipitată, întretăiată de gâfâituri, descompune cuvintele, taie frazele, ascunde fragmente întregi, ca și cum mai multe voci contradictorii s-ar lupta în ea.

— Nu-i plăcea să vorbească despre asta… dar, cu toate astea, mi s-a destăinuit. Nu v-a spus nimic?

— Despre ce?

— Despre telefoanele pe care le primea… în ultimul timp… îi era foarte frică.

Daniel pălește.

— Nu înțeleg. Ce vreți să spuneți?

— Primea… niște telefoane anonime. La început, nu le dădea prea multă importanță. Spunea că până la urmă or să înceteze. Dar

telefoanele continuau. Toată ziua. Noaptea târziu. Și apoi, au mai fost câteva scrisori…

— Ce scrisori?

— Scrisori anonime. Scrisori insultătoare.

— Dar… de ce nu s-a dus la poliție?

— S-a dus. Dar nu cred că a luat-o nimeni în serios. Ar trebui să vorbiți despre asta cu comisarul… cel care conduce ancheta.

— Sergentul Ben-Ami?

— Da. Luni – acum mai mult de două săptămâni –, eram neliniștită pentru că Sara nu apăruse. În mod normal, când își petrece weekend-ul cu Ibrahim, se întoarce duminică seara. Am sunat-o de mai multe ori, bineînțeles, i-am lăsat mesaje, dar nu m-a sunat înapoi. Știți, nu e genul ei, mi-ar fi spus dacă… Dar chiar dacă ar fi plecat cu Ibrahim și n-ar fi vrut să se știe unde sunt, măcar m-ar fi sunat ca să nu mă îngrijorez. Nu, chiar e foarte ciudat…

Daniel întoarce capul spre fereastra întredeschisă. O adiere caldă aduce înăuntru mirosurile străzii, miros de carne friptă și dioxid de carbon. Zgomotul mașinilor, departe, asemănător cu al oceanului, povestește o mie de istorii, o mie de mici drame disparate, reflexii derizorii ale propriei lui rătăciri.

Privirea lui o întâlnește pe a Samirei. Întrebările se îngrămădesc în mintea lui, fiecare dintre ele născând încă zece, o arborescență în care mișună întrebări, îndoieli și suspiciuni care se încalecă și se întrepătrund. De ce comisarul nu i-a vorbit despre scrisorile anonime? De la cine primea Sara amenințări? Își amintește de întrebarea comisarului: Sara avea dușmani? În acel moment, presupunerea aceea i se păruse absurdă, dar acum Daniel își dă seama că sergentul Ben-Ami știe mai multe decât a lăsat să se vadă. De ce i-a ascuns adevărul? Și apoi, poate să aibă încredere în Samira? Povestea asta cu scrisorile anonime n-o fi vreo invenție? Dar în ce scop?

— Vă rog să mă scuzați, spune Samira. Trebuie să mă duc la cursuri.

Se ridică, îl însoțește la ușă. Pe palier, îi pune mâna pe umăr. E un gest pe care îl vrea liniștitor, desigur, dar Daniel nu-și poate reține un fior. Acest contact plin de blândețe îi amintește insuportabila singurătate care-l străpunge pentru o clipă.

— Să mă sunați după ce vorbiți cu comisarul… Mai am multe să vă spun…

* * *

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Întoarcerea în Ierusalim
Vineri 14 noiembrie 2008, 22: 12

Bună seara, tată,

Tocmai m-am întors de la Khirbet Qeiyafa.

Zile lungi de muncă înverșunată. Am dureri în tot corpul. Dar mi-a făcut bine să-mi las mintea să se golească puțin după săptămânile petrecute numai cu nasul în cărți.

La început, nu mă simțeam prea în largul meu când eram împreună cu grupul. Chiar dacă am făcut progrese în ebraică, încă mi-e greu să urmăresc conversațiile, mai ales când toată lumea vorbește în același timp. Dar după o săptămână, m-am obișnuit.

În ultima seară, ne-am așezat în jurul unui foc de tabără ca să cântăm. Unul dintre voluntari, un canadian din Vancouver, adusese rădăcini de nalbă-mare și a arătat grupului cum se frig deasupra focului. Gustul acela de zahăr caramelizat mi-a adus aminte de vacanțele noastre în Maine. Îți amintești? Vara, pe plajă, și tu ne dădeai să gustăm rădăcini de nalbă-mare fripte pe foc.

După cum vezi, nu-mi trebuie prea mult, în perioada asta, ca s-o iau pe panta amintirilor.

Te sun mâine.

Te pup,

Sara

* * *

Ierusalim, 16 noiembrie 2008

De partea cealaltă a restaurantului, stă cu ochii fixați asupra mea. Nu-i susțin privirea, dar când îmi întorc fața spre el – pe furiș, ca să nu-i dau impresia că i-am remarcat jocul –, mi se pare că văd cum zâmbește ușor. Dacă mă gândesc mai bine, nu e un zâmbet, ci mai degrabă o expresie de satisfacție, ca și cum ar ști deja ce urmează să se întâmple.

Tovarășii mei de pe șantierul de la Khirbet Qeiyafa m-au adus aici. La întoarcerea din Ierusalim, după două săptămâni de muncă grea, s-au hotărât să sărbătorească, deși săpăturile nu fuseseră încă prea fructuoase: câteva fragmente de urne, sâmburi de măsline arși, tot felul de descoperiri care semănau mai degrabă cu obiectele eteroclite pe care le poți găsi prin buzunarele unui copil decât cu niște comori care dețin cheia trecutului.

În seara asta sunt așezată între Dov și Tamar. Încerc să le urmăresc conversația însuflețită, dar, fără să vreau, sunt mai interesată de expresiile de pe chipurile lor, de inflexiunile vocilor, de gesturile lor, mai ales, care mi se par puțin exagerate, ca și cum s-ar lupta cu niște florete pe deasupra mesei. E una dintre discuțiile acelea nesfârșite al căror scop este mai mult să dovedești că ai dreptate decât să descoperi ce gândește cu adevărat interlocutorul. Dov pretinde că adevărata infidelitate e cea a inimii; că, dacă te culci într-o seară cu o femeie, asta nu înseamnă că o înșeli pe aceea pe care o iubești. Doar atunci când te îndrăgostești de cineva, chiar dacă această dragoste rămâne platonică, îți înșeli cu adevărat partenerul. Tamar susține contrariul: a face dragoste e actul cel mai intim dintre toate, în care te descoperi cu totul, chiar dacă îți face doar

puțină plăcere. Când te culci cu altcineva, e ca și cum i-ai lua persoanei iubite tot ce i-ai promis. Îi privesc, le urmăresc mișcările mâinilor care se înfruntă în fața ochilor mei, care se apropie cât mai mult posibil, fără să se atingă, și îmi spun că probabil ei nu cultivă acest dezacord decât pentru a-și prelungi încă puțin parada nupțială.

La câțiva metri de masa noastră, cu chipul pe jumătate ascuns de tijele lungi ale unui buchet de crini, bărbatul mă privește în continuare. Sprâncenele negre îi dau un aer sever, dar buzele lui promit fără încetare nașterea unui zâmbet. Cu ochii ațintiți asupra mea, vorbește cu cei de la masa lui, ca un bucătar-șef care, concentrat asupra sosului pe care-l pregătește, continuă să supravegheze cu coada ochiului progresul ajutoarelor sale.

În momentul plecării, tovarășii mei îmi propun să mergem să bem un pahar într-un bar din Nahalat Shiva. Dar sunt prea obosită și prefer să mă întorc în camera mea. De-abia am trecut de colțul străzii când aud în spatele meu o voce care mă strigă: „Pardon! Tu, cea de colo!“. Mă întorc. E bărbatul din restaurant. Mă uit la el, interzisă. Mi se pare mai scund decât adineauri. Umerii largi, privirea liniștită, pântecul deja puțin revărsat îi dau un aer în același timp impozant și liniștitor. „Am văzut că ești singură… Nu vrei să te conduc acasă?“ Ar trebui poate să-l ignor sau să mă prefac că nu înțeleg. Dar, poate datorită zâmbetului său deschis și generos, mă simt obligată să-i răspund.

„Nu, mulțumesc. Pot să mă întorc singură.“ El nu pare surprins, dar nu pare nici hotărât să plece. „Mă uitam la tine adineauri, în restaurant… Ești franțuzoaică?“ N-am chef să încep o conversație, dar e prea târziu. Cu un ton contrariat, îi răspund întorcând imediat capul ca să mă uit dacă vine autobuzul: „Nu… sunt din Montréal“. Netulburat, continuă să zâmbească.

„Din Montréal! Ador Montréalul!“ Și începe să enumere toate locurile pe care le vizitase: Vieux-Port, piața Saint-Louis, Grădina Botanică… Constatându-mi indiferența, continuă: „Ești studentă aici?“. Mă mulțumesc să fac un semn afirmativ din cap. „La Universitatea Ebraică?“ Dau din cap din nou. Nu fără ușurare, văd autobuzul care vine, în sfârșit. Când mă pregătesc să urc în autobuz, arunc o ultimă privire în direcția lui, mai mult ca să mă scuz pentru răceala mea decât pentru a-i cerceta expresia chipului. Zâmbește încă, deși cu mai multă timiditate.

Când ajung în campusul de pe Muntele Scopus, mă duc imediat în camera mea. Samira a adormit deja. Mă duc la bucătărie să beau un pahar cu apă, apoi mă spăl pe dinți. În penumbră, am impresia că încă se uită la mine, că privirea îi e fixată asupra mea, ca o mângâiere pe umăr sau ca o pată pe care doar eu o văd. Poate că eforturile pe care le făcusem pentru a-l respinge au lăsat un gol în mine, un spațiu gol pe care prezența lui a venit s-o umple într-un mod cu totul firesc. Aproape că regret că nu am avut încredere în el.

Ierusalim, 17 noiembrie 2008

Expoziție Van Gogh la Tel Aviv. Un grup de copii între opt și zece ani, așezați pe jos în fața tabloului Lanul de floarea-soarelui. *Învățătoarea îi întreabă ce cred despre tablou. Un băiețel răspunde, până la urmă: „E frumos, dar mie mi se pare că e prea mult galben în tablou. Prea mult galben“.*

Ierusalim, 18 noiembrie 2008

Am lipit câteva afișe pe pereții camerei mele: Charlie Chaplin așezat pe o bancă, ținând în mână o floare albă, o reproducere după Noaptea înstelată a lui *Van Gogh, o hartă veche a Ierusalimului. M-am așezat pe pat pentru a contempla rezultatul. Mi se pare puțin ciudat să văd imaginile astea care constituiau mediul meu*

familiar pe Édouard-Montpetit, în Montréal, transplantate aici, la Ierusalim, în această cameră cu pereții albi scăldați în lumină.

Privirea mi se oprește pe Noaptea înstelată. *Albastrul acesta profund, expresiv, plin de căldură mă trimite foarte departe în trecut. Îmi amintește de un loc, de o conversație, poate, dar nu reușesc să-mi dau seama ce e.*

Ca să reconstitui amintirea asta, ar trebui să-mi abandonez reperele obișnuite: locurile familiare, școala, străzile din cartierul Côte-des-Neiges, cabana noastră din Saint-Adolphe. Ar trebui să găsesc în memorie potecile care ne duc spre viziuni insolite, precum cărările clandestine, acele scurtături improvizate pe care le întâlnim în unele parcuri, formate de trecătorii hotărâți să-și traseze propriile drumuri. Și în trecut există drumuri marcate: orașele, datele, fotografiile din vacanțe, cartografia oficială a memoriei. Dar mai sunt și pasajele inventate, cărările delincvente, cele care ne trimit să urmărim un miros, un chip ale cărui trăsături abia le distingem, o culoare purtată de o multitudine de voci necunoscute. Cărările clandestine sunt cele care, la urma urmei, ne orientează pașii în trecut, fără să ne dăm seama, și care susțin edificiul memoriei.

Ierusalim, 18 noiembrie 2008, 23: 15

Insist, continui să-mi scotocesc trecutul; și în această neînsemnată goană după amintiri, unde imaginația mea e suverană, nu mai sunt sigură de nimic. Mă punea să mă așez la masa albă din bucătărie, iar eu o priveam cum pregătea mâncarea. Închid ochii. Fragment cu fragment, scena se desfășoară din nou în fața ochilor mei: fereastra întredeschisă, aerul nopții pătrunzând în valuri când calde și umede, când parfumate și răcoroase, lumina diafană a neoanelor ce dădea mâinilor mamei, care se grăbeau să taie fructe în bucăți pe blatul de la bucătărie,o paloare sepulcrală, strigătele nerăbdătoare ale păsărilor,

țâșnind din copac în copac ca un singur suflu, neliniștit și rătăcitor. Mama vine să se așeze și ea la masă. Insistă să-mi termin fructele, chiar dacă portocalele sunt atât de acre, încât nu mă pot împiedica să mă strâmb.

În asemenea momente, vorbeam puțin, dar mama îmi răspundea cu plăcere la întrebări. Explicațiile ei nu semănau deloc cu afirmațiile peremptorii cu care mă reducea la tăcere bunica atunci când o vizitam de Paști: „Postim ca să ne amintim de cei cărora le e foame". Sau: „Urmăm pilda Profetului. Postul înseamnă apropierea de el". Dimpotrivă, de câte ori îi puneam întrebări, mama începea prin a-mi spune că nu știa răspunsurile. Apoi continua: „Ce cred eu n-are nici o importanță. Gesturile noastre contează cel mai mult, la urma urmei. Când te rogi, când postești, desenezi în jurul tău prezența lui Dumnezeu. Nu e decât o imagine; poate că nu e nimic în spatele ei. Dar atâta timp cât ocupi acest spațiu, atâta timp cât imaginea durează, Dumnezeu rămâne posibil".

În anul acela, Ramadanul începuse în luna iulie; și în timpul acelor lungi zile de post, o însoțeam pe mama la farmacie, ca să-i dau o mână de ajutor. În timp ce aducea la zi dosarele clienților, mă trimitea să caut cutii de pastile sau tuburi de cremă. Mă plimbam printre etajerele înalte, examinând miriadele de etichete albe, aliniate perfect. Emana din ele un miros umed de hârtie de ziar, o răcoare clinică ce contrasta cu vocea caldă și catifelată a mamei. Când ne întorceam, seara, tata ne pregătise o cină copioasă – supă de linte, orez cu pui, vinete umplute și, pentru desert, baclavale parfumate cu esență de floare de portocal. Stătea la masă cu noi și mânca cu atâta poftă încât mă întrebam dacă nu postea și el, din solidaritate.

Toate amintirile astea îmi revin ca ale unei fericiri neumbrite. Anul școlar era terminat,

scăpasem de caiete, de cărți, de lecții. Eram liberă, eram stăpână pe timpul meu: două luni lungi în care puteam să citesc cât voiam, să mă plimb fără țintă, să dorm pe săturate dimineața. Invidiez astăzi acest trecut ca și cum nu mi-ar fi aparținut niciodată, ca și cum ar fi fost fericirea altcuiva. Dar dacă mi-e dor de aceste momente, asta nu se întâmplă fiindcă aș vrea să le trăiesc din nou. Nostalgia nu e dorința de a fi în trecut, ci o aspirație spre veșnicie. Ceea ce ne lipsește nu e în primul rând bucuria sau ușurătatea pe care le simțeam, ci plenitudinea infinită a sentimentelor noastre, închisă timpului și impermeabilă la schimbare. E textura eternă a momentului prins în stânca brută a vieții, detașat de viitorul lui.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Mama ta
Miercuri 19 octombrie 2008, 18: 16

Draga mea,

Ieri a fost ziua în care a murit mama ta. M-am dus la cimitir. Am fost acolo prima dată fără tine și, cu simțul orientării slab pe care-l am, bineînțeles că m-am rătăcit. A trebuit să întreb de mai multe ori până am găsit mormântul.

Zilele trecute am luat cina cu un coleg, Georges Lamoureux. Cred că l-ai cunoscut, e specialist în Antichitate. Mi-a propus din nou să-mi prezinte pe cineva. O profesoară de colegiu, foarte drăguță, pasionată de cinema. După spusele lui Georges, e prea inteligentă, de-asta e singură. A insistat mult să o întâlnesc, mi-a propus chiar să organizeze o cină la el acasă. În cele din urmă, a trebuit să-i explic cu binișorul că nu sunt deloc interesat de așa ceva.

Celor care trăiesc în cuplu adesea le e foarte greu să-și imagineze că cineva poate alege să rămână singur, pentru că ceea ce i-a unit a fost

chiar teama de singurătate. Așa cum ți-am spus adesea, nu sunt un erou: nu am rămas necăsătorit din fidelitate față de mama ta, ci mai degrabă din lene. Pentru că, după ce am reușit în cele din urmă să strâng în jurul meu tot ce-mi trebuie ca să trăiesc, nu mai am nici forța, nici dorința, nici imaginația necesare pentru a-mi reamenaja bârlogul.

Mi-am luat bilet de avion. Ajung în Ierusalim pe 22 decembrie. De-abia aștept să te văd.

Tatăl tău care te iubește

* * *

Ajuns în stradă, Daniel își scoate telefonul mobil și formează numărul comisarului Ben-Ami. De data asta, comisarul răspunde. Daniel încearcă să-și reprime furia atât cât poate.

— De ce nu mi-ați spus nimic?

— Despre ce?

— Nu faceți pe nevinovatul. Știți foarte bine despre ce vorbesc.

— Domnule Benzaken, vă asigur…

— Scrisorile anonime! N-o să-mi spuneți că nu erați la curent cu asta…

— Ah… Eu… Ascultați…

— De ce nu mi-ați spus nimic despre scrisori? Mai e și altceva ce-mi ascundeți?

— Domnule Benzaken, ați înțeles greșit, credeți-mă. Voiam doar să vă scutesc de niște griji inutile… Scrisorile astea… nu există nici o dovadă că au vreo legătură cu dispariția fiicei dumneavoastră.

— Poate, dar sunteți de acord că e ciudat, totuși, nu? Știți de unde veneau scrisorile? Probabil că le-ați trimis să fie analizate, nu?

— Bineînțeles. Dar e doar o pistă. Pentru moment, trebuie să luăm în considerare toate ipotezele, inclusiv posibilitatea ca Sara să fi hotărât să plece fără să dea de veste nimănui.

— Ce vreți să insinuați?

— Lucrurile astea se mai întâmplă. Mult mai des decât vă închipuiți. O dezamăgire în dragoste, un episod depresiv… Uneori, cei apropiați nu bănuiesc nimic.

Sergentul Ben-Ami se întrerupe, ca și cum ar vrea să verifice efectul vorbelor lui asupra interlocutorului.

— Vă înțeleg neliniștea, domnule Benzaken. Dar să nu vă îndoiți de faptul că mobilizăm toate resursele posibile. Răbdare, domnule Benzaken. Înarmați-vă cu răbdare, asta-i tot ce vă spun.

* * *

Ierusalim, 21 noiembrie 2008

Tocmai am terminat Poarta soarelui *de Elias Khoury.*

Speranța, salvată de poveștile care se înlănțuie, care dau naștere și numesc fără încetare: „Ființa umană nu-și dezvăluie numele decât în momentul dispariției sale, adică atunci când numele ei se transformă în giulgiu“.

Ierusalim, 23 noiembrie 2008

Mă simt puțin dezorientată în seara asta. Am o lucrare de predat mâine, dar nu-mi vine nici o idee. Deschid o carte după alta, îmi recitesc notițele – dar nu-i nimic de făcut, am pierdut firul. Și ce-i mai rău e că asta nu mă neliniștește din cale-afară. Mă duc să mă văd cu profesorul mâine dimineață. Am să-i explic că am fost bolnavă și am să-i cer o amânare de câteva zile.

Fără să vreau, mă gândesc la bărbatul din restaurant. Dar data viitoare când o să ne vedem – dacă, totuși, se hotărăște să mă sune din nou –, n-am să reușesc să mi se pară la fel de frumos ca în închipuirea mea. Am să-i privesc nasul puțin cam mare, ochii triști, obrajii rotunzi, urechile clăpăuge și o să-mi spun:Nu, hotărât lucru, nu e atât de fermecător. Și totuși, voi continua să-i ascult sunetul vocii, voi descoperi că are un talent de povestitor, mă voi convinge că în spatele

ochilor lui somnoroşi ascunde comori nebănuite de bunătate şi de toleranţă.

Când l-am lăsat în staţia de autobuz acum o săptămână, nu mă gândeam că am să-l revăd într-o zi. Dar alaltăieri, când mă duceam pe jos la cinematecă, am auzit o voce în spatele meu. M-am întors. El era. În picioare, la colţul străzii care ducea spre Mishkenot Sha'ananim, îmi făcea semne largi cu mâna, cu un zâmbet imaculat strălucindu-i pe chip. Cum ajunsese acolo? Mă urmărise? Era vorba doar de o coincidenţă?

A traversat strada şi mi-a întins mâna în timp ce mă întreba, radios: „Îţi aminteşti de mine?". Era mai mult o afirmaţie decât o întrebare. „E ciudat, nu ţi se pare? Tocmai mă întorceam de la părinţii mei şi uite că dau peste tine! Nu vreau să te sâcâi, dar… pot să te invit să bem un pahar împreună?" I-am spus că merg la cinema, dar poate după aceea, sau într-o zi… Mi-a zâmbit; intuia că voiam să scap de el. Dar în loc să bată în retragere, mi-a aruncat o privire sfidătoare şi mi-a răspuns: „Bine. Am de făcut câteva drumuri în cartier. O să te aştept în cafeneaua de colo, la colţul străzii". Am rămas cu gura căscată; nu ştiam cum să reacţionez. Ar fi trebuit să am prezenţa de spirit să-i spun că aveam deja o întâlnire, că trebuia să cinez cu o prietenă sau că aveam de pregătit o lucrare pentru a doua zi. Dar m-am mulţumit să dau din cap, ca un copil somat să se întoarcă acasă la ora stabilită.

Aşezată în fundul sălii de cinematograf, nu mă puteam împiedica să mă gândesc la acest necunoscut căruia nu-i ştiam numele. Îmi era ciudă pe mine însămi că nu fusesem mai fermă, dar insistenţa lui mă descumpănise. Nu eram obişnuită cu acest gen de situaţii. Băieţii pe care-i cunoscusem în Montréal erau mult mai puţin îndrăzneţi.

Pe toată durata filmului, m-am întrebat cum aveam să scap din încurcătura asta. Mai întâi, am

încercat să mă conving că n-avea să vină la întâlnire. Dar era puțin plauzibil, dacă mă gândeam la determinarea de care dăduse dovadă. Atunci, mi-am imaginat cum ar fi cu el în cafenea; aș fi politicoasă, dar nimic mai mult; i-aș pune câteva întrebări, dar nu prea multe; aș fi distrată, dar nu atât de tare încât să-i par indiferentă.

Când am ieșit din cinematograf, m-am îndreptat spre cafeneaua pe care mi-o arătase. Nu era acolo. Eram pe punctul să fac cale-ntoarsă, pe jumătate ușurată, când am simțit o mână pe umăr. M-am întors. Se uita la mine, cu un zâmbet larg. „Sper că nu te-am speriat? Pari surprinsă. Nu te așteptai să vin la întâlnire? Haide, poți să-mi spui adevărul, n-am să fiu jignit.“ În privirea lui era o sinceritate pe care nu i-o descoperisem mai înainte.

Am mers spre Nahalat Shiva. Se lăsa întunericul, străzile erau pline de oameni. Din când în când, brațul lui îl atingea ușor pe al meu. Mi-era teamă că i-ar fi putut veni ideea să mă ia de mână.

La restaurant, a început să se însuflețească. Am înțeles că îl chema Avner, că avea douăzeci și nouă de ani și conducea unul dintre restaurantele tatălui său. De altfel, din acest restaurant – Djerba Palace – ieșisem atunci când m-a abordat prima oară. Îl ascultam pe Avner descriindu-mi viața lui de zi cu zi, admirația pentru taică-său, care „toată viața trudise pentru familia lui“, și nu mă puteam împiedica să mă gândesc că nu era pentru prima oară când povestea toate astea. Cu aceeași emoție artificială, cu aceleași gesturi puțin cam exagerate, încercase să seducă mai multe fete înaintea mea, convins că această imagine de stabilitate și de armonie va fi de ajuns să le facă să se arunce în brațele lui.

Când am ieșit din restaurant, străzile se goliseră. Îi ascultam vocea răsunând în aerul umed al serii, fără a căuta prea mult să urmăresc

firul a ceea ce spunea. Era vorba despre un nou restaurant în Tel Aviv, despre un prieten din copilărie de urma căruia dăduse după mult timp, despre sora lui mai mare care tocmai se logodise.

La despărțire, și-a apropiat fața de a mea. Am simțit că ezita. Nu i-am lăsat timp să se hotărască, mi-am pus mâna ferm pe umărul lui, l-am sărutat repede pe obraz și am intrat în clădire, fără să mă întorc.

Pe moment, m-am simțit ușurată. Dar acum, când sunt singură, regret că am făcut tot ce-am putut ca să-l îndepărtez de mine. Sunt sigură că n-o să mă sune.

Ierusalim, 27 noiembrie 2008

M-a sunat, cu toate astea. Avea bilete la un concert de jazz într-un club „foarte select" din Tel Aviv. A venit să mă ia cu mașina decapotabilă a lui taică-său și am trecut pe la Djerba Palace înainte să plecăm. Angajații l-au întâmpinat cu saluturi energice, dar simțeam în zâmbetele lor prea radioase o neîncredere tăcută. Când Avner trecea pe lângă ele, chelneriţele se priveau cu subînțeles. Deocamdată erau rezervate, dar după plecarea noastră, eram sigură de asta, glumele răutăcioase aveau să înceapă să țâșnească din toate părțile.

A fost de ajuns un mic incident ca să înțeleg de unde venea ostilitatea asta. Una dintre chelneriţe, o tânără cu fundul mare și fața delicată, se grăbea să-i servească pe clienții așezați la masa din fund pentru a veni să ne ia comanda. În graba ei, a vărsat o ceașcă de cafea, stropind bluza albă a unei cliente. Imediat, aceasta s-a ridicat țipând: „Idioato! Nu poți să fii atentă!". Ne-am întors toți în direcția aceea. Tânăra chelneriță, roșie de rușine, îi întindea în zadar un șervețel clientei, o doamnă grasă și fardată care se uita la ea cu mânie. Continua să o certe, pretinzând că bluza nou-nouță era iremediabil pătată și cerând să fie despăgubită pe loc.

Avner a luat numaidecât inițiativa. Cu un gest disprețuitor, a alungat-o de acolo pe chelneriță și, cu capul plecat spre urechea doamnei, a început să discute cu ea. Nu le-am auzit discuția, dar, după câteva minute, doamna zâmbea și accepta recunoscătoare mâna pe care el i-o întindea. După ce a rezolvat problema, Avner s-a îndreptat cu un aer amenințător spre chelneriță, a prins-o strâns de braț, înfigându-și degetele în carnea ei albă și dolofană, și a tras-o în bucătărie fără să-i vorbească. După ce s-a închis ușa, am auzit vocea lui Avner tunând și fulgerând împotriva tinerei. Ea încerca să răspundă ceva, să explice, cu vocea înăbușită de hohote de plâns, dar Avner nu o asculta, ci continua să o certe cu brutalitate. Clienții din restaurant, mai întâi stânjeniți, s-au refugiat în conversațiile lor, șușotind. După puțin timp, Avner s-a întors în sala de mese, cu chipul senin și privirea triumfătoare. Trecând pe lângă mine, m-a bătut pe umăr, ca și cum ar fi reușit să îndepărteze de mine un mare pericol.

În mașină, Avner a devenit foarte vorbăreț. Îi făcea plăcere să-mi descrie farsele răutăcioase pe care el și prietenii lui le făceau colegilor de școală. Se lăuda cu notele lui proaste, imita vocea subțire a profesorului de istorie, își lua un ton sentențios când își bătea joc de premiantul clasei, un băiețel slăbănog și plângăreț despre care spunea că ajunsese un funcționar modest la bancă. Îl ascultam cu docilitate și, ca un spectator binevoitor, râdeam cu plăcere la glumele lui. Dar nu mă puteam împiedica să mă gândesc la tânăra chelneriță, la trăsăturile ei fragile, la ochii ei înlăcrimați. Îl priveam pe Avner și nu reușeam să împac tonul lui vesel și farmecul stângaci cu urletele sălbatice pe care le revărsase asupra sărmanei fete cu câteva momente mai înainte. Din când în când, se întorcea spre mine și, în ciuda zâmbetului său binevoitor și blând, eu nu vedeam decât un chip strâmbat, plin de arțag și de mânie.

* * *

A trecut mai mult de o oră de când Daniel merge pe străzile umbrite ale cartierului Yemin Moshe. Merge fără țintă, ca să se epuizeze, să-și epuizeze gândurile. Acestea, ca niște curenți marini invizibili, îl atrag irezistibil în larg, într-un trecut imens și fără nici un drum. Iată-l acum cum parcurge gâfâind, înnebunit, străzile din Vieux-Montréal. Coboară pe strada Saint-Sulpice, cotește pe strada Saint-Paul. Ajuns la piața Royale, se oprește un moment, se uită în toate părțile, apoi urcă panta străzii Capitalei. „Sara! Sara!“, strigă din toate puterile, cu vocea răgușind de atâta efort. Nu-i pasă că trecătorii se uită la el uimiți, ca și cum ar fi dement. Trebuie să o găsească pe Sara, trebuie să o găsească, măcar… măcar de nu i s-ar fi întâmplat ceva!

În fața muzeului Pointe-à-Callière, oprește o trecătoare: „N-ați văzut cumva o fetiță? Are cinci ani, poartă o șapcă albastru-deschis…“. Doamna bolborosește, stupefiată, câteva cuvinte confuze. Daniel nu încearcă să înțeleagă, și-a reluat goana neînfrânată, îi împinge pe pietoni, tropăie, se împiedică, urlă: „Sara! Sara!“. Restaurantul Le Bourlingueur, strada Saint-François-Xavier, piața D’Youville, nu, nu se poate, nu poate să se fi dus așa departe. Stăteau la coadă la înghețată la colțul străzii Saint-Dizier. Sara s-a îndepărtat puțin să se uite la zmeele din vitrina unui magazin de jucării. N-a pierdut-o din vedere decât timp de câteva secunde, cât a plătit cornetul de înghețată, și Sara a dispărut. Gâfâind, cu fruntea scăldată în sudoare, Daniel urcă acum pe strada Saint-Paul. Deja se gândește: Trebuie să găsesc un telefon, să sun la poliție. Și apoi, în cele din urmă, atunci când se întoarce pe strada Saint-Dizier, o zărește pe Sara care-l așteaptă în fața chioșcului de înghețată. O doamnă care poartă o pălărie mare de pai s-a așezat pe vine lângă ea și îi vorbește, cu gura atingându-i urechea, cu mâna așezată delicat pe

umărul fetiței. Înainte s-o lase să alerge în întâmpinarea tatălui ei, depune pe obrazul ei un sărut care desenează o pasăre purpurie, de culoarea rujului ei. Sara nu plânge. Întinde brațele spre Daniel, se lasă ridicată și își apasă chipul palid de gâtul lui.

Întors acasă, Daniel n-a îndrăznit să-i povestească Leilei incidentul, iar Sara l-a urmat în minciuna asta prin omisiune.

La întrebarea „Cum a fost în după-amiaza asta?“ Daniel s-a grăbit să răspundă, aruncându-i Sarei o privire încordată: „Foarte bine, foarte bine. Nu-i așa, Sara?“. Oare Leila îl crezuse? A remarcat pasărea roșie pe obrazul fiicei ei, dar s-a mulțumit să ia o batistă și să-i șteargă fața. Apoi a ridicat ochii spre Daniel. Era o privire care spunea „Am încredere în tine“, și aceeași expresie severă și imploratoare în același timp o regăsește el acum, când și-o imaginează pe Leila mergând alături de el pe străzile Ierusalimului sau uitându-se la el în timp ce își face toaleta în camera de hotel. Responsabilitatea asta cu care îl învăluie ea, ca un pacient care își pune viața în mâinile unui chirurg, îl strânge, îi blochează mișcările, leagă de fiecare dintre actele lui umbra unei presimțiri rele.

* * *

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Din nou
Vineri 28 noiembrie 2008, 20: 43

Bună seara, tată,

Am vrut să-ți spun ceva la telefon, la sfârșitul săptămânii trecute, dar mi-am zis că e un pic cam devreme. De fapt, am întâlnit pe cineva. Se numește Avner. E din Tel Aviv, dar locuiește în Ierusalim. Conduce unul dintre restaurantele tatălui lui. Are farmec, mă înțeleg bine cu el și deocamdată asta-mi ajunge.

Mi-a povestit câte ceva despre viața lui: taică-său e originar din Tunis. A pornit de la zero și, încet-încet, s-a apucat să cumpere mai multe restaurante în Tel Aviv, în Jaffa și în Ierusalim. Avner a studiat Dreptul, apoi a început să lucreze cu tatăl lui. E foarte ambițios și vorbește despre „construirea unui mic imperiu".

E foarte drăguț, plin de atenții față de mine, dar nu știu dacă legătura asta o să meargă mai departe.

Gata, o să vorbim mai mult despre asta peste câteva zile.

Noapte bună,

Sara

* * *

Ierusalim, 30 noiembrie 2008

Ieri, pentru prima dată, Avner mi-a pus câteva întrebări despre părinții mei. După o plimbare lungă pe străzile din Netanya, am hotărât să stăm o oră pe plajă înainte să ne întoarcem la Ierusalim. Așezată cu fața la valuri, cu coatele înfundate în nisip, am simțit mâna lui peste a mea, ca din neatenție, ca un gest nonșalant repetat de mii de ori. M-am lăsat atinsă, nu atât pentru că aș fi fost emoționată de acest semn de intimitate, cât pentru a nu-l pune într-o situație stânjenitoare.

Când a aflat că tatăl meu s-a născut în Maroc, chipul i s-a luminat brusc și s-a apucat să-mi enumere numele tuturor marocanilor pe care îi frecventase încă de la grădiniță: Benamron, Amzallag, Malka, Abitbol, Toledano, Benzaken, Azoulay. Constatând că mă lăsau mai degrabă indiferentă cunoștințele lui de genealogie marocană, mi-a pus întrebări despre mama. I-am explicat că era libaneză și că plecase din Beirut cu părinții ei în timpul războiului civil. Dar nu i-am spus că era musulmană.

De ce i-am ascuns adevărul? Ce joc mai e și ăsta? Nu atât pentru el, ci pentru mine ar fi trebuit să fiu mai sinceră. Oare mă temeam de reacția

lui? Dacă i-aș fi dezvăluit originea mamei, m-ar fi privit în mod sigur cu un aer înspăimântat. M-aș fi transformat brusc dintr-o confidentă într-o intrusă. Aș fi fost dușmanca a cărei mască, brusc, căzuse. Și totuși, cum de puteam să fiu atât de sigură? De ce nu aveam încredere în el? Cred că mi-a fost teamă. Teamă că m-ar putea respinge. Pentru că, în ciuda ezitărilor mele, chiar dacă încă nu știu prea bine ce simt pentru el, n-aș vrea să rămân singură.

Pentru a putea să fiu împreună cu Avner, am creat în mintea mea o imagine uniformă a lui, fără asperități, curățată de tot ce mi se pare dezagreabil și împovărător. Și, pentru a putea fi împreună cu această imagine, a trebuit să înlătur o parte întreagă din ființa mea. Cu Avner, trăiesc plăcerea de a exista fără să-mi pun întrebări și, mai ales, ușurarea – deși iluzorie – de a aparține cuiva. Pentru el, nu sunt decât o evreică din Montréal, nimic altceva. În ochii foștilor lui tovarăși de armată, ai verilor lui, cu care ne-am petrecut vineri seara de sabat, sunt „una de-a lor". Mă simt unită și solidară, fără să mă întreb prea mult la ce cauză mă alătur și nici de ce destin mă las purtată.

Cum se face că reușesc fără prea multă greutate să disimulez cine sunt? Oare asta nu înseamnă că, atunci când afirm că sunt evreică și musulmană, fără să dau prea multă importanță acestor vorbe, sunt la fel de puțin sinceră? Această dublă apartenență, pe care o revendicam altădată fără a încerca să-i explorez consecințele, oare nu e un alt paravan, o categorie – unică, poate, dar lipsită de profunzime – pe care le-o ofer celorlalți într-un fel cam frivol, fără să mă gândesc prea mult, din spirit de provocare? E un fel de a mă face interesantă fără a trebui să mă descopăr cu adevărat. Asta înseamnă că las toate întrebările care mă preocupă în paragină și mă mulțumesc, ca și cum m-aș lăsa înșelată și eu, cu palidele

imagini despre mine însămi inventate și remodelate în funcție de împrejurări.

Ierusalim, 3 decembrie 2008

Avner m-a sărutat. N-a fost nici bine, nici rău. Nu m-am simțit luată pe sus, smulsă din momentul prezent; n-am fost însă nici dezgustată. Mă gândeam la mâinile lui umede, la brațele lui groase și moi, care mă trăgeau spre el, la bărbia lui nerasă pe obrazul meu.

După o lungă plimbare pe străzile din Tel Aviv, am ajuns într-un bar de jazz unde evolua marele trompetist Chico Pichu. Mă uitam la Avner cum se unduia încet în ritmul muzicii, cu ochii închiși, întrebându-mă dacă trilurile stridente ale virtuozului nu aveau să-mi spargă timpanele. Din când în când, Avner mă privea, iar eu îi răspundeam printr-un surâs probabil mai puțin sincer decât l-aș fi dorit. Mă îndopam cu tacos *și alune sărate.*

Către miezul nopții, am plecat (am încercat să-mi ascund ușurarea), iar Avner m-a condus în campusul universității de pe Muntele Scopus. Când a venit momentul să ne despărțim, și-a apropiat chipul de al meu. Știam ce avea să se întâmple. Aș fi putut să-l resping cu blândețe și să-l sărut în treacăt pe obraz, un sărut cast. Dar n-am avut inima să fac asta. Atunci, fără nici o plăcere, m-am lăsat în voia lui, i-am lăsat buzele să le atingă pe ale mele și am închis ochii. I-am simțit limba voluntară și stângace, respirația gâfâită, pântecul revărsat care se lipise de mine. Când mi-a dat drumul, ochii i s-au oprit pe chipul meu, plini de ardoare și de solicitudine. Mi s-a părut înduioșător. Sunt foarte departe de dragoste sau de dorință, dar, cel puțin, în sfârșit i-am dat puțin din mine însămi. În timp ce urcam scara care duce spre camera mea, m-am simțit mai ușoară, precum cineva care tocmai a dus la bun sfârșit o sarcină cam grea pe care a amânat-o mult timp. Doar după ce m-am întins în pat, tremurând de frig sub

cearșaful umed, mi-a revenit în minte norul și, o dată cu el, realizarea plină de confuzie că data viitoare va trebui probabil să merg mai departe.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: O mică piedică
Vineri 5 decembrie 2008, 11: 16

Draga mea,

Ți-am lăsat un mesaj pe telefonul mobil ceva mai devreme astăzi. În nici un caz să nu te îngrijorezi, dar voiam să-ți spun că în dimineața asta am căzut alunecând pe trotuar, aproape de casă. Era gheață pe jos, eram grăbit, n-am fost atent.

Necazul e că mi-am fracturat glezna. Vin de la spital. Mi-au pus glezna în ghips. Trebuie să stau așa cinci săptămâni.

Cred că trebuie să renunț la călătoria la Ierusalim. Aș fi vrut atât de mult să fiu cu tine, dar nu prea văd cum aș putea călători în cârje.

O să vin în mai.

Te îmbrățișez cu tandrețe,

Tata

P.S. M-am bucurat că mi-ai vorbit puțin despre Avner zilele trecute, la telefon. De-abia aștept să-mi spui mai mult.

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: O mică piedică
Vineri 5 decembrie 2008, 18: 40

Tată, tocmai am citit e-mailul de la tine. Îmi pare foarte rău de ce ți s-a întâmplat.

Începusem să fac o listă a locurilor pe care voiam să ți le arăt. Mi-ar fi plăcut mult să-mi întâlnești prietenii: mai ales pe Samira. Dar asta e, nu-i decât o amânare!

Mă duc să cinez la părinții Samirei în seara asta. Te sun mâine.

Ai grijă de tine,
Sara.

* * *

Ierusalim, 5 decembrie 2008

În seara asta, Samira m-a invitat la masă la părinții ei, în cartierul Bab al Zahra. Am luat autobuzul și am coborât pe strada Salah-al-Din ca să cumpărăm flori. Mai mulți vânzători își închiseseră deja prăvăliile ca să meargă la moschee. Pe străzile pline de praf, se vedeau ici și colo mici grupuri de adolescenți jucând fotbal și femei grăbite, trăgând un copil de mână și împingând câte-un cărucior. Din casele scunde venea miros de pâine caldă, de scorțișoară și de cardamom.

Cu prilejul vizitei la familia ei, Samira își pusese o eșarfă pe cap. Părinții ei știau foarte bine că de mult timp ea nu se mai ducea la moschee, dar în fața unchilor, a verișorilor și a restului familiei ei, se înțelegea de la sine că trebuia să facă un efort pentru a arăta că încă era o „bună musulmană".

Samira nu obișnuiește să aducă prietene în casa părinților ei. În fața criticilor tatălui ei – ar trebui să devină avocată, ca și el; nimic n-o va împiedica să scrie poezii în timpul liber, dacă așa-i poftește inima, dar cel puțin va avea o meserie adevărată –, a învățat să-și compartimenteze viața de studentă pentru a o pune la adăpost de privirile cercetătoare ale familiei ei. Dintre prietenele ei, eu sunt cea mai „prezentabilă", cea care lasă cel mai puțin să se bănuiască imensa prăpastie care s-a căscat între aspirațiile ei adevărate și visele pe care părinții ei încă le mai nutresc pentru ea.

Cu toate astea, aveam nevoie să fiu pregătită. Samira s-a apucat, așadar, să-mi înșire subiectele de conversație pe care trebuia să le evit în prezența tatălui ei: planurile legate de carieră (în ochii lui, arheologia nu e cu nimic mai bună ca

poezia), artele, literatura și cinematograful (tot atâtea activități inutile care nu nasc decât orgoliu și amăgire), politica, bineînțeles (oricare ar fi poziția pe care o adoptă Samira, tatăl ei se străduiește întotdeauna s-o contrazică: când spune că Arafat s-a lăsat batjocorit la Oslo, când afirmă că a fost un strateg iscusit; într-o zi Abu Mazen e o creație a americanilor, a doua zi reprezintă singura speranță a poporului palestinian), și, mai presus de orice, nu trebuie să discutăm despre băieți.

De când a intrat la universitate, Samira a avut mai multe aventuri și n-a căutat să-și ascundă neplăcerea de fiecare dată când mama sau mătușa ei au vrut să-i prezinte un tânăr „de familie bună". Un semestru, a ieșit cu un student evreu, un american din Boston care venise să-și termine doctoratul în teologie la Universitatea Ebraică din Ierusalim. Tatăl ei a aflat – cine i-a spus, Samira n-a aflat niciodată – și a fost silită să rupă imediat legătura aceea. Tânărul se numea Michael Weiss, și când Samira îi pronunță numele, există în vocea ei un amestec de maliție, ciudă și melancolie.

Mărturisirea asta era pretextul pe care-l așteptam. Așa, pe nepusă masă, i-am spus povestea mea, a părinților mei, exilul mamei, întâlnirea ei cu tata, un emigrant marocan evreu. Samira s-a întors spre mine, nevenindu-i să creadă. Pe urmă fața i s-a luminat, ca și cum tocmai fusese recunoscută, ca și cum ar fi găsit în mine o aliată nesperată. Voia să știe tot: care fusese reacția famiilor părinților mei, cum mă crescuseră, ce-mi transmisese fiecare dintre ei. Eram mișcată de curiozitatea ei și surprinsă că nu era supărată pe mine fiindcă nu mă destăinusem ei mai devreme. Dezvăluirea asta, bineînțeles, avea să rămână secretul nostru. Dar intuiam că, aducându-mă la ea acasă, Samira obținea încă o victorie asupra părinților ei, fără ca ei să știe asta.

Pe toată durata cinei, Samira s-a uitat la mine cu un aer ștrengăresc. Mă privea ca și cum toți ceilalți – părinții, fratele mai mare, mătușa ei – erau orbi la prezența mea. Din când în când, Samira se uita la tatăl ei cu coada ochiului; s-ar fi zis că spera și în același timp se temea că el ar putea să descopere adevărul. Cât despre mine, eram neliniștită. În orice moment, mă așteptam la o întrebare severă din partea lui: „Cu ce se ocupă tatăl tău? Mai e cineva din familie în Liban? Ce planuri de viitor ai?“. Scund, cu ochii foarte adânciți în orbite, cu tenul palid, cu obraji fleșcăiți, aproape imberbi, tatăl Samirei nu are o înfățișare care să impresioneze. Dar, în ciuda trăsăturilor mediocre și pline de moliciune, se citește o determinare neliniștită în privirea lui, o dorință vie de a pătrunde în mintea celuilalt, de a-i da la iveală gândurile cele mai secrete.

În ciuda temerilor mele, conversația, întreruptă de lungi tăceri, a rămas plată și fără capcane. După cină, Samira și cu mine am urcat în camera ei ca să luăm de acolo niște cărți. La plecare, tatăl ei mi-a strâns mâna, spunându-mi: „Să mai vii pe la noi, te rog să te simți aici ca acasă“. Nu zâmbea, dar răceala care se citea în privirea lui mai înainte fusese înlocuită de o amabilitate timidă.

Începuse să bată vântul. La capătul străzii El Hariri, am trecut pe lângă Grădinile Rockefeller dinspre care emana o ceață răcoroasă, parfumată cu mireasma pătrunzătoare de eucalipt și de conifere. Samira m-a luat de braț. În întunericul dens, nu-i distingeam fața, dar îmi imaginam că zâmbește. Simțeam din tăcerea ei că seara asta ne apropiase una de cealaltă, iar pe ea o îndepărtase și mai mult de părinții ei.

* * *

Samira i-a dat întâlnire la cafeneaua cinematecii, în cartierul Yemin Moshe. A trecut

mai mult de o jumătate de oră de când Daniel o așteaptă. Se uită când la ceas, când la o foaie de hârtie pe care își notase adresa.

Nu, nu există nici o îndoială, nu s-a înșelat. În sfârșit, o voce întretăiată de efort se aude în spatele lui, o mână îi atinge ușor umărul:

— Îmi pare rău, autobuzul nu mai venea. Până la urmă am luat un taxi. Dar circulația, la ora asta…

I s-a desfăcut părul și șuvițe de păr din breton i s-au lipit de frunte din cauza transpirației, făcând-o să semene cu un păstor roman:

— Deci, s-a grăbit ea să-l întrebe, ați vorbit cu comisarul?

— Da.

— Și ce-a zis?

— A pretins că n-a vrut să-mi spună ca să nu-mi fac griji. Vă spun sincer, nu cred că poliția ia povestea asta în serios cu adevărat.

— Poate că așteaptă să aibă mai multe informații.

— Credeți? Totuși, au trecut mai mult de două săptămâni…

Daniel se întrerupe. Privirea i se pierde departe, dincolo de clădirile din piatră albă ale cartierului Yemin Moshe. După o tăcere îndelungată, spune:

— Trebuie să vă spun că l-am întâlnit pe Avner, fostul prieten al Sarei. Îl cunoașteți?

— Da, puțin. Probabil că nu prea m-a vorbit de bine…

— Nu, într-adevăr. Ce are cu dumneavoastră?

— E complicat… Dar, în două vorbe, el crede că din cauza mea n-au mers lucrurile cum trebuie între el și Sara.

— Crede că ați influențat-o…

— Da. Dar adevărul e că Sara n-a fost niciodată îndrăgostită de el. Prima dată când mi-a vorbit despre Avner, aproape că s-ar fi zis că-i era rușine. Nu era deloc genul ei, dar i se părea drăguț. Cred că era, probabil, mișcată și surprinsă de interesul

pe care i-l arăta el. La început, era foarte amabil. Plin de atenții. Un gentleman perfect. Mese la restaurant, concerte, mici cadouri… E greu pentru o femeie să nu fie sensibilă la așa ceva. Dar până la urmă, nu-i de ajuns. Trebuie să existe o scânteie, puțin mister… Sara își dădea foarte bine seama de asta; nu avea nevoie să-i spun eu.

— Deci ea l-a părăsit?

— Da, bineînțeles.

Daniel se încruntă.

— Nu păreți să mă credeți… Ah! Înțeleg. Avner v-a spus altceva, evident. Probabil v-a povestit că și-au dat seama că nu erau făcuți unul pentru altul, că s-au despărțit „de comun acord“. Nu sunt deloc surprinsă. De fapt, l-a afectat foarte mult despărțirea.

— A încercat să o facă să-și schimbe părerea?

— Da, se poate spune că așa a fost. La început, a lăsat-o în pace. Ai fi crezut că o uitase, că renunțase la ea. Dar după câteva săptămâni, a început din nou să o sune. Insista s-o revadă, voia să-i explice cum stau lucrurile. Foarte repede, telefoanele astea au luat o întorsătură amenințătoare. Suna foarte târziu seara și, atunci când ea nu răspundea, continua să o sune fără încetare, până când Sara era nevoită să-și închidă telefonul.

— Știa că Sara era cu Ibrahim…

— Da. Nu știu de unde a aflat, pentru că Sara nu i-a vorbit niciodată despre el. Bănuia că o urmărise. Și apoi au început să vină telefoanele anonime. Și scrisorile.

— Credeți că Avner ar fi capabil să…

— Nu știu. Nu-l cunosc bine, dar pot să vă spun că e un tip imprevizibil. Poate să se arate plăcut și fermecător și, după un moment, nu știi ce-l apucă, are accese de furie...

Samira ridică ochii spre Daniel. Are chipul palid, fruntea acoperită cu sudoare, degetele îi tremură ușor.

Samira își apropie scaunul de al lui, îi pune mâna pe braț. Vârfurile șuvițelor de păr, tari ca niște vârfuri de pensulă, îi ating obrazul lui Daniel.

— Haideți, haideți, o să fie bine, o să vedeți.

Cuvinte goale, cuvinte care se găsesc în toate limbile și care, în fiecare limbă, poartă aceeași greutate a vidului. Dar vocea Samirei îi aduce alinare. Nu e decât atât: o voce, puțină viață care a venit să se ghemuiască lângă a lui, ca un animal în noapte.

* * *

Ierusalim, 8 decembrie 2008

O foarte reușită punere în scenă a piesei lui Tom Stoppard, Rosencrantz and Guildenstern Are Dead, *la teatrul universității. O piesă cam prea cerebrală, dar plină de replici memorabile. Citatul meu preferat: „*Life is a gamble at terrible odds – if it was a bet you wouldn't take it*“*[10]. *Da, dar nu ținem atât la viață tocmai din pricina faptului că n-am ales noi să ne naștem?*

Ierusalim, 9 decembrie 2008

I-am povestit Samirei întâlnirea mea cu Avner. A fost ca o revelație. Încă de la primele cuvinte, imediat ce i-am pronunțat numele, a trebuit să accept ceea ce era evident: nu sunt îndrăgostită. Toate întrebările, ezitările mele, eforturile de a mi-l imagina frumos, seducător și tandru nu sunt decât un exercițiu elaborat și inutil pentru a-mi inventa niște sentimente pe care nu le am. Nu i-a luat mult nici Samirei să înțeleagă, de altfel: „Te străduiești atât de tare să mă convingi că e afectuos, blând, generos… S-ar zice că nici tu nu crezi toate astea! Și pe urmă, tot repeți că e amabil. În sfârșit, o femeie nu se îndrăgostește de un bărbat fiindcă e amabil!“.

Și totuși, când va suna, eu am să-i spun da. O să accept invitația lui la restaurant. Poate că o să mergem la cinema. Și când o să mă ia de mână, n-am să mi-o retrag.

Prima concluzie: spre deosebire de ce-aş vrea eu să mă fac să cred, nu am chef să rămân singură. E vorba de un egoism pur, bineînţeles, dar am nevoie să mă simt iubită; şi această nevoie, deocamdată, e mai puternică decât aceea de a fi îndrăgostită.

A doua concluzie: fără să-mi dau seama, sunt mai sinceră cu Samira decât sunt faţă de mine însumi. Despre jurnalul ăsta nu încetez să-mi repet că are scopul de a mă face să văd mai clar în mine însămi, să-mi înţeleg mai bine alegerile, deciziile, contradicţiile. Dar, în realitate, e doar încă un văl pe care îl arunc în faţa ochilor mei. Mă las amăgită de visele şi de amintirile mele, sigură de faptul că gândirea mea lucidă şi întreagă va fi o călăuză mai eficientă decât sentimentele mele, la care rămân oarbă, fără doar şi poate.

Ierusalim, 10 decembrie 2008

Avner vorbeşte arareori de politică. Dar în seara asta, nu ştiu de ce, probabil că a citit un articol care l-a tulburat sau poate că voia pur şi simplu să mă descoasă, să încerce să afle „de care parte a baricadei eram". A început să mă întrebe despre alegerea lui Obama şi despre politica lui faţă de Israel. I-am răspuns că era, probabil, prea devreme pentru o judecată întemeiată, dar credeam că o distanţare de administraţia americană ar angaja eventualele negocieri de pace pe o cale mai sigură.

Avner m-a privit scandalizat. Dacă Statele Unite ale Americii ar slăbi legăturile cu Israelul, acesta ar fi sfârşitul! Cineva ar trebui să fie cu totul inconştient ori să ignore complet realitatea ca să nu vadă asta! Între ameninţarea Iranului, a organizaţiilor Hezbollah şi Hamas, ce-ar putea să facă Israelul? N-am avea de ales: ar trebui să luăm măsurile necesare, să facem faţă singuri tuturor duşmanilor noştri. Era din ce în ce mai agitat, dar îmi venea greu să cred că era furios. Repeta mecanic argumente pe care le auzisem

adesea de când venisem în Israel: „Pace, pace, Obama și democrații nu au decât vorba asta pe buze! Și eu tot pace vreau! Toată lumea din Israel vrea pace. Dar arabii ce vor cu adevărat? Trebuie să negociem, ni se spune. De acord, vreau și eu asta, dar cu cine? Cu organizația Hamas? Le dă mâna liberalilor cu scaun la cap să ne ceară să parlamentăm cu dușmanul; dar nu ei sunt lângă mare, nu lor li s-a spus: «O să vă ștergem de pe hartă!»".

Aș fi vrut să-i răspund, să încerc să-l îndepărtez de toate clișeele astea pe care le debita ca pe o lecție prost învățată. Dar la ce bun? I s-ar fi părut că sunt naivă sau, și mai rău, condescendentă. Din punctul de vedere al lui Avner, sufăr de sindromul evreilor din diaspora: plini de buni intenții, dar incapabili să înțeleagă complexitatea situației, dilemele și impasurile cu care se confruntă israelienii în fiecare zi.

Cum nu-i spun nimic, cum nu-i revelez cealaltă jumătate a ceea ce sunt, îl mint pe el și mă mint și pe mine în același timp. Și această scuză – că n-ar înțelege, că n-ar putea să mă accepte așa cum sunt – nu e decât un subterfugiu. Dacă aș fi o persoană cu mai multă integritate, aș rupe imediat legătura cu el.

* * *

Ierusalim, 12 decembrie 2008

Ce știu despre Avner:

E plin de mici atenții față de mine. De fiecare dată când ne vedem, are un cadou pentru mine: trufe în ciocolată, un colier de coral, un stilou. Într-una din serile trecute, când m-a condus acasă pe jos spre campusul universității de pe Muntele Scopus, dându-și seama că-mi era frig, și-a scos haina și mi-a pus-o pe umeri.

Adoră asigurările. Ore în șir îmi explică, descriindu-le cu o mie de detalii, avantajele și inconvenientele diverselor produse financiare.

Una dintre asigurări evită plata impozitelor la sursă, alta aduce puțin la început, dar dacă o lași să producă rezultate, obții beneficii mari pe termen lung. Fac un efort enorm să nu par plictisită.

Visează să aibă o familie. O soție, bineînțeles, dar mai întâi de orice, mai presus de toate, o familie. S-a gândit la toate: trei copii, ideal ar fi doi băieți și o fată. Le-a găsit deja și numele: Shlomo, Avishai și Osnat.

Nu-i place ca bărbații să-mi vorbească și nici măcar să mă privească. Într-o zi, beam un ceai cu gheață într-un local de pe strada Dizengoff, iar chelnerul, un tânăr voinic, musculos și foarte zâmbitor, a întârziat mai mult la masa noastră ca să schimbăm câteva fraze neînsemnate. Familia lui era în Montréal, vorbea puțin franceza, studia la Universitatea din Tel Aviv. În acest timp, Avner se prefăcea că nu ascultă și se uita cu nonșalanță la mesajele de pe telefonul său BlackBerry ca să aibă aerul că făcea ceva. Când chelnerul a plecat, s-a uitat urât la mine, zicând: „Ce tip amărât mai e și chelnerul ăsta, nu-i așa?“.

Mănâncă mâncare kosher *și se duce la sinagogă în fiecare sâmbătă dimineața.*

Nu-i place Samira.

---

[4] Și tu cu ce te ocupi? (în limba engleză în original.)

[5] Fac câte ceva din toate și mai nimic (engl.).

[6] *Bilboquet* (fr.) - jucărie formată dintr-o sferă găurită, legată cu un șnur de un bastonaș concav la un capăt, ascuțit la celălalt, în care sfera trebuie să se încastreze atunci când cade, după ce a fost aruncată în aer.

[7] Exodul din Palestina din 1948, cunoscut sub numele de *Nakba* (în arabă, cuvântul înseamnă dezastru, catastrofă sau cataclism). În timpul Războiul din 1948, mai mult de 700 000 de arabi din Palestina au fugit sau au fost siliți să-și părăsească locuințele.

Termenul se mai referă și la toată perioada războiului și la evenimentele care i-au afectat pe palestinieni din decembrie 1947 până în ianuarie 1949.

[8] Iftar (în arabă în original) este cina cu care musulmanii încheie postul Ramadanului, la apusul soarelui.

[9] Sărbătoare religioasă care marchează, la musulmani, sfârșitul Ramadanului.

[10] „Viața e un joc de noroc teribil de primejdios – dacă ar fi un pariu, nu ți-ai asuma riscul“ (în limba engleză în original).

Avraam stă în picioare. Cu mâinile pe față, ascultă.

Așteaptă cuvântul născut din tăcere care să-l numească și să-l strige: „Avraam!“.

După puțin timp, cuvintele se revarsă în el ca un val.

Singurătatea lui e saturată de voci. Se înlănțuie, se multiplică, nașteri care îl smulg din lume, nori care-i adorm privirea.

Care este Unica? Care dintre voci nu e a lui?

„Avraam!“

„Iată-mă!“

Ca un orb, asaltat de o mie de șoapte, bâjbâie, se rătăcește:

„Doamne, e chiar vocea Ta cea pe care-o aud?“

Drept orice răspuns, din nou, liniștea.

Cu mâinile crispate pe chip, Avraam caută în el cuvântul poruncitor care altădată i se părea atât de clar și de viu:

„O să fiu făgăduința ta. Tu vei fi trecerea mea în lume“.

Dar cuvintele astea care se repetă în secretul sufletului său sunt de-acum stinse. Avraam încearcă să le urmeze meandrele, se străduie să regăsească imensa lumină cu care l-au orbit altădată.

Degeaba. Nu mai culege decât sunete, ritmul fără muzică al unei întâlniri uitate.

„Cuvinte, cuvinte și iar cuvinte – n-ai să-mi dai niciodată nimic altceva? Am renunțat la tot pentru tine. Am părăsit pământul pe care m-am născut, i-am renegat pe oameni și credințele lor – dar tu, ce semn al prezenței tale mi-ai dat?

Pentru tine, Unicul, am sacrificat idolii tatălui meu, mărunții zei derizorii – dar pe aceștia, cel

puțin, puteam să-i ating, puteam să-i văd.

Tu… care este existența ta în afara mea? Nu cumva am visat că exiști? Nu cumva ți-am desenat privirea pe cer? Și tăcerea ta care-mi arde trupul, tăcerea ta care-mi strigă înfrângerea, nu e puterea lumii, singurul adevăr care-mi rămâne?

3

Ierusalim, 14 decembrie 2008

E o prostie. Nu știu de ce m-am lăsat dusă de val. Adineauri, când m-am trezit și l-am văzut dormind lângă mine, m-a apucat panica. Nu aveam în minte decât o idee: „Trebuie să plece, trebuie să găsesc un pretext ca să-l fac să plece.“

Despre noaptea trecută n-am decât o amintire confuză. Ne-am petrecut după-amiaza la plajă, aproape de Tel Aviv. Adusese un frisbee și ținea să mă învețe să joc. Am alergat mult pe nisipul umed. El, mai ales, pentru că, în ciuda îndrumărilor pe care mi le dăduse, îmi era greu să arunc cum trebuie frisbee-ul. Când îl aruncam în direcție greșită și ateriza la zece metri de Avner, când îl lansam cu prea multă forță și frisbee-ul ajungea aproape de mare. Fără nici un cuvânt de reproș, Avner alerga să-l recupereze și-mi striga amabil, cu o voce răsunătoare: „Nu-ți face probleme, e din cauza vântului. Azi suflă prea tare vântul“.

Când ne-am întors la Ierusalim, ne-am dus să mâncăm într-un restaurant mexican cu niște prieteni de-ai lui Avner, un cuplu. Bărbatul, pe care îl cunoșteam deja, se numea Nathan. El și Avner făcuseră armata împreună. Mi-a strâns mâna cu putere, iar zâmbetul lui contagios și hotărât purta amprenta unei sincerități aproape profesionale, ca și cum aș fi fost o nouă clientă cu care era sigur că avea să încheie o afacere bună. Tânăra care îl însoțea se numea Ronit, dar i se spunea Lola, după numele bunicii ei. Scundă și firavă, stătea foarte dreaptă și se uita la mine cu o privire arogantă și hieratică, de parcă ar fi fost cu un cap mai înaltă decât mine. Știind că ebraica nu

e limba mea maternă, vorbea foarte lent, pronunțând cu grijă fiecare silabă. Apoi, pentru a fi sigură că înțelesesem bine, repeta fiecare frază în engleză. De mai multe ori, am fost tentată să fac pe idioata și să o las să creadă că nu înțelegeam nimic, dar m-am abținut, de dragul lui Avner.

Comanda noastră întârzia să vină, iar chelnerul, la un semnal al lui Avner, ne aducea margarita după margarita, ca să nu ne pierdem răbdarea. Eram doar la al doilea pahar și deja mă simțeam cam ametită. Descurajată, Lola abandonase partida. Își dăduse seama, până la urmă, că nu avea ce să scoată de la mine și încetase să-mi vorbească despre studiile ei de design interior și despre prețurile de pe piața imobiliară din Tel Aviv. Ca să-și disimuleze ciuda, se întorsese spre cei doi bărbați și le urmărea, cu ochii mari, conversația despre amintirile din armată. Poveștile astea le auzisem deja de mai multe ori – cum îi furaseră odată plosca unui tânăr ofițer și înlocuiseră apa din ea cu votcă, sau povestea cu căpitanul lor care îi surprinsese jucând poker într-o seară, la lumina lanternei, sau cea în care, rănit la picior, Nathan își petrecuse o lună în spital, îngrijit de o infirmieră rusoaică planturoasă. Din când în când, Lola intervenea, comentându-le aventurile și împărtășindu-le pe ale ei. Pentru a le stârni râsul sau uimirea, exagera puțin, iar ei, din curtoazie, când pufneau în râs, când făceau niște mutre speriate.

Efectul combinat al paharelor de margarita și al poveștilor consternante ale Lolei mă epuizase și nu mai aveam decât un gând: ca Avner să mă conducă în sfârșit acasă. Când am ieșit din restaurant, Nathan și Lola au plecat în direcție opusă și, dintr-odată, m-am simțit ușurată. Poate pur și simplu prin contrast cu prezența obositoare a acestui cuplu, faptul de a mă găsi singură cu Avner mi s-a părut o recompensă, ca și cum n-aș fi visat altceva pe toată durata serii.

Cum țineam, în chip absurd, să-i arăt recunoștința mea, l-am luat de braț. Probabil că a interpretat acest gest ca pe un semn de afecțiune și, fără întârziere, mi-a cuprins umerii. În acel moment, cred, totul a luat-o la vale. Băusem prea mult și, pentru prima dată de când venisem în Ierusalim, încetasem să-mi mai fac atâtea griji din cauza mea.

Peisajul se transformase în jurul meu. Pe străzile încă animate, colorate de râsetele petrecăreților și de luminile crude ale neoanelor, cel care mergea alături de mine nu mai era Avner, ci o ființă imaginară, un bărbat al lumilor posibile, cel a cărui umbră mă însoțea în adolescență, când nu-mi imaginam deloc cum avea să fie viitorul.

Mergeam în tăcere și știam deja că aveam să spun da. Când am ajuns în fața clădirii în care locuiam, nici măcar nu s-a oprit să mă sărute, cum face de obicei. A împins pur și simplu ușa de la intrare și m-a urmat înăuntru. Cu un gest ceremonios, a deschis ușa liftului, invitându-mă să intru printr-o ușoară înclinare a capului, precum liftierul unui magazin de lux. Din politețe, i-am zâmbit. L-am simțit cum mă privea lung, mă scruta, îmi ghicea pielea pe sub corsajul rochiei. Nici acum nu înțeleg ce era agitația pe care o simțeam. Era dorință? Teamă? Voința, pur și simplu, de a ceda, de a-l lăsa pe acest bărbat să decidă, în speranța neverosimilă că avea să se transforme, că o să se dovedească a fi acea ființă sublimă și imposibilă care îmi părăsise de mult imaginația?

Când am deschis ușa camerei mele, a fost ca și cum aș fi înșelat pe cineva, ca și cum aș fi încălcat o interdicție. Ne-am așezat pe pat, el mi-a pus o mână pe genunchi. Stăteam cu ochii plecați, ca un copil pe cale să fie certat. Atunci, cu arătătorul îndoit sub bărbia mea, mi-a ridicat capul și s-a aplecat spre mine până când fețele ni s-au întâlnit.

Sprâncenele ca o acoladă, zâmbetul reținut îi dădeau o expresie plângăreață și dureroasă, ca și cum îl apăsa faptul că nu eram pe de-a-ntregul acolo. Câteva picături de sudoare îi apăruseră pe tâmple, croindu-și drum printre șuvițele de păr rar. Mi-am spus: „A început de pe-acum să cheleasc㠄 și e încă tânăr“. Și mi-a părut rău pentru el. Oare acest început de milă m-a împiedicat să-l resping?

Așezată la biroul din camera mea, mă uit la el cum doarme. Nu-și dă seama de nimic. Mi se pare chiar că zâmbește în somn. Își retrăiește cucerirea, mâinile lui dolofane care mă țintuiesc pe pat, trupul meu, acest lucru palid și fragil pe care în sfârșit îl posedă, plăcerea lui, mai ales, și certitudinea preafericită și oarbă că și eu avusesem orgasm odată cu el. E mulțumit de sine însuși. Când se va trezi, o să mă cheme, o să mă sărute pe umăr cu buzele lui umede și o să-mi ceară să-i fac o cafea. După-amiază, va veni să mă ia de la facultate, iar seara o să mergem la restaurant. După aceea o să mă ducă la el acasă și noaptea trecută o să se repete.

Nu. Imposibil. Trebuie imediat să fac să înceteze totul înainte ca lucrurile să meargă mai departe. Am făcut o greșeală. Nu are nici o legătură cu el… Eu sunt cea care s-a înșelat. Îmi place mult, dar asta-i tot. Am greșit, nu știu ce m-a apucat. Am băut prea mult, poate; mă simțeam singură, aveam nevoie să fiu strânsă în brațe, eram mișcată de afecțiunea lui. N-are nici o importanță. Ceea ce contează este că legătura asta nu mai poate continua.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Vești din Montréal
Luni 15 decembrie 2008, 20: 34

Draga mea,

M-am bucurat că am vorbit cu tine ieri. Am simțit că erai puțin neliniștită, totuși.

Încet-încet, mă obișnuiesc cu cârjele. La universitate, toată lumea e deodată foarte amabilă cu mine. Oamenii îmi zâmbesc, mă întreabă ce s-a întâmplat, se reped să-mi deschidă ușile… Chiar și Manon, secretara, pare să se fi îmblânzit.

De obicei, întotdeauna găsește câte ceva să-mi reproșeze (n-am completat nu știu ce formular, am întârziat la ultima ședință…). Ei bine, imaginează-ți că mi-a dăruit o cutie de bomboane de ciocolată! Nu-mi mai reveneam din uimire!

Am fost invitat să țin o conferință despre Rembrandt la Universitatea Columbia, în martie. Cred că o să accept.

A nins și azi. Mi-e dor de tine.

Tata

* * *

Ierusalim, 15 decembrie 2008

Nu-mi vine să discut cu Avner ca să lămuresc lucrurile. Mi-a trimis mai multe mesaje pe telefonul mobil în timpul zilei. Le-am citit distrată: „Mă gândesc la tine…“, „…mirosul corpului tău…“, „…surpriză diseară“. De dimineață, când s-a trezit, eram gata să plec la cursuri. L-am lăsat să mă sărute și i-am cerut să încuie ușa când pleacă. „Ne vedem deseară!“, a spus el, iar eu mi-am dat seama brusc de adâncimea prăpastiei care ne separă. Avner crede că totul e stabilit de-acum. Suntem un cuplu și în seara asta, ca toate cuplurile, o să ne întâlnim, o să ieșim, o să cinăm împreună. Dar eu nu vreau să fim „noi“, nu mă văd împreună cu el, nu vreau să facă parte din viața mea.

Când m-a sunat în seara asta, n-am răspuns. I-am trimis pur și simplu un mesaj de scuze pe telefon: i-am scris că am stomacul deranjat și o să stau în pat să mă odihnesc.

* * *

Daniel plătește nota. Samira îl așteaptă afară. Chelnerița se apropie de masă și se apleacă pentru a lua un obiect de pe jos. Sunt ochelarii de soare ai Samirei. Îi întinde ochelarii lui Daniel: „Sunt ai fiicei dumneavoastră?“. O privește pe chelneriță, interzis. Până la urmă ia ochelarii fără să-și mai dea osteneala s-o lămurească.

Greșeala chelneriței îl emoționează mai întâi: n-a crezut că era genul de bărbat care să se lege de o femeie care avea jumătate din vârsta lui. Dar, după puțin timp, această vanitate inocentă face loc unei dureri sfâșietoare: nu, Samira nu e fiica lui. De la fiica lui n-a mai primit nici o veste de mult timp. Fiica lui a dispărut. Au trecut optsprezece zile de atunci.

Afară, razele soarelui care apune îi învăluie pe trecători într-o lumină orbitoare. Samira își pune ochelarii. Lentilele mari și bombate, ca niște ochi de albină, îi acoperă jumătate din față.

— Ar trebui să vă acoperiți capul, încă e foarte cald, îi spune Daniel.

Ca să nu-l contrazică, Samira scoate din geantă o șapcă dungată în albastru și alb și și-o pune pe cap, ușor într-o parte:

— Vedeți, acum chiar semăn cu o turistă!

Merg prin cartierul Yemin Moshe până la Poarta Jaffa, apoi intră în cartierul armean.

— Îl cunoașteți pe Ibrahim?

— Nu prea bine, îi răspunde Samira și își scoate ochelarii. L-am întâlnit de câteva ori. În ultimul timp, Sara îmi vorbea foarte mult despre el. Era… era foarte îndrăgostită, știți.

— Nu înțeleg de ce nu mi-a vorbit niciodată despre el.

— Aștepta să veniți în vizită. Voia să-l întâlniți fără a avea idei preconcepute despre el. Trebuie spus că… e un tip puțin cam bizar. Rar se uită în ochii celui cu care vorbește, are un aer ușor pierdut, ca și cum tocmai a debarcat și așteaptă să i se dea instrucțiuni. Nu numai că e bâlbâit, dar când

îți vorbește, ai impresia că vorbește cu sine însuși sau recită un monolog dintr-o piesă de teatru.

— De unde e? Din Ierusalim?

— Din Nazaret, așa cred. Acolo locuiesc părinții lui, în orice caz.

— E student tot la arheologie?

— Nu, Sara și el n-au urmat decât un curs împreună. Studiază literatura. Scrie o teză despre David Grossman. Când au început să iasă împreună, Sara îmi povestea discuțiile lor. Mi se părea că era vorba de ceva destul de intens. Are niște teorii ciudate… Despre Dumnezeu, despre religie…

— Adică?

— De pildă, i-a explicat Sarei că el nu e nici ateu, nici agnostic, nici credincios în sensul propriu al cuvântului, ci e „post-ateu“. Cu alte cuvinte, după ce și-a pierdut credința și a respins religia în toate dimensiunile ei, acum încearcă să revină la ea, să reintegreze practicarea religiei în viața lui, cu sinceritate, dar fără o devoțiune oarbă. În orice caz, asta am înțeles eu din explicațiile Sarei. Aveau împreună discuții pasionate despre Coran, despre personajele biblice, despre relația lor cu Dumnezeu. Dar în fața entuziasmului Sarei, mă arătam întotdeauna puțin sceptică – asta e firea mea, la urma urmei – și, după puțin timp, a încetat să-mi mai vorbească despre conversațiile lor.

Daniel și-i imaginează pe Sara și pe Ibrahim, întinși unul lângă altul, cu ochii în tavan, târziu în noapte. Sara îi vorbește în mod sigur de mama ei, de boala și de moartea ei, de criza care a urmat. Se destăinuie acestui tânăr ciudat și el o ascultă. Îi povestește despre rugăciunile ei, despre certitudinea că Dumnezeu avea să-i vindece mama și despre imensul sentiment de trădare care a pus stăpânire pe ea după moartea Leilei. Cât despre Daniel, el nu i s-a alăturat niciodată în rugăciunile ei. Nu a simțit niciodată nevoia asta. Avea de luptat cu propria-i angoasă. Cel mai important

lucru era să nu se lase înecat de angoasă: Sara încă mai avea nevoie de el. Atunci, s-a cufundat cu totul în pictură, pentru că era singurul lucru pe care știa să-l facă. El, care nu pictase mai înainte decât portrete, a început să înfățișeze peisaje, orașe, clădiri industriale abandonate, scene ale ruinei și ale violenței. Așa, era sigur că trăsăturile Leilei, chipul ei, mâinile ei nu aveau să revină, printr-o trăsătură de pensulă prea pasionată, să se amestece pe furiș în tablourile lui.

Acum, își spune el, Sara poate că a găsit pe cineva în fața căruia să se destăinuie, să-i explice vidul și pierderea lui Dumnezeu. Poate chiar sunt împreună în acest moment, poate s-au izolat de lume și nu așteaptă decât un semn ca să se întoarcă în mijlocul civilizației și să reia legătura cu cei apropiați lor?

* * *

Ierusalim, 16 decembrie 2008

Gata, s-a întâmplat. În sfârșit, pot să respir.

Ieri, Avner a venit să mă caute la facultate. Mi-a propus să mă ducă acasă la el, să mă prezinte părinților lui. Am refuzat politicos, pretinzând că încă nu-mi trecuse durerea de stomac. Așa că ne-am întâlnit într-un restaurant italienesc din Nahalat Shiva.

În timp ce-l ascultam vorbind despre cum își petrecuse ziua, mă gândeam ce să-i spun mai târziu. Trebuia să găsesc cuvintele potrivite, să nu ezit, ca să nu-l jignesc inutil și, mai ales, să nu las nici un loc pentru îndoială. Nici un fel de frază de genul „Îți propun să încetăm să ne vedem o vreme, să ne dăm un timp de gândire…“. Nu, trebuia să evit orice ambiguitate, altfel n-aveam să reușesc niciodată să mă extrag din relația asta.

În timp ce stăteam cu ochii fixați asupra pereților tencuiți cu ipsos, decorați cu fresce campestre albastre și roz, îi simțeam privirea asupra mea. Nici admirație, nici tandrețe, nici

măcar dorință. Exista în expresia lui doar certitudinea că eram a lui, că lunga sa căutare se terminase și visul lui neînsemnat – o familie așezată într-o viață așezată –, în vârful căruia trona o femeie ascultătoare și fertilă, putea în sfârșit să devină realitate. Poate că exagerez puțin, dar asta era imaginea pe care o aveam în fața ochilor, întărindu-mă în hotărârea de a o rupe cu el.

Imediat ce am deschis gura, a înțeles. Chipul lui, mai înainte însuflețit, pentru că anticipa deja plăcerile serii, s-a contractat deodată, sprâncenele i s-au încruntat, gura și-a recăpătat grimasa obișnuită de dispreț.

De data asta, am vorbit fără să-mi mai caut cuvintele. Îmi pregătisem bine micul discurs. „Totul s-a petrecut prea repede. Nu are nici o legătură cu tine. Nu știu cu adevărat ce vreau, nu sunt pregătită etc.“ El a insistat puțin: „Nu înțeleg, credeam că ne e bine împreună“. Într-adevăr, în mintea lui trebuie să fi fost tot felul de proiecte, o viață în doi, și chiar acest viitor îi scăpa dintr-odată. Când m-a întrebat dacă aveam pe altcineva, n-am vrut să-l mint. I-am repetat că nu trebuia să-și reproșeze nimic, că totul era din vina mea, că din pricina mea eram în acest impas.

Când și-a dat seama că n-aveam de gând să revin asupra hotărârii mele, oricare ar fi fost motivele mele pentru a rupe relația cu el, Avner a cerut nota de plată și s-a ridicat să plece. Îmi evita privirea ca și cum deja nu mai eram acolo. Atunci am lăsat să-mi scape o frază teribilă, această frază lașă și fără drept de apel care face să capituleze visele și anulează chiar și trecutul: „Știi, aș vrea să rămânem prieteni“. S-a prefăcut că nu auzise și am urcat în mașina lui.

Astăzi nu m-a sunat. Toată ziua mi-am verificat telefonul, cu teama că aveam să văd un mesaj de la el. Dar, din fericire, nimic.

Mă simt, în sfârşit, uşurată, dar încă nu mi se pare că sunt liberă. Prezenţa lui continuă să mă însoţească, lipită de piele, nu ca o povară ori o amintire urâtă, ci ca o ameninţare ale cărei contururi abia pot fi presimţite.

Ierusalim, 17 decembrie 2008

De fapt, n-am spus chiar totul. Avner nu a început să plângă, e adevărat; nu şi-a arătat suferinţa. Am evitat melodrama. Dar la întoarcere, în maşina lui, mi-a fost foarte teamă. De-abia închisesem portiera, când a apăsat tare pe accelerator. La primul semafor, a frânat atât de brusc încât a fost cât pe ce să mă lovesc cu fruntea de tabloul de bord. M-am întors spre el. Avea ochii fixaţi asupra semaforului, gura încordată, mâinile crispate pe volan.

Încet, fără să se uite la mine, Avner s-a aplecat spre compartimentul de sub bord, a scos un CD de acolo şi l-a vârât în CD-ROM. Geamurile maşinii au început să vibreze cu furie: era un solo de tobe conga, *o salsa infernală care ar fi trezit şi morţii. Impasibil, Avner a pornit din nou maşina în trombă, făcând să scrâşnească pneurile pe şoseaua umedă. Cu un picior pe accelerator şi celălalt pe frână, claxona cu febrilitate, terorizând pietonii şi atrăgând priviri îngrozite la fiecare colţ de stradă. La semafoare, făcea motorul să se tureze, nerăbdător. Frenezia muzicii părea să-i dicteze mişcările, iar atunci când accelera ca să depăşească o maşină, făcea asta în ritmul îndrăcit al tobelor lui Poncho Panza.*

Nu ştiu ce l-a apucat. Era oare frustrarea că acceptase, fără să protesteze, ideea despărţirii noastre? Era dintr-odată supărat pe sine pentru că nu se apărase, pentru că nu încercase să mă păstreze? Sau pur şi simplu voia să mă înspăimânte? Poate că voia să-mi arate că, pentru un scurt timp, era stăpân pe viaţa mea şi, dacă aveam să ies teafără din asta, era numai datorită generozităţii lui.

Pe strada care ducea la campusul universității de pe Muntele Scopus, Avner a refuzat să încetinească, în ciuda implorărilor mele repetate. Dimpotrivă, lăsa mașina să derapeze în curbele strânse și, ca un evadat sigur că va fi prins, dar care-și continuă goana nebună cu o hotărâre perversă, spumegând de furie, apăsa cu violență pe accelerator, trecând primejdios de aproape de mașinile care veneau din sens opus. Nu îndrăzneam să mă uit la șosea. Nu mă gândeam decât la momentul în care o să ajung acasă, în care o să pot ieși din mașina asta infernală (mai sunt doar cinci minute, doar patru… haide, trebuie să reziști).

În sfârșit, ultima frână, ultima smucitură, mașina s-a oprit în fața clădirii de pe Muntele Scopus. Am coborât grăbită din mașină, lăsând pe bancheta din spate o pungă de plastic cu discurile și eșarfa pe care mi le împrumutase. Nu m-am întors, dar i-am simțit privirea asupra mea în timp ce mă îndepărtam. O privire moartă, capabilă de orice.

* * *

Datorită profesorului Oren, Daniel a obținut numărul de telefon al lui Tamar, prietena Sarei.

— N-ar trebui să fac așa ceva, dar în asemenea împrejurări… a cedat Oren, cu un ton șovăitor.

La telefon, Tamar s-a arătat foarte binevoitoare. Vocea îi era plină de neliniște, de o simpatie sinceră care nu izvorăște din milă. A insistat ca Daniel să vină la ea.

Pe scara imobilului, Daniel e asaltat de un miros de vopsea proaspătă care, pentru un scurt moment, îl transportă departe în trecut, în ziua reînceperii cursurilor, când o ducea pe Sara la școală și treceau împreună pe culoarele redevenite albe, ca prin miracol, în timpul verii.

Tânăra îi deschide ușa și îl lasă să intre într-un salon prăfuit, mobilat cu o masă joasă și cu

canapele acoperite de cearșafuri cenușii. Podeaua e plină de cutii de carton.

— Vă mulțumesc că m-ați primit, se grăbește Daniel să spună. Sunteți în mod sigur foarte ocupată… cu mutarea…

— Pentru nimic, îmi face plăcere, răspunde Tamar cu căldură.

Îl invită să ia loc, dispare în bucătărie și revine imediat, aducând pe un platou un ceainic de argint și două cești.

— Ați cunoscut-o pe Sara la Khirbet Qeiyafa, nu-i așa? întreabă Daniel.

— Da, Sara și cu mine am fost în aceeași echipă în timpul săpăturilor. Îi plăcea mult locul ăsta, de-abia aștepta să se întoarcă acolo, așa cred.

— Vă întâlneați des?

— Da, mai ales de la conflictul din Fâșia Gaza. Când au avut loc atacurile, în ianuarie, am luat-o la o manifestație. Luam prânzul împreună sau cu un grup de prieteni. Era greu pentru ea, așa cred… Identitatea ei dublă. Adesea era foarte nesigură… Dar când eram amândouă, se simțea mai liniștită. Mi-a vorbit adesea de mama ei – și de dumneavoastră, adaugă ea zâmbind.

— În ultimul timp, întreabă Daniel, nu vi s-a părut neliniștită?

— Ba da. Mai mult decât neliniștită. Îi era frică… Sunteți la curent cu relația ei cu Avner?

— Da, mi-a vorbit despre el. L-am întâlnit acum câteva zile…

— Cum vi s-a părut?

— S-a arătat amabil cu mine. Dar mi s-a spus că a luat foarte prost despărțirea lor.

— Da, așa cred. O tot suna, o hărțuia… I-am propus Sarei să vorbesc cu Avner, dar a refuzat. Îi era teamă să nu înveninez și mai tare situația. Totuși, ultima dată când ne-am văzut, altul părea să fie motivul neliniștii ei. Mi-a vorbit despre un văr al lui Ibrahim, un anume Tareq.

— Tipul îi voia răul?

— Nu, nu ei – cred că nici măcar nu-l cunoscuse. Dar îi purta sâmbetele lui Ibrahim, se pare. O poveste de rivalitate… N-am înțeles bine și, cum o vedeam șovăind, n-am vrut să-i pun prea multe întrebări.

— Credeți că lui Ibrahim și ei le-a fost prea teamă și au plecat împreună?

— E posibil să fie așa. De la dispariția ei, m-am întrebat de multe ori… Dar nu, nu e prea plauzibil…

— Ce vreți să spuneți?

— Nu știu… Mi-am zis că dacă ar vrea să fugă, să găsească un refugiu, poate că s-ar fi întors la situl arheologic de la Khirbet Qeiyafa…

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Un film bun
Vineri 19 decembrie 2008, 23:14

Draga mea,

Sesiunea s-a terminat, în sfârșit! În seara asta, am închiriat un film israelian, *Bună ziua, domnule Shlomi.* M-a făcut să mă gândesc la tine. E povestea unui băiat de șaisprezece ani care se dedică tuturor celor din jur – bunicul lui care se deplasează într-un scaun cu rotile, mama lui (o femeie foarte rea), gemenii surorii lui mai mari… Devotamentul lui merge până la uitarea de sine până când se întâlnește cu grădinăreasa Rona, o fată din cartierul lui. Un film un pic zăpăcit, un pic tandru – ți-ar fi plăcut, așa cred. De fapt, nu mi-ai mai spus nimic despre băiatul cu care te vezi, Avner…

Te îmbrățișez tare,
Tata

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Un film bun
Sâmbătă 20 decembrie 2008, 8: 02

Bună, tată,

Îți mulțumesc pentru e-mail, m-ai făcut să-mi doresc să văd și eu filmul ăsta.

Știi, nu mai sunt împreună cu Avner. Am să-ți explic la telefon.

Sărutări,

Sara

* * *

Ierusalim, 22 decembrie 2008

De câteva zile m-am apucat din nou să învăț. Citesc cu aviditate. Lucrarea mea despre săpăturile de la Khirbet Qeiyafa înaintează destul de repede (chiar dacă bineînțeles că n-am găsit nici o urmă a faimoasei lupte între David și Goliat). Seara, eu și Samira ieșim să cinăm, singure sau împreună cu un grup de prieteni. Am sentimentul că mi-am regăsit viața așa cum era mai înainte. Uneori, când aud vreo melodie de salsa ori atunci când trec pe stradă pe lângă vreun bărbat care folosește același after-shave ca și Avner, îmi aduc aminte de el câteva clipe. Dar gândurile mele trec imediat mai departe.

Ierusalim, 23 decembrie 2008

Am revăzut Viața lui Harry, *de Woody Allen, la cinematecă. Sunt scene foarte amuzante în filmul ăsta, dar sfârșitul e plin de înțelepciune, o înțelepciune ironică, puțin batjocoritoare:* „Toți oamenii știu același adevăr. Viețile noastre constau în felul în care alegem să-l distorsionăm“.

Ierusalim, 26 decembrie 2008

Am cinat la Dov și Tamar în seara asta. În loc să ne ducem la restaurant, m-au invitat la ei acasă. Tocmai s-au mutat împreună la etajul opt al unei clădiri din cartierul Givat Tsarfatit.

Cum intru, Tamar începe cu scuzele: încă n-au avut timp să desfacă toate cutiile, nici să curețe peste tot („Dacă ai fi văzut în ce stare au lăsat apartamentul foștii locatari!“). În timp ce-mi aducea o băutură, Dov a contrazis-o cu blândețe

pe Tamar: „Nu era chiar așa murdar. Adevărul e că tu ai niște standarde atât de ridicate, încât nici la regina Angliei acasă nu ți s-ar părea că-i destul de curat!“. Tamar s-a mulțumit să zâmbească și m-a luat de braț ca să continuăm „vizitarea palatului“.

Dormitorul lor are un balcon pe care Tamar l-a și împodobit cu ghivece de flori. În depărtare se zăresc chiparoșii de pe Muntele Scopus. Baie e inundată de soare. „N-am avut timp să punem jaluzele la fereastră, așa că seara facem duș pe întuneric“, îmi explică Tamar. Trecem pe un coridor îngust unde miroase încă a vopsea proaspătă. Pe urmă intrăm în bucătărie, o încăpere mică unde s-au adunat, talmeș-balmeș, mături, cârpe de spălat pe jos și șervețele dezinfectante.

Întoarse în camera de zi, îl găsim pe Dov punând masa. Tamar se apropie și, fără să-i facă nici un reproș, corectează discret greșelile: cuțitul la dreapta, cu tăișul spre farfurie, cuțitul și furculița pentru desert aliniate bine, paharul pentru vin puțin la dreapta paharului pentru apă.

Mă uit la cutiile încă pline de bibelouri îngrămădite pe lângă pereții sufrageriei, la teancurile de cărți prăfuite, la hainele împrăștiate. În ciuda dezordinii, acest loc inspiră un ciudat sentiment de permanență, de ordine, de intimitate impenetrabilă. În fiecare privire pe care o schimbă Dov și Tamar, ți se pare că auzi vocile lor încrezătoare: „Peste douăzeci de ani o să fim tot aici“. În ciuda necazurilor, a inevitabilelor decepții, a loviturilor dure, fiecare va găsi în celălalt soclul promis, pragul care îl va primi. Realitatea cuplului este legea care le guvernează de acum înainte existența.

Mă bucur pentru ei, mai ales pentru Tamar, care e atât de plină de atenție față de mine. Nu sunt invidioasă – sau poate că da, puțin. Pentru că mă

simt adesea rătăcită, pentru că nu știu dacă aș putea să aspir vreodată la atâta certitudine.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Montréal sub zăpadă
Sâmbătă 27 decembrie 2008, 15: 31

Draga mea,

Mi-a părut rău să aflu că n-au mers lucrurile cu Avner. Dar din câte am aflat de la tine la telefon, chiar dacă mi-ai vorbit puțin despre asta, chiar mi se pare că e mai bine așa.

Ieri a fost din nou viscol. Am rămas acasă și mi-am petrecut ziua corectând lucrările studenților.

Mâine plec la Sainte-Marguerite. Familia Boisvert m-a invitat la cabana lor câteva zile. O să sărbătorim Anul Nou împreună. Dacă vrei, poți să mă suni pe mobil.

Te îmbrățișez cu tandrețe,

Tata

* * *

Neliniștea sufocantă și vastă continuă să-l însoțească pe Daniel, dictându-i fiecare gest, călăuzindu-i fiecare gând. Dar angoasa, care la început menține un embargo tiranic față de orice formă de bucurie, până la urmă, ajutată de obișnuință, ajunge să lase să se strecoare mici plăceri – o plimbare pe străzile tăcute ale Ierusalimului în zori, o salată de spanac la prânz, friptură cu cartofi prăjiți seara și, ca să-l ajute să adoarmă, noaptea târziu, câte-un film de aventuri american care nu riscă să-i trezească amintiri. Uneori, Daniel schimbă câte o glumă neînsemnată cu recepționera de la hotel sau cu chelnerița care-i aduce sucul de portocale în fiecare zi. Se întâmplă chiar ca un zâmbet al Samirei, o mână pusă pe umărul său să aducă minții lui febrile o clipă de răgaz prin care i se oferă imaginea unei lumi în care totul a reintrat în ordinea firească.

Rutina nu face să dispară teama, dar îi oferă reperele care, unul câte unul, îi permit lui Daniel să înainteze pe drumul fiecărei zile. Mai întâi, un telefon dat sergentului Ben-Ami. Rezumă lucrurile, îi spune ce a aflat – Sara se simțea amenințată, Avner continuase să o sune, spre deosebire de ce declarase, Sara primea telefoane anonime noaptea târziu. Comisarul își notează conștiincios toate astea, chiar dacă îi dă de înțeles lui Daniel că era deja la curent. Apoi, micul dejun la restaurantul hotelului sau la cafeneaua Starbucks din colț, urmat de o lungă plimbare, de obicei prin cartierul armean. Doar după-amiaza îl apucă din nou angoasa. Atunci, în mintea lui încep să se construiască din nou tot felul de scenarii. Mai întâi, cele mai optimiste: Sara a plecat cu Ibrahim. Îndrăgostiți nebunește unul de altul, s-au hotărât să plece în vacanță fără să spună nimănui. Cine știe? Poate chiar au plecat în străinătate, în Cipru sau în Maroc. Dar întrebările vin încet-încet să erodeze ipoteza asta liniștitoare. De ce nici măcar n-a sunat? De ce nu răspunde la telefon? De ce n-a spus nimănui? Atunci, Daniel e nevoit să lase să-i revină în minte gândurile negre: Sara și Ibrahim s-au simțit oare amenințați? De cine?Au încercat să fugă? Au fost răpiți? Atacați? Puțin câte puțin, cuvintele dispar pentru a face loc imaginilor. Imagini violente care se înlănțuie cu furie în imaginația lui. Imagini care îl hărțuiesc și îl urmăresc. Și mintea lui înnebunită fuge în zadar de la una la alta, ca o vulpe urmărită de vânători care scapă de primul câine doar pentru a se arunca în colții următorului.

Seara, după cursuri, Samira îi telefonează ca să schimbe între ei noutățile. Daniel îi vorbește despre ultima lui conversație cu comisarul, îi explică îndoielile lui, ipotezele. Uneori, ea vine să-l viziteze la hotel și beau o cafea împreună. Daniel îi pune și întrebări despre ea, despre studii, despre familia ei. La început, încerca doar să fie politicos,

dar atunci când fata i-a mărturisit incertitudinile ei sau i-a spus despre relațiile încordate cu tatăl ei, Daniel a încercat să-i dea sfaturi, așa cum ar fi procedat cu Sara. Și, în ritmul regulat care acum îi organizează viața de zi și teama, vocea Samirei, seara, a devenit un popas dorit, așteptat cu nerăbdare, chiar dacă știe că nu-i va aduce decât o odihnă trecătoare.

* * *

Ierusalim, 28 decembrie 2008

Fâșia Gaza a fost bombardată ieri. Aici, la universitate, nu se vorbește decât de asta. Samira e în stare de șoc. Ea, de obicei atât de vorbăreață, s-a refugiat în tăcere. Furia face să i strângă gâtlejul. La întrebările mele răspunde doar dând din cap. Își aduce genunchii la piept, îi înconjoară cu brațul și își ascunde fața în alcovul astfel format. Îmi închipui că plânge, dar expresia ei e probabil împietrită, de nepătruns, golită de orice sentiment.

Ierusalim, 6 ianuarie 2009

La sfârșitul cursului său despre războaiele dintre evrei și romani, Yehuda Sofrim ne vorbește despre„eroii de la Masada". Sinuciderea lor colectivă, ne explică pe un ton solemn, dintr-odată plin de emoție, ne învață niște lecții la care nu trebuie să rămânem insensibili. Asediații din fortăreața Masada au acceptat sacrificiul ultim. Au acționat nu din lașitate ci, paradoxal, pentru supraviețuirea poporului evreu. Exemplul lor a fost o sursă de inspirație de-a lungul vremurilor; iar în fața noilor pericole care amenință Israelul, e mai pertinent ca oricând. Căci și în ziua de azi, poporul evreu e izolat; și astăzi, dușmanii săi îi doresc distrugerea; și astăzi trebuie să înfrunte singur criticile și ura.

Această mică predică e surprinzătoare din partea lui Sofrim. În primul rând pentru că în cursurile lui nu e vorba niciodată decât de fapte.

Interpretarea lor, analiza „marilor tendințe“ nu-l interesează. Și apoi, nu-i stă în obicei să ne împărtășească opiniile lui politice. Dimpotrivă, se străduiește mai degrabă să-și curețe discursul de orice referință la actualitate, mulțumindu-se să expună în detaliu datele, forțele prezente, locurile bătăliilor, numărul de morți.

Ce l-a făcut astăzi să-și dezvăluie cu atâta sinceritate sentimentele în fața noastră, să ia o poziție atât de explicită? Acest război are un efect ciudat: cei care criticau autoritățile israeliene găsesc o justificare în plus pentru ostilitatea lor și dau curs liber protestelor, iar cei care apărau guvernul, chiar dacă-i recunoșteau greșelile, subscriu acum fără ezitare la discursul militarist și nu îndrăznesc să formuleze nici o opinie care ar putea să pară disonantă. Cum spune Samira, nu este bombardată doar Fâșia Gaza, ci e atacat centrul, cei cu păreri moderate, cei care încă mai cred într-o pace dreaptă.

Iar eu… care e părerea mea despre toate astea? Nu simt decât mânie și rușine. Rușine că mi-am acceptat neputința în fața acestui război care nu e război. Rușine de tăcerea mea (dar nu e mai rău să te agiți, să condamni, să înfierezi atunci când știi că vorbele tale vor rămâne fără nici un efect?). Rușine că nu-mi asum nici o poziție și oscilez fără încetare. Rușine că nu mă recunosc în suferințele locuitorilor din Fâșia Gaza, rușine de conștiința mea de musulmană care e împăcată, victimă prin intermediul altora, moștenitoare a unei ofense pe care nu am îndurat-o eu. Rușine și pentru că mă simt evreică, dar nu israeliană, rușine că nu trăiesc ca pe o amenințare disprețul aruncat asupra țării.

Ierusalim, 8 ianuarie 2009

Până la urmă, m-am hotărât să o însoțesc pe Tamar la manifestație. Eram zece persoane și, în autobuzul care ne ducea la Tel Aviv, vorbeam în grupuri mici, doi câte doi, cu voci înăbușite, ca o

bandă de hoți care pun la cale următoarea lovitură. Pe strada Dizengoff, în locul de unde trebuia să pornim în procesiune, am întâlnit o mulțime eclectică și zgomotoasă. Studenți cu ochii încă adormiți fluturau pancarte ale căror inscripții cu marker negru începuseră deja să se șteargă sub ploaia măruntă: „Nu războiului!“, „Încetați focul imediat!“. Printre ei, câțiva tipi cu mâinile în buzunare aruncau priviri neliniștite în stânga și-n dreapta, încercând în zadar să înțeleagă unde erau liderii și cine avea să dea semnalul de plecare. Unul dintre ei, un tip cu chipul emaciat, cu barba grizonantă și cu un tricou uzat cu efigia ștearsă a lui Che Guevara, făcea fotografii cu telefonul mobil. Altul se așezase lângă un zid scund ca să-și mănânce liniștit micul dejun.

Ca și stângiștii aceștia îmbătrâniți, încercam și eu să afișez un aer firesc. Îi observam pe ceilalți ridicându-mă pe vârfuri, prefăcându-mă că mă uitam după cineva. Un tânăr scund și îndesat, care avea deja o burtă proeminentă, cu niște ochelari rotunzi prea mici pentru fața lui dolofană, se plimba de la un grup la altul, împărțind pancarte și manifeste. Am încercat să-i zâmbesc, dar a trecut pe lângă mine ca și cum nu m-ar fi văzut. După câteva minute, Tamar s-a întors la mine ca să mă prezinte prietenilor ei, dar după primele saluturi și câteva zâmbete forțate, și-au reluat conversația fără să țină seama de prezența mea. Simțeam o prăpastie imensă între mine și toți acești oameni care manifestau de bună voie.

Grupul s-a pus în mișcare; o coloană lungă și pestriță șerpuind pe străzile din Tel Aviv. Am făcut ce făceau și ceilalți; am agitat pancarta, am semnat petițiile care circulau de la unul la altul, am repetat până am răgușit sloganurile scandate de conducătorii grupurilor. Pe la prânz, am ajuns în fața clădirii Kirya – sediul Ministerului Apărării. Acolo nu ne așteptau niște reprezentanți ai guvernului, ci un grup de contramanifestanți,

scandalizați de faptul că israelienii îndrăznesc să conteste acțiunile armatei. Au avut loc schimburi vii de replici („Întoarceți-vă acasă, ar trebui să vă fie rușine! N-aveți de făcut nimic mai bun decât să atacați națiunea care vă apără drepturile? Nu sunteți decât niște trădători!“, „Avem dreptul să ne spunem părerea! Voi sunteți trădătorii! Noi suntem conștiința acestei țări!“), apoi s-a trecut repede la insulte, apoi la îmbrânceli și până la urmă a avut loc o încăierare. În primele rânduri adversarii se loveau cu pumnii, în timp ce din spate se aruncau cu tot felul de proiectile, pancarte, sticle cu apă, cutii de bere. Am plecat în momentul în care polițiștii veneau să-i împrăștie pe cei care se băteau. Am avut norocul să scap doar cu o vânătaie la braț. Când m-a sunat Tamar, după câteva ore, să-mi propună să mă întâlnesc cu ea la cafeneaua în care se refugiase împreună cu un grup de prieteni, am refuzat, pretextând că eram obosită.

M-am întors în camera mea cu o senzație de irealitate, ca și cum m-aș fi trezit dintr-un vis. Participasem la manifestație, într-adevăr, dar nu fusesem cu adevărat prezentă. Însoțisem un grup cu ale cărui idei mă simțeam solidară. Dar degeaba strigasem ca și ceilalți, nu simțisem nici mânia, nici pasiunea lor, nici imensa lor certitudine. De ce o urmasem pe Tamar și pe prietenii ei? Doar ca să pot să-mi spun că nu eram indiferentă? Că și eu eram capabilă să acționez? Dar oare poți să-ți împaci conștiința plătind un preț atât de mic?

În seara asta, n-am să mă uit la știri. N-am nici un chef să-i aud pe analiști perorând despre insignifianta minoritate a „trădătorilor“ izolați și nerecunoscători, care pun în pericol siguranța națiunii. Trădător. Și dacă ar avea dreptate? Dacă n-aș fi decât o trădătoare? Dar, pentru asta, ar trebui să mă simt măcar puțin evreică. Or, acolo, în încăierarea de la Kirya, sub ploaia de sticle și

de cutii goale de bere pe care asediatorii le aruncau în noi, nu eram de partea manifestanților. Eram o intrusă, o musulmană pierdută printre toți acești activiști care nu-i voiau decât binele, pierdută pentru că nu înțelegea nimic din toate manifestările acelea de ură și fiindcă nu mai știa, nu voia să știe unde era dreptatea și cine avea dreptate.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Manifestația din Tel Aviv
Vineri 9 ianuarie 2009, 20: 40

Draga mea,

Ieri am fost la spital ca să-mi scoată ghipsul. Ce ușurare!

Sper că ești bine. Am văzut ieri un reportaj despre o manifestație din Tel Aviv împotriva războiului din Gaza. Lucrurile au degenerat repede, au fost răniți. S-a spus că au participat mai mulți studenți de la Universitatea Ebraică. Sper că nu ai fost acolo. Ai grijă de tine.

Tatăl tău care te iubește

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Manifestația din Tel Aviv
Sâmbătă 10 ianuarie 2009, 7: 24

Bună ziua, tată,

Am auzit și eu despre manifestația asta. Liniștește-te, am stat la căldură în camera mea. Am mult de citit pentru lucrarea pe care trebuie s-o termin. Nu prea ies din casă.

La universitate, atmosfera e foarte încordată. Opiniile sunt împărțite. Pe de o parte, tabăra celor care cer sfârșitul ofensivei. Pe de altă parte, cei care susțin armata și protestează împotriva criticilor care i se aduc.

De-abia aștept să se termine „războiul“ ăsta.

Te sun mâine,

Sara

* * *

Ierusalim, 12 ianuarie 2009

Am vorbit cu tata la telefon ieri seară. Nu i-am spus că am participat la manifestație. S-ar fi neliniștit, m-ar fi asaltat cu întrebări. La ce mi-ar fi folosit? E departe, îi e teamă pentru mine, e mai bine să-l protejez.

Ierusalim, 15 ianuarie 2009

Întotdeauna străina e cea care predomină în ființa mea. Când sunt cu Samira, cu familia ei, mă simt mai evreică decât am fost vreodată. Le înțeleg glumele, le împărtășesc neliniștile, mă scandalizează aceleași nedreptăți. Dar nu mă recunosc în ei. Mi se pare că ar fi prea ușor. Ar însemna să mă port ca o impostoare, să abuzez de niște drepturi care nu sunt ale mele, să cred, în mod greșit, că sunt unită cu ceilalți prin încrederea unui destin comun.

Cu Tamar, cu Dov și cu prietenii lor e la fel. Mă tratează ca și cum aș fi la fel ca ei, iar în ceea ce mă privește, le fac jocul, atât cât pot. Dar port în mine o mare tăcere și privirea mea vine din altă parte. Vorbesc despre arabi: „ei" sunt trădați de elitele lor, majoritatea „lor" vor pace, „ei" au aceleași aspirații, aceleași ambiții ca și noi… Ascultându-i, nu mă pot împiedica să gândesc: „ei" sunt eu.

Uneori îi invidiez. Samira, Tamar și Avner au legături, simt în ei mișcarea istoriei, cunosc drumurile lumii. Și, mai ales, nu sunt singuri. Ceilalți nu sunt pur și simplu „ceilalți", ci sunt prieteni, oameni care le sunt apropiați, tovarăși de drum.

Eu nu reușesc, nu voi reuși niciodată să spun „noi".

Ierusalim, 28 ianuarie 2009

Armata israeliană s-a retras din Gaza acum o săptămână. În ambele tabere se numără morții. Se

vorbește acum despre anchetă, despre crimele de război, despre proces.

În genunchi, cu spatele încovoiat spre pământ, Avraam respiră greu.

Cu degetele crispate pe tâmplele cuprinse de febră, plânge de furie:

„Unde e semnul, dovada fără greș că tu nu ești eu?

Îngăduie-mi, Doamne, să-ți simt prezența. Să scriu pe cer numele tău care răsună în mine. Fă natura oarbă să se cutremure de vocea ta. Desenează-ți chipul pe coasta golașă a muntelui.

Când îți întorci fața de la mine, nu aud decât batjocurile oamenilor: «Avraam, nu ești decât un visător. Și Dumnezeul tău, acest ‘suflet al tuturor ființelor vii’, nu-i decât unul dintre visele tale prostești».

Ce pot să le răspund? Unde e valul uriaș care o să se reverse asupra lor? Unde e focul care le va șterge pentru totdeauna amintirea de pe fața pământului?

N-am decât cuvântul meu – și pe al tău, care nu s-a dezlipit niciodată de pe inima mea.

Nu poți, măcar o singur dată, să ieși din singurătatea mea?

Am să știu vreodată dacă răsuflarea ta, pe care o simt mugind în mine, este cea a unei alte vieți? Dacă mor, o să-mi supraviețuiești?“

Avraam, epuizat, pierdut, se repede spre poalele muntelui. De mai multe ori, cade, apoi se ridică, cu brațele și cu fața jupuite, cu mâinile însângerate.

Se întoarce pentru ultima oară și, cu privirea ațintită asupra cețurilor care înconjoară muntele Moria, șoptește, ca și cum ar vorbi doar cu sine:

„Dumnezeule, întoarce-te la mine! Singurătatea mea a umplut lumea și lumea asta e goală, atât de dornic am fost să te găsesc în ea.

Am să fiu mai aproape de tine în moarte, fiindcă atunci măcar absența mea va fi pe măsura absenței tale“.

Avraam mai rămâne un lung moment în picioare, cu privirea pierdută în zare, dincolo de munte.

„Dar înainte să mor, trebuie să știu dacă într-adevăr totul e posibil în lumea asta.“

Și, pe lungul drum de întoarcere, aceste ultime cuvinte îl însoțesc, îi dictează pașii, ca o sentință, singura lumină din mijlocul tăcerii.

4

Ierusalim, 4 februarie 2009

E a treia oară. Acum câteva zile, când l-am văzut apropiindu-se cu solnița în mână, am fost mai degrabă curioasă. Eram în cafeneaua universității, tocmai mă așezasem la o masă ca să mănânc cartofii prăjiți pe care-i mâncam în fiecare zi și, cum nu era sare pe masa mea, m-am ridicat uitându-mă prin cafenea, în căutarea unei solnițe. Probabil că mă observase, îmi ghicise intenția și, fără să-mi lase timp să plec de la masă, a venit spre mine întinzându-mi obiectul pe care-l purta în căușul palmei, ca pe o delicată sculptură de cristal. Cu barba lungă, ochelarii cu multe dioptrii și pălăria de fetru jerpelită, mi s-a părut că semăna cu un evreu ortodox. I-am remarcat mai ales ochii de un albastru intens, lichid și vibrant, care contrastau cu părul negru. Emana din această privire înghețată o lumină atât de limpede încât era greu să le deslușești expresia. I-am acceptat ofranda cu mulțumiri, iar el s-a întors imediat să se așeze la masa lui, lângă ușa-fereastră.

Alaltăieri, luni, era sare pe masa mea, dar rabinul era tot acolo, prezent la întâlnire. De data asta, în loc să-mi întindă solnița, a pus-o repede pe masa mea și mi-a întors spatele fără să-mi lase timp să-i vorbesc. Astăzi, același joc: a trecut pe lângă masa mea cu capul sus, cu privirea pierdută departe și, cu o mișcare discretă a mâinii, a pus o solniță lângă farfuria mea cu cartofi prăjiți.

Când i-am povestit episodul Samirei, în seara asta, m-a privit zâmbind: „Știi, în țara asta întâlnești uneori niște personaje cam bizare. Dar

țicnitul tău nu pare periculos. Data viitoare ar trebui să i-o iei înainte și să-i aduci și tu lui o solniță. Cine știe? Poate chiar o să se hotărască să-ți vorbească".

Ierusalim, 6 februarie 2009

I-am urmat sfatul Samirei. Nu i-am adus nici o solniță, dar m-am apropiat de masa lui de la fereastră, acolo unde are obiceiul să ia cina. Avea aerul că era foarte absorbit în lectură – citea o carte în ebraică al cărei titlu nu l-am văzut. Când m-a zărit, a făcut un gest cu mâna, ca o invitație să iau loc. Nu a spus nimic, s-a mulțumit să mă privească, zâmbind. După ce trebuise să-mi fac curaj ca să mă duc la el, nu-mi închipuiam că aveam să fiu nevoită și să fac efortul de a începe conversația.

Dar el se mărginea să mă observe. Ochii lui, care acum căpătaseră o nuanță de verde-cenușiu, erau fixați asupra mea ca și cum eu aș fi fost cea care trebuia să dea explicații. Ca să nu las tăcerea să se instaleze, până la urmă l-am întrebat ce citea. În acel moment am înțeles de ce se abținuse să-mi vorbească: se bâlbâia. După o serie de eforturi curajoase, până la urmă mi-a răspuns: „O c-carte… d-d-de David G-G-Grossman". Și, ca să nu-i mai pronunțe și titlul, mi-a arătat coperta: Zâmbetul mielului.

Atunci mi s-a părut că-i recunosc fața. Îl mai văzusem undeva, dar unde? Pe culoarele universității? În campusul de pe Muntele Scopus? La cinematecă? Până la urmă, mi-am amintit: la începutul anului urmase și el cursul de arheologie biblică al profesorului Barnathan. Dar după primele două cursuri n-a mai fost văzut pe acolo. Îmi amintesc, era așezat în față, singur, și se încrunta tot timpul ca să vadă mai bine imaginile proiectate pe ecran. În pauze, în loc să vină să bea o cafea împreună cu restul grupului, rămânea așezat la locul lui, cu nasul într-o carte, ca și cum ar fi fost pedepsit.

Nu îndrăznesc să-i pun prea multe întrebări, date fiind eforturile pe care trebuie să le facă de fiecare dată pentru a-mi răspunde. Dar după puțin timp, el e cel care insistă să-mi vorbească despre lecturile și despre studiile lui. E pasionat de David Grossman, de Bialik și de Agnon. Încearcă să-mi explice subiectul tezei lui, pe urmă, în disperare de cauză, scrie pe un șervețel de hârtie: „Influența poveștilor biblice asupra literaturii israeliene între anii 1948 și 1967".

Aș vrea să știu mai mult, dar prefer să nu insist. Mi-e greu să-l aud împiedicându-se în fiecare cuvânt, chiar dacă el nu pare să fie tulburat peste măsură. Vorbește despre cărțile lui Grossman, e uimit că n-am citit nimic de acest autor, promite să-mi împrumute una. Îi explic că aș prefera să citesc cărțile lui Grossman în franceză, că simt că nu am cunoștințe de ebraică atât de solide încât să citesc romane. Mă contrazice, i se pare că vorbesc excelent limba ebraică – mai ales accentul, spune el, ridicând degetul cu un aer profesoral – și apoi, oricum, limbajul lui Grossman e foarte simplu, foarte pur, n-o să-mi fie deloc greu să mă obișnuiesc cu el.

Întoarsă în camera mea, nu reușesc să mă concentrez asupra eseului pe care-l am de scris. Continui să repet scenariul conversației noastre și nu mă pot împiedica să gândesc că mi-a scăpat esențialul. Am impresia că am întâlnit un personaj dintr-un roman, nu întru totul real, prea bizar, prea ieșit din comun ca să nu fie inventat, dar prea viu ca să nu fie decât rodul imaginației. Am schimbat doar câteva cuvinte, nu știm mai nimic unul despre altul și totuși am sentimentul că am fost descoperită, expusă, și aproape regret că am spus cele câteva cuvinte neînsemnate, fiindcă mi se pare că au dat la iveală prea mult despre mine.

Ierusalim, 10 februarie 2009

Se numește Ibrahim. S-a născut în Nazaret. Nu e rabin, nici vorbă de așa ceva.

De ce mi s-a părut un lucru de la sine înțeles că e evreu? Din pricina hainelor lui, a faptului că vorbea limba ebraică fără nici o urmă de accent? Sau din cauza discuției noastre despre lecturile lui și a admirației lui pentru David Grossman? Hotărât lucru, trebuie să fiu plină de prejudecăți ca să gândesc că doar un evreu poate să fie pasionat de literatura israeliană și să scrie o teză despre Biblie.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Subiect: Rembrandt
Marți 10 februarie 2009, 7: 28

Draga mea,

Mi-a părut bine că am vorbit ieri. Mi s-a părut că nu mai ești atât de plină de griji.

La sfârșitul săptămânii trecute, am continuat să-mi pregătesc textul pe care trebuie să-l citesc la conferință. Profesorul Bomgrich, care m-a invitat la Universitatea Columbia, mi-a cerut să vorbesc despre cartea mea despre Rembrandt și Turner. Asta mă deranjează puțin. Să revin, după toți acești ani, la ideile din teza mea de doctorat e într-un fel ca și cum aș încerca să-i explic unui necunoscut niște vechi fotografii de familie. N-am deloc chef de asta acum. Și apoi, toate aceste teorii despre „lumina ca mediu al formei“ mi se par prea abstracte și, ca să spun lucrurilor pe nume, depășite.

Sâmbătă am să fiu la țară. Aștept să mă suni duminica viitoare.

Te sărut,
Tata

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Rembrandt
Miercuri 11 februarie 2009, 6: 45

Îți mulțumesc pentru mesaj, tată. Îmi pare bine că faci progrese cu textul pentru conferință. Trimite-mi-l și mie când îl termini, chiar vreau să-l citesc. Sunt sigură că nu-i deloc atât de rău cum lași să se înțeleagă.

Sărutări,

Sara

* * *

Scotocind printre hârtiile Sarei, Samira a găsit adresa familiei Awad, părinții lui Ibrahim. L-a convins pe Daniel să o însoțească la Nazaret.

Le deschide mama lui Ibrahim. Daniel o lasă pe Samira să înceapă discuția. Deși înțelege araba, o vorbește foarte puțin, iar Samira este mult mai capabilă să-i inspire încredere interlocutoarei lor. Începe prin a-și cere scuze că au venit pe neașteptate, explică motivul vizitei lor. Doamna Awad, o femeie de vreo șaizeci de ani, cu chipul ridat prematur, dar cu o privire scânteietoare care trebuie să fi adăpostit odată visuri arzătoare, se încruntă cu suspiciune în primul moment, dar pe urmă îi lasă să intre. O urmează pe un culoar întunecat și umed care duce în salon.

Pe etajeră, deasupra televizorului, sunt aliniate fotografii înrămate de diferite mărimi. Mai multe fotografii îl înfățișează pe Ibrahim copil. Lângă el stă un băiat înalt care nu zâmbește în nici o fotografie. Probabil că e Tareq. În curte, se aud găinile care scot zgomote furioase, ca pentru a protesta împotriva sosirii intrușilor.

— Vă cerem scuze că vă deranjăm așa, pe neașteptate, începe Samira. Eu… noi n-am mai primit vești de la Sara de mai mult de două săptămâni. Știm că ea și fiul dumneavoastră erau apropiați… Credeți că ar putea să fie împreună?

— Nu știu. Se poate.

Vocea femeii e răgușită, ca și cum ar fi plâns mult și de-abia s-ar fi liniștit. Samira insistă:

— Ați vorbit cu Ibrahim de curând?

— Nu. Trebuia să vină să mănânce la prânz cu noi acum cincisprezece zile și…

Se întrerupe, i se frânge vocea. Încearcă să-și reprime angoasa, dar, în ciuda eforturilor ei, fața i se descompune încet-încet, durerea se strecoară, se răspândește pe fruntea ei, îi crispează buzele uscate. După puțin timp, digul se sparge, femeia izbucnește în plâns.

Samira, care în primul moment e confuză, se apropie de ea, îi pune o mână pe braț:

— Îmi pare rău… vă înțeleg neliniștea. Îmi spuneam că… Credeam că poate știți unde s-a dus.

Mama lui Ibrahim ridică fruntea, scoate o batistă din mânecă, se șterge la ochi. Se uită la Samira cu o privire care ar putea părea călduroasă și complice, dar gura i se deformează după puțin timp într-un zâmbet amar și disprețuitor:

— Poliția mi-a pus aceleași întrebări. Comisarul însuși a venit de două ori să ne vadă pe soțul meu și pe mine. Voia să știe tot ce făcea Ibrahim, să știe când am vorbit cu el ultima dată, de ce nu ne-a sunat, dacă am observat ceva neobișnuit în purtarea lui în ultima vreme… Și chiar ne-a cerut fotografii cu fiul nostru, sub pretextul că-i sunt necesare în anchetă. Dar nu m-a păcălit el pe mine, știu bine că bănuiește că Ibrahim îi vrea răul fiicei dumneavoastră, spune ea întorcându-se spre Daniel. Nu m-aș mira să creadă că Ibrahim o ține prizonieră undeva.

— Dar e absurd! Sara și Ibrahim sunt foarte îndrăgostiți unul de altul, răspunde Samira.

— Știu, chiar a adus-o aici acum câteva săptămâni. În martie, cred. Era atât de mândru că ne-o prezintă… Păreau foarte fericiți împreună.

— Sara mi-a vorbit despre vărul lui Ibrahim… Tareq… Poate…

Chipul femeii se transformă din nou. Întoarce repede capul spre Samira și îi aruncă o privire feroce care vrea să spună: „Încetează imediat cu asta“. Dar Samira urmează, netulburată:

— Se pare că erau neînțelegeri între Tareq și fiul dumneavoastră…

Doamna Awad își încruntă sprâncenele. Vocea îi e gravă, amenințătoare:

— Ce vrei să insinuezi?

— Nimic… Îmi spuneam doar….

— Lasă-l pe Tareq în pace. N-are nici o legătură cu povestea asta. Nu e de ajuns că mă hărțuiește poliția, trebuie să te mai amesteci și tu?

Chipul ei, palid în urmă cu câteva minute, s-a îmbujorat. Câteva picături de sudoare i-au apărut pe frunte și alunecă, precum niște șiraguri de perle, pe tâmple. Mâinile îi tremură de mânie.

— Ascultați-mă, continuă Samira cu o voce exagerat de reținută, nu vreau să acuz pe nimeni, încerc doar să înțeleg. Sara a dispărut pe neașteptate, fără să spună nimănui nimic. Și Ibrahim la fel. Tareq e vărul lui. Poate că știe…

— Nu știe nimic. Ți-am mai spus, nu mai încerca să-l amesteci în toate astea! Tareq n-ar face nici un rău nimănui. Cum îndrăznești să-l bănuiești de ceva?

Sufocată de furie, femeia de-abia mai poate respira. Le mai aruncă o privire Samirei și lui Daniel, o privire plină de ciudă, de dispreț și de ură. Apoi se ridică și se îndreaptă spre fereastră, întorcându-le spatele. Vocea ei nu mai e decât un mârâit sumbru, greu de auzit:

— Acum lăsați-mă în pace. Vă rog, lăsați-mă.

* * *

Ierusalim, 11 februarie 2009

Am cinat cu Ibrahim azi. De data asta, el e cel care a venit la masa mea. Samira tocmai pleca atunci când a venit el. I-am prezentat unul altuia și, când a ieșit din cafenea, Samira mi-a aruncat o privire pe care n-am prea știut s-o interpretez: voia să spună „Ciudat tip, într-adevăr, dar e mai degrabă simpatic“ sau „Să n-ai încredere în el, mi se pare că nu e nimic de capul lui“?

Ibrahim s-a așezat și, imediat, a început să-mi pună întrebări despre Samira: de unde venea, ce studia, de cât timp ne cunoșteam. Poate că simțise,din zâmbetul ei, din cele câteva cuvinte pe care le schimbase cu el, faptul că era judecat, și voia să înțeleagă mai bine cu cine avea de-a face.

Apoi am început să vorbim despre cinema, despre regizorii care ne plăceau: eu despre Rohmer, el despre Bergman. Tocmai văzuse Lumină de iarnă, *un film despre credință, plin de angoasă, despre care mi-a vorbit cu un entuziasm chinuit, ca și cum ar fi trăit în forul lui intim întrebările preotului. „Înțelegi, mi-a explicat el, preotului, Tomas, nu numai tăcerea lui Dumnezeu i se pare insuportabilă. Mai presus de orice, nu poate suporta aberația în care Dumnezeu s-a transformat în interiorul lui. Un dumnezeu indiferent, care nu poate să facă nimic pentru oameni, sfârșește prin a deveni un monstru, un dumnezeu-păianjen. Ca să-l apere, ca să nu dispară cu totul, Tomas trebuie să se resemneze să facă din el un dumnezeu minuscul și personal, care nu are altă grijă decât propria sa existență de om și nu mai are nici o valoare pentru alții. De aceea Tomas însuși devine neputincios: în fața bărbatului care-l anunță că vrea să se sinucidă, Tomas nu poate decât să-și mărturisească propria-i angoasă, prizonieră a unui dumnezeu sărac care este numai al lui și care îl exilează în afara lumii".*

În timp ce vorbea despre film, fluența vorbirii lui Ibrahim s-a ameliorat. Încă se bâlbâia la anumite cuvinte, dar, captivat cu totul de ceea ce-mi povestea, a devenit mai puțin timid și nu-mi mai evita privirea. N-am știut ce să-i răspund. Nu știam nimic despre Bergman și nici despre întrebările lui metafizice. Nu văzusem decât Fanny și Alexander *și nu aveam decât amintiri vagi despre film: doi copii martirizați și un decor feeric. Așa că am zâmbit. Era un zâmbet care nu voia să spună nimic, un zâmbet care trebuia să*

umple tăcerea, să-l încurajeze să continue. Dar Ibrahim n-a înțeles. A crezut poate că îmi băteam joc de el, că avânturile lui speculative mi se păreau ridicole.

„Dar nu vreau să te plictisesc cu poveștile astea. Îmi pare rău, uneori e mai presus de mine, mă las dus de val.“ Mă pregăteam să protestez, dar el, cu un gest al mâinii, mi-a dat de înțeles că era inutil: „Știi, tot timpul am avut tendința să gândesc prea mult. E un fel de a profita de defectele mele: sunt bâlbâit, da, sunt timid și stângaci, poate, dar cel puțin am idei!“.

Și-a pus coatele pe masă, și-a apropiat fața de a mea și mi-a povestit: „În fiecare vară îmi petreceam vacanța la mătușa mea, la Tira. Nu mă înțelegeam prea bine cu verii mei. Jocurile lor războinice mă plictiseau și preferam să stau într-un colț, cu jocuri de puzzle, sau să contruiesc mașinuțe din piese de Lego. Ca să se răzbune pe mine, verii mei mă porecliseră «filosoful». Nu știam mai mult decât ei ce înseamnă cuvântul ăsta, dar ceea ce evoca – marile idei, adevăratele întrebări și o imensă singurătate – îmi convenea destul de bine. În loc să protestez, acceptam «insulta» asta. Atunci, înfuriați de indiferența mea, verii mei mi-au reformulat porecla: «filosoful ratat». După zece ani, m-am înscris la filosofie la Universitatea Ebraică. După mai mulți ani de eforturi lipsite de rezultate, constatând că n-am să reușesc niciodată să găsesc în învălmășeala din capul meu rigoarea și metoda necesare pentru a deveni un adevărat gânditor, am abandonat cursurile și, printr-o întorsătură ciudată a destinului, am devenit cu adevărat un «filosof ratat»“.

Nu mă așteptam la confesiunea asta. Ibrahim zâmbea, iar eu am fost surprinsă să descopăr în privirea lui o mândrie pașnică și veselă. Ca și cum ar fi știut că, dovedindu-se vulnerabil, avea să-mi trezească nu numai simpatia, ci și admirația.

Ierusalim, 13 februarie 2009

Ibrahim are un frate vitreg, Tareq. Nu-și vorbesc aproape deloc. Atunci când Ibrahim vine să-și vadă părinții în Nazaret, în weekend, o dată la două săptămâni, Tarek abia dacă-l salută. La masă, se preface că-l ignoră, dar nu pierde nici o ocazie să-i condamne pe „colaboraționiștii ăștia care se încârduiesc cu evreii, arabii ăștia servili care, fiindcă învață la universitate, își închipuie că într-o zi or să fie tratați ca niște egali". Atacurile astea foarte puțin voalate nu-l mai afectează pe Ibrahim. Altădată le lua în serios. Se străduia să dezbată subiectul cu Tareq, chiar dacă nu a sperat niciodată să-l convingă. Acum, se refugiază în indiferență.

Ierusalim, 15 februarie 2009

„Ce mai face prietenul tău?" N-am înțeles imediat ce voia să spună Samira. Pe urmă, văzându-i zâmbetul strengăresc, am înțeles. Vorbea despre Ibrahim. Prietenul meu? Cuvântul mi s-a părut ciudat. Ibrahim și cu mine cinăm adesea împreună; ne facem multe confesiuni în conversațiile astea; am încredere în el. Asta înseamnă că e prietenul meu? Mi se pare că acest cuvânt nu se potrivește prea bine, ar fi nevoie de un alt termen, mai ezitant, mai puțin definitiv, mai îmbibat de posibilități, poate.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Retrospectivă
Luni 16 februarie 2009, 21:12

Draga mea fiică,

Îți amintești de Patrick Brisson, directorul galeriei L'Octo-puce din Vieux-Montréal? Cel pe care-l numeai „Gargamel" când erai mică, fiindcă purta întotdeauna același palton negru și își freca mâinile atunci când râdea? E interesat din nou de seria mea de „mapamonduri imaginare" și vrea să

organizeze o retrospectivă toamna viitoare. M-am gândit la mama ta, ce mulțumită ar fi. Ea mi-a dat ideea să pictez hărțile unor țări inventate.

Și tu? Cum mai sunt cursurile la care te duci?

Tatăl tău care te iubește.

* * *

Ierusalim, 17 februarie 2009

Ibrahim mi-a vorbit mai mult despre Tareq. De fapt, au fost crescuți împreună ca doi frați, dar Tareq e vărul lui. A fost primit de familia lui Ibrahim după ce i-au murit părinții.

La început, cei doi băieți se înțelegeau destul de bine. Aveau aceeași vârstă, jucau aceleași jocuri, iar Ibrahim, înconjurat de surori, găsise în Tareq un tovarăș și un complice. Pentru prima dată nu mai avea nevoie s-o implore pe Nouria, sora lui mai mare, să joace fotbal cu el în curte, așteptând să fie chemați la cină. Și când mătușa sau verișoara lui îl certau explicându-i că „e prea mic ca să înțeleagă", nu se mai simțea atât de singur. Vineri seara, atunci când mama lui Ibrahim îi credea adormiți, cei doi copii citeau împreună cărți mari ilustrate, la lumina unei lanterne, sau coborau scara cu pași de lup ca să-i spioneze pe adulții care-și beau cafeaua în camera de zi.

Mama lui Ibrahim se purta cu amândoi la fel. Dacă, în sufletul ei, făcea vreo diferență între ei, nimic din gesturile sau din vorbele ei nu lăsau să se bănuiască acest lucru. Le servea celor doi băieți aceleași feluri de mâncare, le făcea aceleași reproșuri când întârziau dimineața, îi săruta la fel pe frunte când îi învelea seara, la culcare. Când își sărbătoreau zilele de naștere, avea grijă să pregătească pentru fiecare același tort, și niciodată Tareq nu simțise că primea cadouri de valoare mai mică decât cele care i se ofereau lui Ibrahim. Uneori, când îi surprindea pe băieți certându-se, preocuparea ei pentru echitate o făcea să-i ia apărarea lui Tareq chiar dacă acesta

nu avea dreptate, pur și simplu pentru că se temea ca nu cumva dragostea ei maternă s-o facă să pară nedreaptă.

Ibrahim s-a întrerupt și m-a privit fără să zâmbească. Era felul lui de a verifica dacă nu mă plictisea. Trecuse mai mult de o oră de când discutam, așezați lângă fereastră, la cafeneaua universității. Majoritatea studenților se întorseseră la cursurile lor, iar eu ar fi trebuit să fi plecat de mult să-mi reiau lecturile la bibliotecă. M-am gândit la lucrarea pe care trebuia să o predau a doua zi dimineața, dar m-am convins ușor că aveam destul timp să o fac, că nu conta încă o noapte albă, și i-am făcut semn lui Ibrahim să continue.

Când era la școală în clasele mici, mi-a explicat el, era calul de bătaie al colegilor lui. Faptul că era bâlbâit îi făcea să-și bată joc de el, și Ibrahim a fost nevoit să se refugieze în tăcere. Pentru a-i ignora mai ușor pe cei din jur, avea întotdeauna o carte în mână și imediat cum venea cineva să-l necăjească, se apuca să citească. Dar tactica asta nu făcea decât să atâțe cruzimea copiilor din clasa lui: „Atenție, nu deranjați intelectualul, acum citește!“. Degeaba încerca Ibrahim să se concentreze, ochii îi rămâneau prostește fixați asupra aceleiași fraze, a aceluiași cuvânt. Voința lui, de neclintit atunci când era vorba să rezolve o problemă de matematică sau să învețe un poem lung pe dinafară, rămânea neputincioasă în fața batjocurilor care se revărsau asupra lui.

Venirea lui Tareq a schimbat totul. Tatăl lui murise în timpul revoltelor de la moscheea al-Aksa, în octombrie 1990. Tareq avea cinci ani pe atunci. După șase ani, mama lui s-a îmbolnăvit grav și, înainte să moară, și-a încredințat fiul surorii ei, mama lui Ibrahim. La școală, nou-venitul și-a găsit imediat locul. Cum era fiul unui martir, trezea în același timp simpatia profesorilor și admirația colegilor lui. I se treceau cu vederea

toate năzbâtiile și, când se arăta cam prea arogant sau obraznic cu unul dintre monitori, era iertat cu ușurință. Caracterul lui sălbatic și independent, departe de a-i provoca izolarea, îi făcea pe băieți să-l includă în jocurile lor, iar pe fete să-i caute prezența. La cantina școlii, chiar și atunci când alegea să se așeze singur la o masă, unul sau altul dintre tovarășii lui venea în scurt timp să stea lângă el.

Aura lui se răsfrângea și asupra lui Ibrahim. Nu mai era bâlbâitul, intelectualul solitar, era acum vărul lui Tareq. Tovarășii lui încă îl priveau cu neîncredere, dar nu mai îndrăzneau să-și bată joc de el pe față. Insultele murmurate pe culoare, „jegosule", „prăpădit leșinat ce ești", încetaseră, copiii se mulțumeau să-l ignore, ceea ce-i convenea de minune lui Ibrahim.

Bineînțeles, mândria lui Ibrahim nu era lipsită de ambivalență. Profita de popularitatea vărului său (chiar și fetele se arătau mai puțin ostile față de el), dar de acum înainte trebuia să împartă cu Tareq afecțiunea părinților lui – mai ales pe cea a mamei lui, de care era foarte apropiat. Nu mai era singurul băiat din familie îndreptățit la dragostea părinților lui. Dar în loc să reziste, în loc să-și revendice locul, Ibrahim a preferat să se refugieze în cărțile lui. Când tatăl lui îi propunea să joace fotbal cu el, Ibrahim nu refuza, dar se ducea fără nici o tragere de inimă. Dacă Tareq li se alătura și voia să fie în echipa tatălui lui, Ibrahim nu se opunea. Se sătura Tareq să fie portar? Perfect, îl înlocuia Ibrahim. Tareq susținea că marcase un gol, chiar dacă mingea trecuse la câteva zeci de centimetri de stâlpul porții? N-avea nici o importanță! De fiecare dată, Ibrahim îl lăsa să câștige. I se părea că nu se cuvenea, că ar fi fost aproape dezonorant ca el, primul născut, „fiul adevărat", să rivalizeze cu vărul lui pentru a obține tandrețea sau prețuirea propriilor lui părinți.

Cât despre Tareq, el nu-şi ascundea admiraţia faţă de Ibrahim. La cele mai multe dintre materii era foarte mult în urmă şi apela la vărul lui, mai degrabă decât la profesori, când nu înţelegea o problemă de matematică. Ibrahim îi corecta temele, îi citea compunerile, îi îndrepta greşelile. Fără să profite de ascendentul lui, îşi lua în serios rolul de profesor, arătându-se rând pe rând entuziast, încurajator şi nerăbdător.

Până la vârsta de treisprezece ani, mi-a explicat Ibrahim, dependenţa lor reciprocă i-a menţinut strâns legaţi unul de altul. Şi apoi – a ezitat, privirea i s-a voalat, a început din nou să se bâlbâie – Ibrahim a reuşit să intre la o şcoală renumită din Haifa. Programul şcolii era axat pe ştiinţe şi avea să-i deschidă porţile celor mai bune universităţi din Israel.

Ibrahim s-a mutat de acasă în internatul şcolii, nu venea în Nazaret decât în weekenduri, de două ori pe lună, şi de atunci au început neînţelegerile între el şi Tarek.

Era târziu. În cafeneaua aproape goală, un chelner mergea de la masă la masă, punând scaunele unul peste altul, în timp ce un alt angajat îl urma, ştergând pe jos cu mopul. Ibrahim părea fascinat de acest du-te-vino monoton, şi nu ştiam dacă tristeţea din privirea lui venea din contemplarea acestor gesturi mecanice, vide, repetate în fiecare zi, sau din faptul că-şi amintea de Tareq, pe care poate că nu a recunoscut niciodată că-l abandonase.

* * *

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Retrospective
Miercuri 18 februarie 2009, 7: 11

Bună, tată,

Mă bucur foarte mult să aflu despre retrospectivă. Să-mi spui şi mie datele, mi-ar

plăcea mult să vin. Ieri am ieșit la cină cu Samira. Iarăși se certase cu tatăl ei. E plin de contradicții. Vrea ca ea să-și termine studiile, să facă o carieră (de preferat ca avocată), dar, în același timp, caută cu orice preț să o mărite cu un băiat „de familie bună“. De fiecare dată când se duce să ia masa cu părinții ei, aceeași poveste: „Cutare tocmai și-a luat diploma de dentist, provine dintr-o familie veche din Ierusalim, tatăl lui e proprietarul a două hoteluri. Vrea foarte mult să te cunoască. L-am invitat la ceai săptămâna viitoare…“.

Samira nu are nici un chef să se mărite, mai ales cu acești candidați propuși de părinții ei. Tatăl ei simte probabil că e pe cale să-i scape și că e ultima lui șansă să-i găsească un „soț convenabil“.

Am încercat să o liniștesc, de bine, de rău. Și mi-am spus în sinea mea că sunt norocoasă.

Te îmbrățișez,

Sara

* * *

Au trecut aproape zece minute de când Daniel stă la o masă pe terasa restaurantului Djerba Palace. Chelnerița se plimbă de la o masă la alta, târșâindu-și ușor picioarele, și nu pare prea grăbită să-i ia comanda. De partea cealaltă a terasei, Avner, așezat la masă cu prietenii, vorbește cu multă însuflețire. Mâinile lui desenează cercuri mari, se rotesc precum niște marionete, se așază pe umărul tovarășului său, un bărbat mai în vârstă care ar putea să-i fie tată, apoi ajung pe șoldurile logodnicei lui. Docilă, aceasta răspunde la glumele lui Avner mângâindu-l cu afecțiune pe ceafă, iar zâmbetul ei, suspendat în întuneric, îi amintește lui Daniel de Pisica din Cheshire și de aventurile lui Alice în Țara Minunilor, pe care i le citea Sarei în serile de vară.

Atunci când Avner, ridicând capul ca s-o cheme pe chelneriță, îl vede pe Daniel, se întunecă la față. Se întoarce imediat spre invitații lui, se scuză, își

pune distrat șervetul pe un bol cu supă și se îndreaptă spre Daniel cu pași hotărâți. O expresie îngrijorată și austeră a luat locul bunei dispoziții de mai înainte. Cu palma lui mare întinsă spre Daniel ca o baionetă, îl salută pe Daniel cu o strângere de mână și îl întreabă imediat:

— Ei, domnule Benzaken, ați primit vești?

— Nu, n-am primit.

Avner se așază, își apropie scaunul de al lui Daniel.

— Ați mai vorbit cu sergentul?

— Da, vorbesc cu el aproape în fiecare zi. Nu a apărut nici o pistă.

Avner își încrucișează picioarele, își pune brațele pe rezemătoarele scaunului pe care stă. Chipul lui pare mai destins.

— Dar în ultimele zile m-am întâlnit cu mai mulți prieteni ai Sarei. Unii mi-au vorbit despre dumneavoastră.

Avner se încruntă. Daniel continuă:

— Se pare că Sara avea multă afecțiune față de dumneavoastră. Una dintre prietenele ei mi-a spus că erați bărbatul vieții ei.

În timp ce vorbește, Daniel îi scrutează chipul interlocutorului lui, descoperind în trăsăturile acestuia o neliniște crescândă.

— A suferit mult din pricina despărțirii. Se închidea în camera ei, nu se mai ducea la cursuri, aproape că nu mai mânca.

Daniel îl observă pe Avner, a cărui expresie dură, netedă, impenetrabilă seamănă cu aceea a unui prizonier care-i impune feței lui să păstreze tăcerea.

— N-a suportat faptul că ați părăsit-o – vă rog să înțelegeți că nu vă fac nici un reproș, adaugă Daniel.

Ghicește emoțiile care zumzăie în mintea lui Avner, frustrarea, mânia care clocotesc sub masca rigidă ce i-a înlocuit fața. Netulburat, Daniel continuă:

— Prietenii ei chiar mi-au povestit că vă suna în fiecare zi, uneori foarte târziu noaptea. Nu-i răspundeați, dar asta nu o făcea să renunțe. A devenit un fel de obsesie pentru ea… Nu vorbea decât despre dumneavoastră…

Daniel se întrerupe. E inutil să meargă mai departe, celălalt a înțeles.

— Domnule Benzaken, ce fel de joc mai e și ăsta?

Avner zâmbește, rușinat. Celălalt n-a avut încredere în el, l-a luat drept un mincinos de ultimă speță.

— De acord, nu v-am spus totul. Când ne-am despărțit, n-am crezut imediat că totul se sfârșise. Am continuat să o sun. Încercam să o revăd, să-i vorbesc. Voiam să dau cuplului nostru o ultimă șansă, înțelegeți? Nu știu ce v-a povestit prietena ei, tipa asta…. Cum o cheamă? A, da! Samira. Probabil v-a spus că nu am acceptat despărțirea, că o hărțuiam pe Sara, că o sunam zi și noapte. Asta e, nu?

— Da. Și apoi... Mai sunt și scrisorile anonime.

Avner își încruntă sprâncenele, își desface brațele cu un aer de o neputință descumpănită.

— Haideți, domnule Benzaken. Drept cine mă luați?

Daniel se pierde cu firea. Pe nesimțite, fără măcar să-și dea seama, situația s-a întors în defavoarea lui. Din acuzator devine acuzat. Acum e încolțit și trebuie să se apere. A bănuit pe nedrept un om nevinovat.

— Domnule Benzaken, reia Avner pe un ton generos, aproape părintesc, nu trebuie să vă faceți sânge rău din cauza asta. Vă înțeleg foarte bine. N-aveți vești de la Sara. Sunteți neliniștit. Și eu sunt, credeți-mă. Sara, în ultimul timp… V-am spus, umbla cu niște oameni ciudați. Ibrahim, familia lui… Ați vorbit despre asta cu comisarul? Poate că în direcția asta ar trebui să cerceteze?

Avner se ridică și se pregătește să se întoarcă la tovarășii lui. Îi întinde mâna lui Daniel. Strângerea lui de mână e fermă și sigură. Dar acest zâmbet atât de adevărat, atât de integru, atât de lipsit de orice fisură, nu cumva e chiar semnul că ascunde un secret?

* * *

Daniel a trecut de colțul străzii și se pregătește să urce într-un taxi când simte o mână pe umăr. Tânăra femeie nu-i spune nici un cuvânt, dar îi face semn s-o urmeze. Îl conduce într-o alee îngustă. Între două clădiri, Daniel zărește, în penumbră, niște cearșafuri decolorate care se usucă întinse pe frânghii de rufe. Remarcă și ochii negri, privirea indolentă care se așază pe chipul lui, gura rujată care se ivește din semiîntuneric ca un fruct copt dintr-o apă albastră-verzuie. Lui Daniel i se pare că o recunoaște pe una dintre femeile care stăteau la masă cu Avner cu câteva momente mai înainte.

— Știu despre fiica dumneavoastră că a dispărut, șoptește necunoscuta vorbind repede. Voiam să vă spun… Nu știu ce v-a povestit Avner, dar când am aflat că Sara a dispărut, prima mea reacție a fost… Probabil că știți că Avner era foarte îndrăgostit de Sara. Mult mai mult decât vrea el să recunoască. Acum pare, așa, foarte detașat. Și de când e cu Rachel, într-adevăr, e mai bine. Dar după ce s-au despărțit, nimic nu-l putea face să se liniștească. Să fie respins așa, dintr-odată, fără nici un motiv aparent… A încasat-o foarte rău.

În timp ce vorbește, tânăra se uită neîncetat în jur, ca și cum i-ar fi teamă că e spionată.

— După ruptura lor, continuă ea, Nathan, logodnicul meu, s-a dus să-l vadă în fiecare zi. Avner e prietenul lui cel mai bun, au făcut armata împreună. Ce-mi povestea Nathan, vă spun adevărul, mă umplea de teamă. Avner vorbea despre răzbunare, era plin de ură. Mai ales după ce

a descoperit că Sara era cu studentul acela musulman. Cred că o urmărea. Cum știa când aveau loc cursurile la care mergea ea, nu era foarte greu. Când vorbea despre student… îl numea Arabul. Într-o seară, eram cu ei. Avner băuse. Să-l fi auzit… Îi descria lui Nathan tot ce voia să facă. Era înspăimântător, poate că nu erau decât vorbe goale, amenințări aruncate în aer, și totuși… Și când am aflat că Sara și Ibrahim au dispărut amândoi…

— Ați vorbit cu cei de la poliție despre asta?

— Da, bineînțeles. Dar când v-am văzut că vorbiți cu Avner mi-am spus… Sunteți tatăl Sarei, trebuie să știți.

Tânăra femeie se uită neliniștită într-o parte și în alta, la capetele aleii, scoate din geantă un stilou și își mâzgălește numele – Lola – și numărul de telefon pe un petic de hârtie pe care i-l întinde lui Daniel.

— Trebuie să plec, altfel or să intre la bănuieli. Sunați-mă oricând.

* * *

Ierusalim, 19 februarie 2009

Ieri seară, plimbare cu Ibrahim prin cartierul evreiesc. Ne-am oprit în fața vitrinei unei galerii.

Tablourile, toate ale aceluiași pictor, înfățișau scări care legau un sol cețos și întunecat de un cer la fel de întunecat și plin de nori. Între pământ și cer, în planul al doilea, orașe fantomatice, cenușii și arse. Toate aceste tablouri semănau unul cu altul, cu singura diferență că scările erau înclinate când într-o parte, când în alta. Nu mi-am putut împiedica râsul, comentând sarcastic despre conținutul simbolic în cel mai înalt grad al acestor reprezentări ale tragediei umane, despre imposibila alegere între o existență terestră decăzută și un paradis și mai întunecat. Ibrahim s-a îndepărtat pentru a examina restul tablourilor și, când s-a întors, a spus doar atât: „Nu știu, mie nu

mi se par atât de proaste". Mai întâi am crezut că și el făcea haz și voia să mă păcălească, dar nu, era foarte serios. M-a privit nu cu un aer de reproș, ci cu o umbră de decepție, cum mă privea mama când spuneam vreun cuvânt grosolan, iar ea se mulțumea să-și încrunte sprâncenele.

Îmi dau seama că Ibrahim îi critică foarte rar pe alții. Nu va spune niciodată: „Filmul ăsta mi s-a părut oribil" sau „Profesorul e cât se poate de plictisitor". Prețuiește întotdeauna valoarea efortului, oricare ar fi rezultatele. În orice, descoperă o scânteie infimă, părticica de sinceritate care dă restului aparența meritului. Nu din generozitate și nici pentru că ar crede în așa-zisul geniu al omului. Ci mai degrabă pentru că are atât de puțină încredere în sine, încât nu îndrăznește să judece ceea ce fac alții.

Ierusalim, 20 februarie 2009

E prima dată, după mai multe săptămâni, când mă gândesc din nou la Avner. Aproape că îmi dispăruse complet din minte, nici măcar nu mă mai temeam de telefoanele lui. Dar în seara asta, pe când mergeam prin Nahalat Shiva cu Ibrahim, deodată mi-a fost teamă că Avner ne-ar putea vedea. Nu era complet absurd: Avner și cu mine ieșeam uneori să mâncăm la Luigi, un restaurant din cartier. Poate că acum o aducea aici pe succesoarea mea, dacă exista una? Îmi imaginam că în orice moment ar putea să iasă din restaurant sau să apară la colțul unei străzi. Îi anticipam surpriza, expresia de uimire, de mânie și de dispreț de pe chip, apoi îmi închipuiam zâmbetul lui larg, sincer și prostesc, cel pe care-l oferea clienților restaurantului sau prietenelor mamei lui. Am grăbit pașii, silindu-l pe Ibrahim să vină cu mine. I-am explicat că-mi era frig și de-abia așteptam să mă întorc, dar bănuiesc că nu m-a crezut. De ce eram atât de înspăimântată de ideea că aș putea să mă întâlnesc pe stradă cu Avner? Oare pentru că îmi e ciudă pe mine însămi că m-am lăsat

antrenată într-o relație în care nu prea credeam? Oare regret că nu i-am pus capăt mai devreme, ceea ce l-ar fi scutit pe Avner de o suferință inutilă? Sau amintirea goanei nebunești cu mașina mă obsedează? Ochii lui de posedat, tăcerea, rânjetul arzând de ciudă și de ură?

* * *

În autobuzul care îi duce spre Khirbet Qeiyafa, Samira a adormit. Daniel ține să se ducă să vadă acest sit arheologic de care i-a vorbit Sara și de care a amintit și prietena ei, Tamar. Cine știe? Poate că o să găsească vreun indiciu al trecerii Sarei pe acolo? Poate că l-a adus acolo pe Ibrahim? Și chiar dacă nu găsește nimic, chiar dacă locul e gol, Daniel se va simți totuși mai aproape de ea fiindcă va cunoaște acest loc care ei i-a plăcut atât de mult.

Daniel nu poate să-și desprindă privirea de la chipul adormit de lângă el. Nu mai trebuie să răspundă zâmbetului fetei, nu mai trebuie să-i vorbească. E liber să-și lase ochii să alunece pe obrajii de chihlimbar, pe fruntea de obicei neliniștită pe care acum vine să se așeze un strat de împăcare.

Acest chip, care adăpostește mii de amintiri ce s-au adunat pe furiș acolo, nu-i mai aparține Samirei. Este interdicția care a fost ridicată, somnul Sarei pe care-l contempla acasă, în Montréal, atunci când, trezindu-se foarte devreme dimineața, venea în camera ei înainte de a începe să-și pregătească pensulele.

Distrat, Daniel scoate un creion din buzunar și își pune un carnet pe genunchi. Trăsăturile se definesc încetul cu încetul, asemănătoare cu cele pe care le-a desenat de atâtea ori. Poartă, ca pe un refugiu, seninătatea zâmbetelor care îl învăluiau în apartamentul de pe bulevardul Édouard-Montpetit și care-i saturau privirea atunci când adormea, noaptea târziu. Din gesturile lui se ivesc curba

bărbiei, arcul sprâncenelor, împăcarea și zbaterea ochilor, așa cum din imaginația febrilă a unui orb se naște forma pe care o mângâie degetele lui.

Autobuzul încetinește; Samira se trezește. Cu coada ochiului, remarcă desenul și ridică fruntea, privindu-l pe Daniel.

Imperceptibil, buzele ei reproduc zâmbetul chipului desenat în creion. Daniel îi interceptează gândul: „Pe mine m-ați desenat?“.

* * *

Ierusalim, 22 februarie 2009

Ibrahim şi cu mine petrecem din ce în ce mai mult timp împreună. Şi când nu suntem împreună, mă gândesc la el.

Ierusalim, 23 februarie 2009

„Tot aşteptăm semnul, revelaţia care ne va deschide în cele din urmă ochii şi ne va îndrepta spre Dumnezeu. Dar pentru cel dispus să înţeleagă, întorsătura deja a avut loc. Nu ai nevoie să fii transformată. Chipul tău a fost întotdeauna îndreptat spre el, chiar dacă crezi că te-ai îndepărtat de el. E de ajuns să închizi ochii şi vocea ta va găsi singură drumul.“

Când a obosit de atâta vorbit, Ibrahim scrie aceste vorbe pe şerveţelele de hârtie din cafeneaua în care ne refugiem după cursuri. Aflat pe o străduţă din estul Ierusalimului, localul numit „Ulai“ – cuvânt care în ebraică înseamnă „poate“ – atrage înăuntru vânzători de prin împrejurimi, pensionari, artişti fără un ban. Deşi Ibrahim şi cu mine venim adesea aici, chelneriţele abia dacă ne salută şi ne privesc întotdeauna cu un aer suspicios. Dar ostilitatea lor abia deghizată ne lasă indiferenţi. De ce să ne schimbăm obiceiurile? Localul e liniştit şi aici se serveşte cel mai bun ceai de mentă, parfumat cu floare de portocal.

Uneori, stăm în tăcere şi ne mulţumim să savurăm o îngheţată cu cafea în timp ce ne uităm

la trecători. Dar cel mai adesea vorbim. Îmi pune multe întrebări despre copilăria mea, despre părinții mei, despre cum s-au întâlnit ei. Mă ascultă fără să zâmbească, chiar și atunci când încerc să glumesc. Asta se întâmplă fiindcă pentru Ibrahim, paralizat de o bâlbâială care face ca vocea să-i fie suspendată timp de câteva secunde eterne, o discuție e un lucru foarte serios. Cuvintele, pe care trebuie să le extragă din gura lui cu eforturi atât de mari, au pentru el o greutate simbolică, aproape mistică. Am senzația, când cuvântul întârzie atât de mult să vină, că se formează pentru prima dată înăuntrul lui. Și atunci când sosește, în sfârșit, abrupt, cizelat și greu ca o sentință, s-ar părea că e opera lui, că îi aparține ca și cum ar fi propria-i creație și ar purta pecetea conștiinței lui.

Ierusalim, 24 februarie 2009

Uneori, trebuie să avem încredere în amintirile noastre, chiar dacă ne înșală – și tocmai pentru că ne înșală. Alterând realitatea, antrenându-ne pe cărările lăturalnice, ne vorbesc despre noi înșine cu o voce nouă. Ne fac să ne imaginăm ce nu a existat și, simultan, ne fac să întrevedem ceea ce nu există încă. Ne rescriu istoria și se fac astfel precursoarele viitorului nostru. Tocmai pentru că deturnează realitatea, pentru că o modelează conform dorințelor noastre nebănuite, amintirile noastre au puterea de a ne revela destinul intim.

Îmi amintesc – sau, mai degrabă, cred că-mi amintesc – de o frază pe care a pronunțat-o mama, cu puțin înainte de moartea ei.

„Să nu încetezi să te rogi. Chiar dacă nu mai simți nevoia, chiar dacă Dumnezeu ți se pare infinit de departe, chiar dacă inima ta e goală.“ Mama știa că avea să moară și presimțea că o să mă simt părăsită și trădată. Presimțea că reacția mea va fi să mă îndepărtez de Dumnezeu. Cel puțin, așa credeam. Dar gândindu-mă la ultimele zile ale mamei la spital, la discuțiile noastre, mi se

pare acum puțin plauzibil ca ea să fi lăsat să-i scape niște vorbe care să evoce atât de direct dispariția ei. Când tata și cu mine ne duceam la ea, nu era vorba între noi decât de lecțiile mele, de lecturile ei (când tratamentele nu o făceau să se simtă prea slăbită, mama recitea biografia lui Schubert sau a lui Beethoven), despre lucrările de renovare din apartament. Vorbeam ca și cum ea avea să se întoarcă acasă. Mama știa probabil că înțelesesem, dar nu voia ca acest lucru evident să întunece ultimele noastre momente împreună.

Îndemnul să nu renunț la rugăciune probabil că data dintr-o perioadă anterioară bolii ei. Poate că îmi spusese asta în timpul uneia dintre acele călătorii pe care le făceam împreună la Paris pentru a sărbători încetarea postului de Ramadan? Poate că îmi explicase că rugăciunea are un sens în sine, că gesturile noastre sunt cele care contează înainte de orice, nu gândurile. Dacă amintirea acestei conversații s-a deplasat în amintirea mea pentru a veni să se asocieze cu ultimele ore petrecute alături de mama, asta s-a întâmplat pentru că nu pot suporta faptul că moartea ei e cu totul lipsită de sens. Trebuie cu orice preț să existe un mesaj legat de ea, dându-i o semnificație care ne depășește și care o extrage din neant. Poate că și acest transfer trădează o respingere pe care nu mi-o asum? Fără să-mi dau seama, poate că mă simt vinovată că am întors spatele cu atâta brutalitate rugăciunii și o voce din mine mi-a răvășit, cu viclenie, amintirile ca să mă aducă la ordine. În ciuda tuturor străduințelor mele, deși am crezut că m-am eliberat de nevoia de Dumnezeu, nu sunt liberă; și memoria mea îmi restituie acest îndemn făcându-l să treacă drept cuvintele de adio ale mamei mele.

* * *

Situl de la Khirbet Qeiyafa e la o jumătate de oră de mers de satul în care i-a lăsat autobuzul. E

ora cinci după-amiază. Soarele e încă sus pe cer.

În fața lor, la est, se întinde valea Elah. Se zăresc în josul văii câțiva măslini cu crengile răsucite, niște arbuști prăfuiți și, în depărtare, un sat din care urcă fumul din hornurile caselor, unindu-se încet cu norii.

Situl e pustiu. Țăruși de lemn înfipți în pământ din doi în doi metri marchează limitele satului antic. Pietre cioplite, aliniate cu grijă, arată că acolo au existat locuințe ai căror pereți Daniel încearcă să și-i imagineze. Acoperite de prelate, două mese lungi așteaptă ca următoarea expediție să aducă un lot de obiecte de triat. Sub una dintre mese, au fost uitate sau abandonate câteva unelte: un târnăcop, un mâner de cuțit, o perie.

De două ori, Daniel înconjoară locul împrejmuit, ridică prelatele, se uită sub mese. Se îndepărtează și sfârșește prin a se așeza pe o stâncă mare care se ridică deasupra văii. Samira vine și ea lângă el. Cu privirea fixată asupra volutelor de fum care dispar și renasc în depărtare, Daniel întrerupe liniștea:

— Nu cred că Sara s-a întors aici.

— Nu. Probabil că au căutat adăpost în altă parte.

Daniel nu mai vrea să se gândească, să evalueze, să speculeze: trebuie să-l bănuiască pe Tareq, a cărui mamă a reacționat atât de ciudat la întrebările Samirei? Sau pe Avner care, Daniel e sigur de asta, nu i-a spus tot adevărul? Daniel a cântărit aceste întrebări de atâtea ori cu Samira, i-a împărtășit de atâtea ori toate ipotezele sergentului Ben-Ami, ce rezultat pot să mai aibă eforturile astea?

Samira îi povestește una dintre ultimele ei conversații cu Sara. Aceasta îi explicase că, de când murise mama ei, nu mai era în stare să se roage. E un fel de invitație pe care Samira i-o adresează lui Daniel, o invitație cam stângace, poate, să-i facă mărturisiri, să-i vorbească despre fiica lui.

— De la mama ei îi venea nevoia asta, încrederea asta, îi spune Daniel. Pentru Leila, am înțeles acest lucru mai ales spre sfârșitul vieții ei, rugăciunea nu era doar un fel de a marca reperele zilei. Aceste pauze, de cinci ori pe zi, constituiau mai mult decât o obligație; erau în continuitate cu viața ei interioară, erau o prelungire a conversației pe care o purta cu ea însăși. Această intimitate, cred, i-a comunicat-o Sarei.

— Și faptul că era musulmană, că dumneavoastră sunteți evreu, asta nu…

— Nu, asta nu ne-a despărțit niciodată. Pe familiile noastre, da. De altfel, nu ne-am căsătorit niciodată. Dacă aș fi fost credincios, poate că ar fi fost conflicte între noi. Dar pentru mine, știți, Dumnezeu… E ca o rumoare îndepărtată care se apropie, se tot apropie, dar nu ajunge niciodată până la mine. Când era mică, Sara se ruga adesea cu mama ei dimineața. Eram emoționat când le vedeam împreună. Simțeam că se petrece ceva important, dar eram incapabil să înțeleg ce; ca un surd care, la un concert, privește fețele spectatorilor și își dă seama foarte bine că are loc un fenomen care le reține atenția, chiar dacă el este exclus.

Samira privește șoseaua întortocheată care ajunge în sat. Ici și colo, e întretăiată de poteci care duc la un peisaj abrupt, mai jos în vale.

— Sunt ciudate toate potecile astea care trec peste șosea. Mă întreb la ce folosesc, spune Samira cu o voce visătoare.

— Sunt asemănătoare cărărilor clandestine, spune Daniel, cu ochii fixați asupra liniei orizontului.

— Asemănătoare cu ce?

— Cu cărările clandestine. Uneori le vezi prin parcuri. Sunt potecile formate de pașii trecătorilor care se îndepărtează de drumurile propriu-zise, luând-o de-a curmezișul. Se spune că aceste cărări sunt rezultatul unei proaste planificări urbane. Dar

mă întreb dacă nu cumva sunt pur și simplu expresia unui nonconformism, a unei dorințe de libertate care se revoltă împotriva obsesiei geometrice a inginerilor și a arhitecților.

Daniel nu îndrăznește să se întoarcă spre Samira. Și-o imaginează zâmbind, amuzată de explicația lui profesorală. Privirile lor converg spre același punct din josul văii, aproape se ating, își spune Daniel, și această intimitate intangibilă îl reconfortează.

— Când era mică, o duceam pe Sara să se joace duminica în parcul de pe Mont-Royal. Pe versantul de vest al dealului, sunt mai multe asemenea cărări improvizate, unele abia vizibile, altele formate recent. Sara era foarte interesată de ele și și-a pus în minte să-și creeze propriul ei drum. Așa că, în fiecare duminică dimineață, o vară întreagă, a coborât în viteză cu bicicleta panta care ducea spre cimitir, sperând că aveau s-o urmeze și alții pe această cărare nouă.

— Și a reușit?

— Bineînțeles că nu. Cărările clandestine au, prin definiție, un caracter capricios. Nu se supun voinței unui individ, ci unui soi de înțelepciune colectivă. Ca și cum, chiar în mijlocul orașului, instinctul nostru de nomazi nu s-ar fi cumințit și ne-ar împinge să croim, oriunde ne ducem, drumuri noi.

— N-am auzit niciodată despre cărările clandestine. Nu cred că sunt prea multe aici.

— Poate că lipsa sentimentului de siguranță îi face pe locuitorii acestei țări mai prudenți, mai înclinați să respecte regulile, spune Daniel cu un ton ezitant.

— Da… Sau poate că pământul ăsta a fost traversat de atâtea drumuri încât nu mai e loc pentru a fi inventate altele noi.

Ziua scade. Măslinii care, în urmă cu câteva minute, străluceau în soare, au redevenit niște siluete jalnice, vrăjitoare încovoiate și strâmbe

care primesc ultimele rămășițe ale luminii. Greierii umplu seara cu valurile cântecelor lor tânguitoare. Samira și Daniel trebuie să se grăbească să se întoarcă. Pe drum, păstrează tăcerea. Dar Samira, tulburată, neliniștită, se simte deodată apropiată de acest bărbat care nu e, la urma urmei, decât tatăl unei prietene. Nu vrea nimic, nu așteaptă nimic de la el. Dar i se pare neverosimil că într-o zi, mai târziu, după ce o va regăsi pe Sara, el va dispărea din viața ei. Și atunci când se gândește la frazele lui spuse mai înainte, acele cuvinte dureroase, lucide și senine, i se pare că el a vorbit și despre ea, și pentru ea.

* * *

Ierusalim, 25 februarie 2009

Duminica trecută am luat autobuzul, dimineața devreme, ca să mergem la Netanya. Am ajuns la plajă când răsărea soarele.

Cu toate că bătea vântul, ne-am suflecat pantalonii și am mers pe nisipul umed, ocolind când grămezile de scoici cu margini tăioase, când valurile care desenau brățări de spumă în jurul gleznelor noastre.

Am vorbit – despre copilăria noastră, despre Tareq, despre lecturile și planurile noastre. Dar îmi amintesc mai ales de tăcerea dintre noi. Mergeam unul lângă altul, cu vântul răscolindu-ne părul, și ceea ce ne apropia nu erau cuvintele, ci încrederea care vine atunci când te-ai dăruit celuilalt și când secretele tale, pe care le destăinui de bună voie, nici măcar nu mai merită să fie descoperite.

Uneori, brațul lui îl atingea pe al meu. Mi s-ar fi părut firesc, atunci, să mă ia de mână. Cine știe? În amintirea mea, când toate detaliile acestei zile se vor stinge, nu-mi va mai rămâne decât imaginea transformată a unei perechi și a unei lungi îmbrățișări.

Ierusalim, 26 februarie 2009

Ochii lui nu au nici o expresie. Acest albastru înghețat, artificial, impenetrabil… Și pisicile au privirea asta plină de tăcere, placidă și hieratică. Niște ochi care nu vorbesc se pot preta la toate speculațiile, pot să dea naștere tuturor temerilor, tuturor bănuielilor crude. Din fericire, mai e și zâmbetul lui. Neputința umanizează acest chip și, prin asociație, aduce în privirea lui o căldură care pare a-i fi străină.

Ierusalim, 26 februarie 2009, 23: 30

Spectacol cu piesa Brand *a lui Ibsen, în seara asta, în Ierusalim. M-a frapat mai ales o frază: „Cea mai mare dintre victorii este să pierzi totul… Nu posezi pentru totdeauna decât ceea ce ai pierdut…“ Poate că fraza asta se aplică mai ales dragostei: supraviețuiește timp mai îndelungat și cu mai multă forță atunci când nu ai trăit-o (în întregime).*

Ierusalim, 27 februarie 2009

Am vorbit cu tata la telefon alaltăieri. Întrebările obișnuite: Fac progrese cu lucrarea? Când trebuie să mă întorc la situl de la Khirbet Qeiyafa? Am grijă să mănânc cum trebuie? Ar fi trebuit să-i vorbesc despre Ibrahim, dar nu știu cu ce să încep. Cu întâlnirea noastră? Cu discuțiile dintre noi? Cu David Grossman? La telefon e greu să vorbești despre asemenea lucruri. Nu poți să spui pur și simplu: „Am întâlnit pe cineva. Se numește Ibrahim. Mă înțeleg bine cu el“. Trebuie să continui imediat: „Încă nu ieșim împreună, nu vreau să precipit lucrurile, e complicat, mi-a vorbit mult despre viața lui, dar încă am impresia că nu știu nimic despre el“. Și apoi, tata, în mod sigur, ar cere detalii: „Ce vârstă are? Unde locuiește? Ce studiază?“. Nu-i port pică pentru asta, bineînțeles. Tata întotdeauna a fost neliniștit, așa e firea lui. Iar acum, când e singur, neliniștea i s-a accentuat.

După moartea mamei, voința de a mă proteja a devenit marele lui proiect, pactul intim care încă îl mai unește cu ea. Când eram invitată la o petrecere, nu mă lăsa să mă întorc singură de acolo, insista întotdeauna să vină să mă ia. Știa orarul cursurilor mele pe dinafară și dacă într-o seară, cine știe cum, se întâmpla să întârzii, se îngrijora atât de tare încât nici nu mai putea să mănânce. Când ne-a părăsit, mama a lăsat în urma ei o lume fragilă, plină de pericole și de amenințări. Teama noastră de a fi separați ne-a apropiat pe amândoi, pe nesimțite, de moarte. Fiecare plecare – fie că luam autobuzul ca să mă duc la școală sau petreceam un weekend la țară cu prietenii mei – devenea pentru tata un rămas-bun care nu știe că e adio, umbra unei despărțiri care poate avea să devină ultima.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Chipuri
Sâmbătă 28 februarie 2009, 19: 14

Draga mea,
Sper că ești bine.

În ultimul timp, m-am apucat să pictez chipuri. Toate înghesuite unele într-altele, vreo treizeci pe o pânză. Fiecare dintre ele e diferit și totuși sfârșesc toate prin a semăna unul cu altul. E vorba de privirea lor, așa cred. Nu mi-am dat seama imediat, dar privirea asta, puțin pierdută, dureroasă, compătimitoare, e privirea pe care o avea mama ta când plecam, după ce o vizitaserăm la spital. E ciudat… Dacă mi-ai cere să pictez, din memorie, portretul Leilei, n-aș putea să fac asta. Dar pictez zeci de chipuri banale și toate au ochii ei.

Te sărut,
Tata

* * *

Ierusalim, 1 martie 2009

Am fost să văd orașul Ramallah. Toate aceste imagini, Intifada, violența, copiii – voiam să văd aceste locuri.

La postul de control, ne-au pus să coborâm din taxi, pe Ibrahim și pe mine. Ofițerul, un tânăr înalt, s-a uitat îndelung la mine. Privirea i se plimba încolo și-ncoace, fixată când pe ochii mei, când pe gură, când pe frunte, când pe paginile pașaportului, pe care le răsfoia una câte una cu degetul mare.

„Sunteți împreună?“ Fără a catadicsi să-l privească, l-a arătat pe Ibrahim cu un semn din cap. „Căsătoriți? Logodiți?“ Mă plasase imediat în categoria „evreică care se culcă cu un arab“. Întrebările veneau una după alta, fără nici o legătură aparentă. Nici măcar nu părea interesat de răspunsurile pe care i le dădeam. „Unde locuiești?“, „De cât timp ești în Israel?“, „Ce vrei să faci în Ramallah?“, „Ai familie în Israel?“ Căuta o inconsecvență. Pe urmă, mi-a deschis din nou pașaportul la prima pagină: Sara Benzaken-Hachem. Și-a încruntat sprâncenele. „Ce fel de nume e Hachem?“ M-am făcut că nu înțeleg: „E numele mamei mele“. A ridicat capul și m-a privit cu severitate. Apoi, ca un profesor care se străduie să nu-și piardă răbdarea cu un elev obtuz, a repetat întrebarea: „Ce fel de nume e? Creștin? Musulman?“. Aș fi putut să spun: „creștin“, și ne-ar fi lăsat imediat să trecem. Dar eram curioasă să-i văd reacția.

— E musulman.

— Mama ta e musulmană.

— Da. Era… A murit.

— Și tatăl tău?

— Tata trăiește.

— Nu face pe proasta. Tatăl tău ce-i? Evreu, musulman, creștin?

— Evreu.

— Și tu ce ești?

Am vrut să-i spun „budistă“, dar m-am abținut. Simțeam că fierbe, era inutil să merg mai departe. Cât despre răspunsurile mele obișnuite „Sunt și evreică, și musulmană“ sau „Nu sunt nici una, nici alta“, mă săturasem de ele. Era prea ușor. Nu merita un răspuns ușor. Atunci, am ridicat ochii spre el și, cu aerul meu cel mai sigur, l-am întrebat:

— De ce? E important?

A scos un oftat exasperat, a întors capul spre colegul lui și mi-a întins pașaportul, întorcându-mi spatele.

În taxi, Ibrahim m-a privit cu coada ochiului. Zâmbea.

* * *

E ora patru. A trecut mai mult de o oră de când Samira așteaptă. Așezată într-o cafenea situată la treizeci de metri de casa familiei Awad, supraveghează ușa de la intrare. Când Tareq va ieși, o să-l urmărească. Nu are nici un plan precis. Nici o stratagemă, nici o capcană plănuită cu minuție. Tot ce vrea e să afle mai mult despre Tareq. Dacă împrejurările îi vor fi favorabile, poate că îl va aborda, va încerca să-i vorbească.

Un tânăr iese în sfârșit din casă. Înalt, zvelt, cu părul tuns periuță: e chiar băiatul pe care Samira l-a văzut în fotografiile de familie ale doamnei Awad. Se ridică și iese din cafenea. Tânărul merge câteva străzi, apoi se oprește într-o stație de autobuz și se așază pe o bancă. Mai sunt trei persoane care așteaptă acolo – o femeie cu un copil și un bătrân cu chipul uscat ca un pergament. Samira se apropie de grup. Tareq, cufundat în lectura unei cărți, cu ochii pe jumătate închiși, pare să recite o rugăciune. Autobuzul sosește după cincisprezece minute. Samira urcă ultima. Singura banchetă liberă se află în spatele lui Tareq. Trecând pe culoarul dintre scaune, atinge cu mâneca

umărul tânărului, care se retrage brusc ca o caracatiță în care s-a înfipt un harpon.

Când Tareq se ridică pentru a coborî, pe strada El-Bishara, Samira îl urmărește prea de aproape și, după câțiva pași, tânărul aruncă o privire în spate. Samira întoarce repede capul în direcție opusă, sperând că Tareq nu i-a văzut chipul. Acesta merge spre cimitirul musulman. Samira îi lasă timp să se îndepărteze puțin, și doar când dispare pe o străduță, după biserica Sfântul Iosif, își reia urmărirea. Traversează strada, grăbește pasul, împinge o trecătoare – de n-ar fi intrat într-o casă sau într-un magazin –, dar imediat cum trece de colțul străzii, se oprește brusc: în picioare, cu mâinile în buzunare, cu un zâmbet ironic, o așteaptă Tareq.

— De ce mă urmărești?

Samira îl privește, paralizată. Un fior îi trece pe șira spinării, ca o cascadă de spini înghețați. Tareq, netulburat, cu privirea rece, disprețuitoare, o întreabă din nou:

— De ce mă urmărești? Ce vrei de la mine?

— Sunt… sunt o prietenă a Sarei. Ibrahim și cu ea… Au trecut mai multe săptămâni de când n-am primit nici o veste. Sunteți vărul lui Ibrahim, nu-i așa? M-am gândit că poate v-a spus…

Tareq o întrerupe cu un gest al mâinii. Vorbește cu o voce calmă, articulând cu grijă fiecare silabă, ca și cum i s-ar fi adresat unei doamne în vârstă, cam tare de urechi.

— Nu știu nimic despre Ibrahim. Nu ne mai vorbim de ani de zile. Ar trebui mai degrabă să-i întrebi pe cei care-l cunosc.

Figura palidă, fruntea deja ridată, obrajii scobiți ai lui Tareq lasă să se ghicească imaginea celui care va deveni la bătrânețe. Zâmbetul lui forțat, ipocrit și rece poartă povara sfârșitului, a eșecului predestinat.

— N-are decât dispreț față de mine, continuă Tareq. De ce să-mi fi vorbit de planurile lui? După

mine, poate că s-au căsătorit fără știrea nimănui și și-au luat tălpășița ca să-și petreacă luna de miere.

Samirei îi e teamă. Teamă de lucrurile de care îl crede capabil. Teamă și de ranchiuna și suferința lui, de arcul închis al devenirii sale și de privirea lui golită de orice dorință.

— Știu că nu vă înțelegeți… spune ea cu vocea răgușită.

Dar e incapabilă să continue. Ca să-l poată descoase, ar trebui să-i inspire încredere, să-l ducă pe un teren neutru. N-a procedat cum trebuie, acum își dă seama de asta. N-ar fi trebuit să-l urmărească, să-i dea impresia că îl bănuia.

— N-ai venit tu pe la mama, acum câteva zile?

— Ba da, răspunde Samira mai puțin sigură pe ea decât ar fi dorit.

— Bănuiam eu. Mi-a povestit despre tine și despre mica ta anchetă. Ai întrebat despre mine, nu? Și bineînțeles că ai înghițit toate zvonurile despre mine: Tareq e cu mintea dusă, e un fanatic, un extremist, un nebun furios. E obsedat de Ibrahim, e ros de invidie, e plin de ură. Atunci, bineînțeles, el e vinovatul.

— Nu vă acuz de nimic, protestează Samira. Nu înțelegeți… Tot ce vreau eu e să aflu ce s-a întâmplat…

Din nou, Tareq o întrerupe:

— Sigur, sigur. Adevărul e că ești la fel ca toți ceilalți. Faci aceleași raționamente. Gândești ca ei. Când dispare cineva, e vina arabului. E inutil să cauți mai departe.

Samira întoarce capul, incapabilă să-i susțină privirea. Și dacă ar avea dreptate? Tareq, rivalitatea lui față de Ibrahim, gelozia, ostilitatea lui față de evrei – toate astea nu fac din el un om *a priori* vinovat? Iar ea, Samira, nu e oare plină de aceleași prejudecăți ca și ceilalți?

Până la urmă ridică fruntea, rușinată. Se așteaptă să regăsească pe buzele lui Tareq zâmbetul ironic de adineauri, dar zâmbetul a dispărut, lăsând locul

unei expresii de satisfacție obosită și blazată. Ochii lui, dimpotrivă, nu și-au pierdut violența. Strălucesc de mânie, de putere, de dispreț victorios, ca privirea lui Moise în timp ce contempla pământul ce se deschidea sub picioarele trădătorului Core.

Samira e prea derutată pentru a înțelege dacă această ură e ura omului obișnuit să fie acuzat pe nedrept sau a vinovatului care știe că nu mai are nimic de pierdut.

* * *

Ierusalim, 3 martie 2009

Avner m-a sunat azi. Am acceptat să beau o cafea împreună cu el. Nu i-am spus nimic despre Ibrahim.

Amabil, zâmbitor, volubil, mi s-a părut mai puțin nervos ca ultima dată. Îi simțeam răsuflarea pe față, o duhoare de tutun și de ceapă. Mi-am amintit de seara în care m-a sărutat pentru prima oară, când încă mai credeam că va veni ceva să umple acest vid, când speram, în mod absurd, că poate curiozitatea mea se va transforma în tandrețe.

Avner s-a apucat să-mi povestească, în detaliu, viața lui de după despărțirea noastră – ca și cum ar fi răspuns, cam fără voia lui, unui șir de întrebări pe care i le pusesem (Cum îți mai merge la lucru? Și tatăl tău? Ce faci în fiecare seară? Ce filme ai mai văzut de curând?). Zâmbea mult în timp ce-mi descria vacanțele lui – tocmai se întorsese de la Praga, unde petrecuse o săptămână, spunea el, lăsând să planeze îndoiala asupra persoanei, sau persoanelor, care îl însoțiseră.

L-am ascultat fără curiozitate, fără nerăbdare. Îmi spuneam: „Iată, vrea să-mi arate că nu e supărat pe mine, că nu există în el nici regret, nici ranchiună“. Poate că ținea, de asemenea, să rămân cu o imagine favorabilă despre el,

imaginea unui bărbat care fusese pentru scurt timp atras de mine, care se arătase generos, care, desigur, sperase mult de la această relație, dar mă uitase repede, și a cărui viață plină de promisiuni continua acum cu altă femeie.

Apoi a început să-mi pună întrebări. Mai întâi, întrebări inofensive, nimic foarte original. Dar foarte curând a început să vorbească repede, vocea i-a devenit mai stridentă:

„Deci tu ești tot singură?“ Am încuviințat dând din cap. Nu m-a crezut. „Haide, poți să-mi spui, să știi. N-o să-ți port pică pentru asta.“ N-aveam chef să-i vorbesc despre Ibrahim. Ascunzându-i existența acestuia, n-aveam impresia că-l mint, pentru că, în fond, nu-i datorez nimic. Viața mea nu-l privește. Nimic nu mă obligă să mă destăinui lui.

După această primă salvă, a părut să bată în retragere.

Și-a luat un ton mai împăciuitor: „Știi, Sara, încă mă mai gândesc la tine. Noi… Ce s-a întâmplat? Credeam că tu și cu mine… Voiam să te duc să vezi Ein Gedi, casa bunicilor mei. Credeam că era cu adevărat ceva între noi, nu? Poate… poate că lucrurile s-au întâmplat prea repede. Dacă vrei… “. Era lamentabil. Nu știam cum să scap. Eram pe cale să-i răspund: „Nu e vorba de tine, asta n-are nici o legătură cu tine. Nu sunt pregătită, asta-i tot…“. Dar m-am răzgândit. Expresia i se schimbase din nou. O umbră dureroasă îi trecea pe față, privirea îi redevenise rece, febrilă, nerăbdătoare. „Oricum, tu niciodată n-ai vrut cu adevărat… Mi-am pierdut timpul cu tine. Mi-e milă de tine, de fapt. O să rămâi singură toată viața, o să vezi. Fetele ca tine…“

M-a făcut să sufăr, dar m-a și înspăimântat. Exista în vocea lui o amenințare sfâșietoare, o mânie greu reținută. S-a oferit să mă conducă acasă, dar am refuzat. Nu aveam încredere în el. I-am întins totuși mâna, puțin stânjenită, și am fost

uşurată văzând că mi-a ignorat gestul. S-a mulţumit să zâmbească, cu gura crispată într-o expresie de dispreţ.

Ierusalim, 6 martie 2009

Cină la părinţii lui Ibrahim, în Nazaret.

Ca în fiecare vineri, înainte de a pleca, Ibrahim a trecut pe la mine ca să-mi spună la revedere. Când a venit momentul să mă îmbrăţişeze, a ezitat. S-a uitat lung la mine, fără să zâmbească, apoi, brusc, m-a rugat să vin cu el.

Probabil că mi-a intuit neliniştea. Totuşi, am făcut tot ce puteam ca să nu las să se vadă nimic. N-am pomenit nici o vorbă despre întâlnirea mea cu Avner, despre cuvintele lui ameninţătoare, despre privirea lui plină de ură. O să treacă. Am să uit. Dacă mai sună, dacă vrea să mă vadă din nou ca să-mi ceară iertare, am să-l ignor. Până la urmă o să mă lase în pace. Dar Ibrahim nu s-a lăsat păcălit. A înţeles că era ceva în neregulă.

În autobuzul care ne ducea la Nazaret, aproape că nu ne-am vorbit. Contemplam satele albe, cocoţate în vârful colinelor nisipoase, turmele de capre ale căror behăituri păreau să răspundă scârţâitul tânguitor al autobuzului urcând cu greu panta abruptă a şoselei, măslinii prăfuiţi cu ramurile răsucite, care păreau să sufere de un rău invizibil. Peisajul ar fi trebuit să mă ducă departe de gândurile mele. Dar vocea lui Avner, în acelaşi timp mieroasă şi ameninţătoare, continua să mă obsedeze.

„O să rămâi singură… Fetele ca tine…“ Nu fraza asta îndreptată împotriva mea mă înspăimânta. Ci gura lui strâmbată de furie, mâinile care striveau şi rupeau în bucăţi pachetul de ţigări de pe masă şi mai ales privirea lui umilită, vibrând de ură.

Când am ajuns acasă la Ibrahim, m-am mai destins puţin. Am fost mişcată de felul în care m-au primit părinţii lui. Am vorbit despre Liban, despre plajele din Beirut, despre mâncărurile copilăriei

noastre – sambusik jebne, malfouf, fattush, muhalabieh. *Eram curioasă să le aflu povestea, iar tatăl lui Ibrahim începuse să-mi descrie casa părinților lui din Deir el-Asad, un sat din Galileea, când Tareq, vărul lui Ibrahim, a apărut în cadrul ușii. Era acolo de un timp și ne ascultase discuția? În orice caz, nu-l văzusem venind. S-a uitat fix la mine și eram pe punctul de mă ridica de pe scaun ca să-i întind mâna, când s-a întors brusc și s-a îndreptat, cu pași grei, spre bucătărie. Mama lui Ibrahim l-a urmat imediat, ca și cum s-ar fi temut de o izbucnire.*

Îi auzeam vorbind din sufragerie. Vocea mamei lui Ibrahim, lichidă, onctuoasă, murmurând, părea că voia să înăbușe torentul de mânie pe care-l revărsa Tareq asupra ei. „Cine-i fata asta? Ce caută aici? Încă o intelectuală de-alea smintite? Cum îndrăznește s-o aducă aici? Nu-i e rușine? Și tu nu zici nimic?“ Vocea ei, când stridentă, când gravă, ca modulațiile tânguitoare ale unui fierăstrău electric, mi-o amintea pe aceea a rabinului Benchetrit când încerca să ne convingă că Israelul e pământul nostru strămoșesc și că nu avem dreptul să cedăm nici măcar un centimetru pătrat din teritoriul nostru arabilor.

După un timp, mama lui Ibrahim s-a întors singură în sufragerie. Zâmbea, dar în ochii ei se vedeau teama și rușinea. A început să strângă masa. Când a văzut că-i tremurau mâinile, Ibrahim s-a ridicat imediat, a făcut-o să pună farfuriile la loc pe masă, a luat-o cu el în salon, șoptindu-i: „Nu fi supărată, nu e vina ta…“. Apoi, Ibrahim a venit la mine; i-am mulțumit tatălui lui, care mi-a zâmbit cu un aer zăpăcit, și am plecat.

În autobuz, n-am vorbit și nici n-am dormit. Priveam umbrele și luminile muribunde ale satelor defilând în noaptea umedă.Ibrahim știa toate întrebările pe care voiam să i le pun. Iar răspunsurile lui mi le puteam imagina cu ușurință.

Nu aveam, ca să ne apărăm, decât alinarea trecătoare de a fi împreună.

Trei zile și trei nopți, Avraam merge. Vocile dinăuntrul lui au tăcut.

Când în sfârșit ajunge, cu gâtlejul arzând de sete, cu buzele uscate, e dimineața devreme. O lumină diafană învăluie deșertul, ca suspinul evanescent al vocii pe care a dorit-o cu atâta aviditate.

Cu picioarele grele, Avraam se îndreaptă spre fântână. Sprijinit de marginea ei, scoate la suprafață găleata plină cu apă și își scufundă capul în ea. Apa rece îl cheamă din nou în lume.

În fața cortului, își dezleagă măgarul și îl adapă. Strânge câteva bucăți de lemn și le pune pe spinarea animalului.

Gesturile îi sunt lente și măsurate, ca ale unui om care duce la capăt o sarcină la care s-a gândit vreme îndelungată.

Apoi Avraam se așază pe nisip și, ținând între genunchi o piatră cu margine tăioasă, își ascute cuțitul.

Trecând prin norii dimineții, primele raze de soare vin să moară pe obrazul lui.

Avraam se apropie de cortul în care doarme Sara. Isaac, fiul lui, unicul lui fiu, cel pe care-l iubește și a cărui dragoste îl ancorează în lume, e întins nu departe de ea. Îngenunchează și îl ia în brațe.

Afară, Isaac deschide ochii, dar Avraam nu îl privește.

— Unde ne ducem? îl întreabă Isaac pe tatăl lui.

— Ne ducem unde se va arăta Dumnezeu. Vezi: am pregătit totul pentru jertfă.

— Dar, tată, nu văd decât cuțitul și lemnul pentru foc – unde e mielul de jertfă? mai întreabă Isaac.

Cu ochii întorși spre orizont, Avraam răspunde în șoaptă, ca și cum ar vorbi cu sine:

— Jertfa ne-o va da Dumnezeu.

Cu o mână, Avraam ia frâul măgarului. Cu cealaltă, își trage de mână fiul.

Trei zile și trei nopți călătoresc împreună. Avraam nu-l privește pe Isaac. Nici nu-i vorbește. Cu ochii ațintiți departe, cu fălcile încleștate, el ascultă.

Ascultă pașii lor pe nisip, furia vântului care îi flutură tunica, gâfâitul lui Isaac.

În a patra zi dimineața ajung pe vârful muntelui Moria.

Isaac își ajută tatăl să aprindă focul. Privirea i se agață de fiecare gest al lui. Îi scrutează chipul pe care ochii încercănați par abia întredeschiși. Avraam nu trebuie să-i spună nimic, Isaac a înțeles.

Nu întreabă de ce trebuie să moară. Va împlini voința lui Avraam.

5

Daniel se trezește cu o tresărire. Ca în fiecare dimineață, angoasa, deschisă ca o prăpastie, îl întâmpină chiar mai înainte de a deschide ochii. Dar de data asta visul a lăsat urme. O greutate. Pe pieptul lui, un corp. Viață care foșnește, care respiră. La început, nu e sigur ce e. Un animal mic? O pisică, poate? Dar după puțin timp recunoaște această prezență. Mirosul îl călăuzește. E un miros ca de pământ, dulce, proaspăt, cu o undă de parfum de vanilie și de scorțișoară. Amintirea renaște: Sara bebeluș. Chinuită de colici, se trezea în fiecare noapte pe la ora două. Amețit de oboseală, o lua din pătuțul ei, se întindea pe podea, pe spate, și o culca pe pieptul lui. În cele din urmă Sara adormea și el la fel, liniștit de respirația ei.

Dar în visul lui, Sara, mica ființă, această prezență de pe pieptul lui, nu doarme. O strânge cu toată puterea și ea se zbate. Își încleștează brațele în jurul ei, surd la strigătele ei. Ea nu înțelege. Dar el nu poate să facă altfel. Vor să o ia, să o ducă departe de el. Trebuie să se împotrivească. O sufocă, o strânge prea tare, știe asta, dar ce altceva poate face? Când Daniel se trezește, plânsetele continuă; ecoul lor sfâșietor și corpul fragil, micuț, imens încă îl apasă, unindu-se cu respirația lui gâfâitoare ca un dop de plută dus de valuri. În această conștiință în *contre-jour*, atât de aproape să se scufunde din nou în noapte, iese la suprafață o întrebare: greutatea asta, viața pe care o strângea atât de tare în brațe acum câteva clipe, dacă încă rămâne, dacă nu a dispărut cu totul, aceasta nu se

întâmplă tocmai pentru că nu este nimic, pentru că e făcută din țesătura indestructibilă a viselor?

* * *

Ierusalim, 8 martie 2009

„Ea spune: «De ce iubim şi mergem pe drumuri pustii?». Eu spun: «Pentru a învinge excesul de moarte prin mai puțină moarte şi pentru a nu cădea în abis».“

Mahmoud Darwich

Ierusalim, 9 martie 2009

Chipul lui Ibrahim. Prima dată când l-am văzut, la cafeneaua universității, mi-am amintit că îl zărisem, aşezat în primul rând, la cursul profesorului Barnathan. Dar mai era ceva. Nu puteam scăpa de senzația că îl mai întâlnisem şi în altă parte. Am căutat vreme îndelungată în memorie. Nu cumva seamănă cu fiul rabinului din sinagoga liberală la care mă ducea tata în zilele de sărbătoare? Nu; poate că au aceeaşi privire tristă, dar nu e vorba de asta. Zâmbetul lui, poate? În ciuda strălucirii lui, lasă să transpară o tristețe insuficient uitată care îmi aminteşte un zâmbet din copilăria mea. Dar sunt incapabilă să-mi dau seama al cui era. Pot spune doar că e vorba despre un zâmbet care m-a atras. Sau poate că sunt sprâncenele lui foarte arcuite, încremenite într-o expresie dureroasă? Degeaba explorez cele mai mici colțişoare ale memoriei mele, nu găsesc nimic. Poate chiar această amintire fără obiect mă face să-l iubesc? Există un gol pe care încerc să-l umplu; mă las convinsă că la originea acestui gol era o lumină, în timp ce, de fapt, nu e vorba decât despre un ecran pe care am lăsat să se refugieze primele mele dorințe, aceste răspunsuri fictive la însingurarea mea.

Există chipuri pe care le recunoaştem şi pe care le iubim fiindcă le recunoaştem (sunt ale celor apropiați nouă, cei care au creat în noi obişnuința tandreții şi a încrederii). Există chipuri pe care nu

le recunoaștem și care ne rămân străine (cea mai mare parte a omenirii). Și apoi, există cei pe care-i recunoaștem, dar nu i-am întâlnit niciodată. Un chip ne e străin, e imposibil să găsim vreo urmă în memoria noastră; și totuși, simțim că aparține vieții noastre. E infinit de diferit și, în același timp, ni se pare că s-a născut o dată cu noi. Poate chiar această interpolare, această juxtapunere neobișnuită, acest „el este!" suprapus peste „dar nu-l cunosc" ne fac să credem că dragostea este predestinată. Unii vor spune că, în fond, nu e vorba decât despre o eroare de judecată, o confuzie a facultăților noastre mentale, asemănătoare celei care ne face să spunem că un sunet este „roșu", sau celei care-l determină pe un om care a suferit o comoție cerebrală să declare că soția lui e o pălărie. Poate că și ceea ce simt față de Ibrahim este la fel. L-am recunoscut, continui să cred că fața lui îmi e familiară, dar creierul îmi joacă feste.

Ierusalim, 11 martie 2009

Ibrahim. Port numele tău în mine ca pe o amintire foarte veche. Poate că dragostea ta pentru mine nu e nimic mai mult decât propria ta nevoie de a fi iubit – de mine sau de alta. Dar dragostea ta, pentru că vine din acest spațiu sensibil din tine, pentru că vorbește despre bunăvoința ta vulnerabilă, despre dorința ta născândă de a fi ținut, strâns, cuprins de brațele altcuiva, mi se pare imensă; o tandrețe care nu va avea niciodată nume, pe care n-o voi fi recunoscut niciodată îndeajuns, care mă va trimite totdeauna înapoi la privirea dintâi.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Conferința de la Columbia
Miercuri 11 martie 2009, 11: 41

Draga mea,

Mi-am ținut conferința la Columbia ieri. A fost foarte bine. Sala era plină. Am dat chiar și câteva autografe pe cărți!

Seara, John Bomgrich m-a invitat să luăm cina cu câțiva colegi la Terrace in the Sky, un restaurant din Morningside Heights, aproape de universitate. E un loc mai degrabă ciudat: intri într-o clădire ca toate celelalte, urci într-un ascensor vechi și hodorogit, apoi ajungi la etajul șaisprezece și pătrunzi într-o sală de mese somptuoasă, înconjurată de ferestre imense de sus până jos. Oriunde îți întorci privirea, vezi orașul. E foarte impresionant.

La masă, am stat în fața unui student al lui Bomgrich. Mi-a vorbit despre teza lui („Noțiunea de frumos în arta precolumbiană"), despre călătoriile lui în Mexic și în Peru. Era foarte elocvent și ceea ce spunea era foarte emoționant. Ascultându-l, mă gândeam la tine, îmi spuneam că poate… Vezi, poate că nu sunt la fel de pisălog ca tatăl Samirei, totuși nu mă pot împiedica să mă gândesc la asemenea lucruri!

Te îmbrățișez foarte tare,

Tata

* * *

Aproape în fiecare seară, Samira vine să se întâlnească în barul hotelului cu Daniel. Au obiceiurile lor: așezați pe o canapea mare de piele, într-o nișă cu draperii grele, împart un *club sandwich*, comandă două martini, apoi o jumătate de carafă de vin roșu din care beau încet până seara târziu. Povestesc ce au făcut în timpul zilei, schimbă între ei ipoteze, repetă, fără încetare, aceleași speculații sterile. Uneori, digresiunile îi antrenează pe panta amintirilor. De aici trec la confidențe și, încet-încet, viața fiecăruia se construiește în fața ochilor celuilalt, un edificiu care se clatină, plin de orificii și de întrebări, la fel de imaginar, la fel de mișcător ca și trecutul

propriu. Această incertitudine, în mod ciudat, îi reconfortează și, progresiv, îi convinge că nu au mai mult de pierdut apărându-și secretele decât lăsându-l pe celălalt să vadă înăuntrul lor.

În seara asta, Samira îi povestește lui Daniel visul ei din noaptea trecută. Se plimbă pe străzile din Nazaret, cu chipul acoperit de un văl. Are doar o deschizătură în fața ochilor, ca să vadă fără să fie văzută. Samira nu e obișnuită cu veșmintele astea largi care-i încetinesc mersul și îi împiedică mișcările. E surprinsă să descopere că privirile bărbaților, în loc să o atingă în treacăt, cu indiferență, se fixează asupra ei, încearcă să-i ghicească formele, să-i imagineze trăsăturile, expresia feței. E observată, supravegheată, pândită. Înfășurată în văl, e mai goală ca oricând.

Urcă într-un autobuz și se așază lângă un bărbat. El întoarce capul spre ea. Îl recunoaște pe Tareq. Primul ei instinct e să fugă, dar o forță misterioasă o reține: „Cine ești?“. Vocea tânărului e gravă, tonul îi e ostil. Samira răspunde: „Sunt Sara. Prietena lui Ibrahim. A vărului tău, Ibrahim“. Ce-a apucat-o? De ce a spus minciuna asta? Fața lui Tareq pare să se descompună în fața ochilor ei. Pălește, mâinile îi tremură, abia respiră. „E clar, el e! Nu există nici o îndoială, el e vinovatul!“, își spune Samira. Dar după puțin timp, Tareq își revine. Un zâmbet alunecă precum o viperă pe fața lui. „Dovedește-o.“ Samira se uită la el, înspăimântată. Dacă el i-ar putea vedea teama de pe față, ar izbucni în mod sigur într-un râs machiavelic. Tareq insistă: „Haide, dovedește. Dă-ți vălul jos“. Samira ar vrea să se ridice, să coboare la prima stație și să o ia la fugă, dar e paralizată. Se uită la fața batjocoritoare a lui Tareq, la ochii lui sclipind de cruzime, de bucurie victorioasă. Când se trezește în cele din urmă, cu spatele scăldat în sudoare, Samira încă simte asupra ei privirea tânărului, privirea care o învăluie, care alunecă pe

pielea ei ca o apă vâscoasă, ca un văl umed și întunecat.

* * *

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Conferința de la Columbia
Joi 12 martie 2009, 8:15

Îți mulțumesc pentru ultimul tău mesaj, tată. Sunt mulțumită că totul a fost bine la Columbia, dar te rog, nu începe să te joci de-a pețitorii!

Sunt cam ocupată acum. Vorbim duminică la telefon?

Te sărut,
Sara

* * *

Ierusalim, 13 martie 2009, 21: 30

Îmi pare rău că mi-am pierdut cumpătul. Era ora șase. Ne plimbam prin cartierul arab și urma să-i propun lui Ibrahim să vină să cineze la mine. Dar nu mi-a lăsat timp pentru asta. Muezinii chemau oamenii la rugăciune, iar Ibrahim mi-a sugerat să-l însoțesc la moschee. Am refuzat.

Am spus nu brusc, fără să stau pe gânduri. Am spus nu fără să mă gândesc la reacția lui Ibrahim. Am spus nu pentru că nu mai știu să mă rog, pentru că nu-mi place să mă aflu alături de cei care cred.

Ierusalim, 13 martie 2009: 23

M-am înșelat. Toate astea n-au nici o legătură cu Ibrahim. El n-a cunoscut niciodată îndoiala. În orice caz, nu ca mine. Nu a cunoscut îndoiala care te face să respingi totul, care îți dă forța să-ți imaginezi o lume de singurătate și de putere, o lume lipsită de Dumnezeu. I-am vorbit despre mama, despre boala și despre moartea ei. Această moarte care a fost mai întâi înfrângerea mea, apoi a devenit cea a lui Dumnezeu. La început îmi spuneam, bineînțeles, că a fost din vina mea. Nu

mă rugasem cu destulă convingere. Ar fi trebuit să cred dincolo de orice îndoială, în ciuda oricărei evidențe, că ea avea să se facă bine. Dar nu m-am oferit în întregime lui Dumnezeu, și atunci el nu i-a dat mamei mele toată prezența lui. Ar fi trebuit… Nu mai știu ce gânduri îmi treceau prin minte atunci. Mă întorceam seara de la școală și, ca un automat, îmi făceam lecțiile, apoi făceam ceva de mâncare. După ce mă mai uitam o dată pe lecții, adormeam, epuizată, spre miezul nopții și mă trezeam pe la patru sau cinci dimineața, cu o prăpastie imensă deschisă în mine.

Mă pregăteam pentru rugăciunea de dimineață, îngenuncheam ca și cum mama ar fi fost lângă mine și murmurul meu febril, neliniștit, incert îmi amintea vocea ei. Recitam aceleași cuvinte, repetam aceleași gesturi, ca și cum veneau să se insereze în spațiul decupat de absența ei.

Uneori recitam și kadiș*, rugăciunea evreiască pentru cei morți. Din spirit de provocare, pentru că rugăciunea asta trebuie s-o spună doar bărbații. Dar și pentru că eram în căutarea unei alinări. A lui Dumnezeu care mi-ar spune: „Mama ta… te privește. Nu ești singură. Morții îi însoțesc pe cei vii. Nu-i aud, dar gesturile lor, privirile lor s-au strecurat în ei și îi ajută să poarte greutatea vidului".*

Dar la ce-mi folosea să-l laud pe Dumnezeu, să-i laud puterea, să-i slăvesc numele, când el și-a întors fața de la mine? Când n-a fost prezent ca să apere ființa care mi-era cea mai dragă, pe care se sprijinea viața și viitorul meu? Ce-mi rămânea să mai sper de la o ființă care nu putea să facă nimic pentru mine, dar cerea ca eu să-i dau toată dragostea mea, toată adorația și supunerea mea? Luni îndelungate mă refugiasem în vorba lui, îl lăsasem să vadă în mine, recitasem toți psalmii pe care îi știam, toate versetele din Coran pe care le învățasem de la mama. Chiar îmi inventasem propriile mele rugăciuni în franceză. Rugăciuni

foarte simple care începeau și se sfârșeau totdeauna la fel: „Doamne, te implor, fă să se vindece mama…“. Ar fi trebuit să continui să mă rog ca și cum nimic nu s-ar fi schimbat, ca și cum dorințele mele s-ar fi îndeplinit? Asta însemna să-i fiu fidelă mamei mele?

După moartea ei, am continuat să repet orbește laudele lui Dumnezeu, sperând să găsesc în ele un sens nou care să-mi vorbească de o altă viață, de o speranță nebănuită. Dar toate aceste cuvinte erau mai rele decât tăcerea. Acest șir de promisiuni goale nu mai era decât o parodie a fervorii care mă însuflețise în perioada în care mama era bolnavă. Și această ființă imensă care mă învăluise cu atâta fidelitate în tandrețe și în bunătate nu mai era decât ficțiunea pe care o văd ceilalți, cei care nu cred și nu au crezut niciodată: o incantație peremptorie care nu are mai multă influență asupra lumii decât invocațiile „abracadabra“ din basme.

M-am rugat ca mama să se facă bine. A murit, iar Dumnezeu a murit o dată cu ea.

Dumnezeu, Dumnezeu care mă însoțea de când eram mică și în care aveam încredere, n-ar fi lăsat-o pe mama să moară. Dumnezeu era mama vie, zâmbetul ei plin de încredere, ochii ei care făceau să dispară teama. Dumnezeu era ordinea lumii, o lume în care mamele își învelesc copiii în fiecare seară și îi duc la școală în fiecare dimineață, o lume în care dragostea apără și rugăciunea îndepărtează moartea.

* * *

Seara, așteptând să o întâlnească pe Samira, Daniel se plimbă prin orașul vechi. Sunt două zile de când nu doarme. Aproape că nu a mâncat nimic. Angoasa îl încleștează ca într-o menghină.

Zăpăcit, pierdut, amețit de căldură și de zgomotele străzii, merge cu pași șovăitori. Uneori se împiedică de pietrele inegale ale unei alei,

alteori se clatină în fața prăvăliei unui comerciant, gata-gata să se prăbușească. Lângă el e Leila. Ea îl călăuzește. N-are nevoie să știe unde merge. Leila îl însoțește și asta e de ajuns.

Prezența asta e mai întâi o voce. Lipsită de cuvinte, nu e decât un presentiment, o umbră care în curând va ieși la suprafață, dar nu va ajunge niciodată la lumină. Leila care îl învăluie și care, fără chip, îi zâmbește e și vidul care se formează în el, această parte a ființei lui demult exilată, încă vibrantă și totuși de nerecunoscut. E, în sfârșit, propria-i devenire, ceea ce va rămâne când totul se va sfârși, o conștiință diafană, lipsită de greutatea trecutului și a dorinței, o viață care încă nu s-a născut și care nu cunoaște timpul.

Se lasă noaptea. Cântecul muezinilor se înalță, o tânguire victorioasă care se strivește de tăcere. Din nou, Daniel își pierde echilibrul. Amintirile îl poartă departe.

Sara are șase ani.

— De ce nu te rogi niciodată, tată?

— Nu știu să mă rog.

— Vino, te învăț eu. O să vezi, e ușor.

Se uită la Sara. Apa de pe fața ei, de pe urechi, de pe mâini, de pe brațe, de pe picioare. Șovăitor, îi imită gesturile. În picioare, lângă ea, murmură după ea: *„Bis-millah ir-Rahman ir-Rahim…“*[II].Apoi, Sara îngenunchează. Dar Daniel nu face la fel.

O privește, emoționat de modulațiile sfâșietoare pe care le distinge în vocea ei întretăiată. Sara se oprește, se ridică, întoarce capul spre el cu un aer care parcă vrea să spună: „Haide, ce mai aștepți?“. Daniel desface brațele, mimând neputința. „Nu pot.“ Apoi, ca o explicație: „Dacă ești evreu, știi… n-ai dreptul să te prosternezi“. Sara se uită un moment la el, interzisă, apoi își reia rugăciunea.

Mai târziu, Sara vine în camera de zi, se așază lângă el, îi pune mâna pe braț. „Nu e deloc grav, știi. N-ai nevoie să te rogi. Tu ai pictura.“

Daniel își vine în fire. De ce s-a lăsat antrenat? E de ajuns un nimic pentru a elibera creaturile amintirii. O imagine o aduce pe alta, crezi că fugi, dar, de fapt, te afunzi mai tare, te încurci, ești prins în plasa memoriei. Fiecare amintire e o trădare, un pic de viață pe care i-o răpește Sarei. A o căuta în trecut înseamnă să accepte că n-o va mai regăsi niciodată.

* * *

Ierusalim, 14 martie 2009

Citesc în acest moment jurnalul lui Etty Hillesum, o evreică olandeză care a murit la Auschwitz la vârsta de douăzeci și nouă de ani. Spre sfârșitul vieții ei, i se adresează direct lui Dumnezeu: „Am să te ajut, Dumnezeul meu, să nu te stingi în mine, dar nu pot să-ți promit nimic dinainte. Un lucru, totuși, îmi apare din ce în ce mai clar: nu tu poți să ne ajuți, ci noi putem să te ajutăm pe tine – și în acest fel ne ajutăm pe noi înșine. E tot ce putem să salvăm în epoca asta și, de asemenea, e singurul lucru care contează: un pic din tine în noi, Doamne".

Ierusalim, 15 martie 2009

Îi vorbesc lui Ibrahim despre mama. Mă privește fără emoție. După o lungă tăcere, îmi răspunde simplu: „Știi, n-ai nevoie să crezi în Dumnezeu ca să te rogi".

Și apoi, cum face adesea, trece de la una la alta, așa că mă întreb dacă chiar a ascultat ce i-am spus. Începe să-mi vorbească despre figura lui Avraam în Tora și în Coran. Nu înțelege povestea „sacrificiului". Dumnezeu ar fi vrut să-l încerce pe Avraam cerându-i să-și ucidă fiul pentru el. E absurd. Dacă nu ar fi vorba cu adevărat decât de asta, Avraam nu ar fi decât un nebun, nu un om al lui Dumnezeu. Trebuie să fie altceva.

Ibrahim scoate din rucsacul lui un dosar în care se află un teanc de file acoperite de un scris mărunt, cu cerneală verde. Vine să se așeze lângă

mine pe podea, se sprijină de canapea și își pune foile pe genunchi. „Uite, o să-ți spun o poveste:

«Mult timp a trăit Avraam, cu vocea lui Dumnezeu deschizând în fiecare zi, câte puțin, privirea conștiinței lui.

După anii de îmbelșugare, totuși, întrebările și-au croit drum în el.

Prezența cuvântului lui Dumnezeu nu-i mai ajunge. Cere un semn»".

E povestea lui Avraam și a fiului său Isaac. În povestea asta, Avraam e chinuit de îndoială. Îl înfruntă pe Dumnezeu, îl conjură să-i răspundă, dar el rămâne închis în singurătate. Atunci, pierdut, amenință să ucidă ce are mai drag pe lume, pe propriul lui fiu, pentru a-l obliga pe Dumnezeu să-i dea un semn incontestabil al existenței lui. Avraam îl pune la încercare pe Dumnezeu, nu invers.

Trezindu-mă în dimineața asta, l-am privit îndelung pe Ibrahim care dormea, întins pe jos. Dar n-am mai regăsit alinarea de aseară, vocea lui caldă și monotonă, ca ivită din risipirea întunericului. Iar din povestea lui, atât de vie, atât de întreagă acum câteva ore, nu a mai rămas, în memoria mea șovăitoare, decât un șir de enigme disperate, o rapsodie de cuvinte răsunătoare, dar dezmembrate și fără direcție.

Ierusalim, 17 martie 2009

„Dumnezeu ne apare când nu mai avem nimic. E această ultimă speranță, această lumină infimă atunci când lumea ne fuge de sub picioare."

Ibrahim îmi citește povestea lui Iov, răzvrătirea sa împotriva lui Dumnezeu, lupta lui pentru a-l împiedica să dispară.

„Ești prea intransigentă. Ai vrea ca Dumnezeu să-ți urmărească fiecare pas, să te însoțească și să te ridice de jos ca un fel de înger păzitor. Dacă viața noastră ar fi traversată de certitudini, ce nevoie am mai avea de Dumnezeu? Rugăciunea are un sens, chiar dacă nu suntem siguri (și tocmai

pentru că nu suntem siguri) că Dumnezeu ne aude. Ai vrea ca rugăciunea să fie eficientă, să transforme lumea. Dar tu eşti cea care trebuie să fie schimbată prin rugăciune.

Ai vrea ca acela pe care îl invoci şi îl numeşti Dumnezeu să mute toţi pionii de pe tabla de şah, să te asculte şi să se lase călăuzit de tine. Dar poate că nu stă în puterea lui să stârnească nici cea mai mică adiere de vânt, să stingă nici cea mai mică scânteie. Tot ce poţi spera e să te ducă, prin propria ta hotărâre, departe de zgomot, acolo unde raţiunea nu-ţi mai e de nici un folos. El va fi întoarcerea care te îndepărtează în sfârşit de tabla de şah, pentru că lupta care contează e în altă parte. Nu a salvat-o pe mama ta. Dar în loc să fii supărată pe el, n-ar trebui mai degrabă să ai înţelegere pentru el? Fiindcă, în fond, poate că el e cel care are nevoie să fie salvat.“

Ierusalim, 18 martie 2009

Îl ascult pe Ibrahim.

Pentru ca Dumnezeu să se întoarcă, trebuie să nimicesc în mine tot ceea ce ştiu despre el.

Nu e creatorul lumii. Nu e atotputernic. Nu-i vindecă pe cei bolnavi. Nu îmi însoţeşte cu privirea fiecare gest. Nu-i judecă pe oameni. Nu-i pedepseşte. Nu le îndeplineşte dorinţele exprimate în rugăciuni. Nu-i consolează de moartea celor dragi.

Nici măcar nu trebuie să mai spun „Dumnezeu“. Ar trebui, de fiecare dată când îl evoc, să deschid un spaţiu de tăcere în vorbire. Ar trebui să scriu „ “ în loc de „Dumnezeu“.

Este ce-mi rămâne după ce am pierdut totul: puterea muribundă, aproape stinsă, de a mai vrea să-mi răspundă. Atunci, poate, ne primeşte privirea: când am renunţat la speranţă, când dragostea ne-a trădat, când totul conspiră să-l alunge din gândurile noastre. El este vocea mea, apărută din ruine şi care cheamă încă şi, în vocea mea, dăinuirea celor vii.

Ierusalim, 19 martie 2009

Dumnezeu, fără încredere.

Ierusalim, 20 martie 2009

Dumnezeu se revelează în fisura îndoielii – în bănuiala că ar putea, la urma urmei, să apară la suprafața privirii mele, în ciuda evidenței strivitoare a absenței lui.

Alungată din lume, sunt, în lume, amintirea prezenței lui.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Ierusalim
Vineri 20 martie 2009, 22: 51

Draga mea,

Mi-am cumpărat biletul de avion în dimineața asta. Ajung pe 25 mai. De-abia aștept!

Te îmbrățișez cu tandrețe,

Tata

* * *

Duminică, Daniel și Samira iau prânzul la hotelul Three Arches. Înainte s-o conducă pe Samira acasă, Daniel îi propune să urce în turn.

Sprijiniți de parapet, se lasă legănați de rumoarea orașului și recunosc, după aburii acri și grei care se ridică, viața străzilor și a grădinilor. Privirea lui Daniel s-a oprit pe fața tinerei femei, pe curba spatelui ei gol, arcuit ca o statuetă așezată la proră, pe ochii ei ațintiți spre orizont. Scăldați în soare, par să-și fi luat culoarea de la nuanța de chihlimbar a orașului, de la strălucirea pietrelor. Irișii, în care arde un jăratic gălbui, par să palpite, să cadă precum nisipul dintr-o clepsidră.

Samira întoarce capul spre el și, imediat, Daniel încetează s-o privească. Ochii lui se îndreaptă spre poalele turnului, la douăzeci și cinci de metri în jos. Samirei i se face teamă. I se pare că recunoaște în această privire nu stânjeneala că a privit-o cu

prea multă insistență, ci inerția omului care e pe punctul să se arunce în gol.

* * *

Ierusalim, 22 martie 2009

Avner a sunat adineauri. Mi-e teamă.

„Te-am văzut cu arabul.“ De unde știe? Probabil că m-a urmărit, asta e sigur.

De cât timp? Unde ne-a văzut? La universitate? În campusul universității de pe Muntele Scopus?

În vocea lui era atâta ură… Am impresia că nu-l cunosc, că nu l-am cunoscut niciodată. Băuse. Își repeta acuzația: „Te-am văzut… Știu tot…“.

Încă îi mai aud șoaptele de posedat. Mi se pare că-i văd chipul, rânjetul înciudat, sarcastic, buzele lipicioase și, în ochi, acest abis, această tăcere, această viață înghețată, ca privirea globuloasă a unei statui romane.

Din frânturi, până la urmă am înțeles mai bine de ce Tareq și Ibrahim s-au îndepărtat unul de altul. După ce a plecat Ibrahim, Tareq n-a mai avut pe cine să apere de răutatea colegilor lor și n-a mai fost nimeni care să-l ajute la școală și să-i dea încredere în el. În acest timp, Ibrahim descoperea un nou univers. Când se întorcea de la Haifa, își descria cu entuziasm școala, profesorii, colegii – majoritatea acestora erau evrei. Domenii până atunci necunoscute se deschideau în fața lui: istoria matematicilor, Revoluția franceză, sistemul digestiv al mamiferelor. Autori pe care nu-i știa decât după nume, Shakespeare, Dickens, Molière, îi deveneau încet-încet mai puțin străini.

Și, mai ales, învăța ebraica. Citind Biblia pentru prima dată, era confruntat cu noi încarnări ale figurilor din Coran: Avraam, Ismail, Iacov, Moise. Povestea lui Iosif și a fraților săi lua o turnură în același timp ciudată și familiară, ca o muzică pentru vioară auzită pentru prima dată interpretată la pian. Cele două povești, cea din Tora și cea din Coran, i se păreau că dezvoltă, în

două registre distincte, două variații asupra unei teme unice pe care nici una nu o absorbea în întregime.

La început, încercase să-și împartă impresiile cu Tareq, dar acesta se arătase atât de ostil, încât Ibrahim preferase să nu insiste. Petrecea din ce în ce mai mult timp împreună cu camarazii lui din Haifa și nu mai venea în Nazaret decât un weekend din două. Continua să i se destăinuie mamei lui, dar cu Tareq nu mai schimba decât câteva vorbe banale și întrebări de politețe.

La colegiul din Haifa, Ibrahim se împrietenise cu un student evreu. Se numea Elie și era bursier, ca și Ibrahim. Ceilalți elevi își băteau joc de el, de pantalonii lui de velur demodați, de pantofii cu tălpi găurite, de haina lui cu mânecile roase, și Ibrahim își aflase în el un aliat firesc. Lui, cel puțin, nu i se părea bizar accentul lui Ibrahim (în orice caz, nu spunea nimic despre asta) și nu râdea când confunda sunetele b *și* p. *Ibrahim și Elie se așezau unul lângă altul la bibliotecă pentru a-și revizui temele, discutau despre lecturile lor, schimbau între ei discuri cu formațiile lor preferate.*

Într-un weekend, Ibrahim a comis stângăcia de a pomeni numele lui Elie la masă, iar pentru Tareq asta a fost picătura care a umplut paharul. La început, amorul-propriu a fost mai puternic și n-a scos nici o vorbă. Dar încetul cu încetul, sentimentele lui Tareq au fost date pe față. A început prin aluzii deloc subtile la duplicitatea evreilor, referindu-se la actualitatea politică pentru a declara că în nici un caz nu se putea avea încredere în ei. Apoi, a evocat Coranul pentru a-i aminti lui Ibrahim că îi era interzis unui musulman să lege prietenie cu un evreu sau cu un creștin. Ezitând să se angajeze într-o dezbatere pe teme teologice cu vărul lui, Ibrahim a citat totuși un alt vers din Coran care-i îndeamnă pe musulmani să-i îndrăgească pe cei drepți, indiferent de originile

lor, dar începând din acel moment a simțit că o distanță de netrecut îl despărțea de Tareq.

Ibrahim nu a înțeles asta imediat, dar Tareq a trăit plecarea lui ca pe o adevărată trădare. Faptul că învăța limba ebraică și umbla cu niște evrei, că unul dintre ei devenise cel mai bun prieten al lui nu făcea decât să-i ațâțe furia și invidia. Ibrahim a rugat-o pe mama lui să încerce să-l domolească pe Tareq, dar acesta a respins-o cu atât mai multă brutalitate cu cât bănuia că fusese trimisă de vărul lui.

Ibrahim mi-a povestit toate faptele astea cu un fel de indiferență obiectivă, ca și cum ar fi fost vorba de un altul; dar am înțeles, din privirea lui intensă, din efortul pe care-l făcea ca să găsească vorbele potrivite, că rana e încă vie și că și el se simțise la fel de abandonat ca și Tareq. Împăcarea, mi-a explicat el, e acum imposibilă, cu atât mai mult cu cât Tareq a devenit prizonier al unei ideologii religioase care face ca orice dezbatere să fie inutilă. La puțin timp după plecarea lui Ibrahim, într-adevăr, Tareq a început să frecventeze niște cursuri la seral unde se predau Coranul și marile precepte ale religiei. Ideile radicale cu care Tareq venea de la cursuri lăsau să se presupună că acolo făceau altceva decât să recite versetele cărții sacre. Tareq, al cărui tată murise în timpul revoltelor de la moscheea al-Aksa, s-a lăsat cu ușurință antrenat în aceste medii. A găsit acolo un refugiu și o supapă pentru ura lui.

Ascultându-l pe Ibrahim, mi-am amintit de privirea pe care o schimbasem cu Tareq atunci când a apărut în cadrul ușii, la Nazaret; o apariție care se întorsese imediat în lumea viselor. Cele povestite de Ibrahim au înviat această viziune, mi-a revelat sensul ei, așa cum descoperi în claritatea lui orbitoare, după ce se ridică ceața, un peisaj căruia mai înainte puteai doar să-i ghicești contururile. I-am revăzut zâmbetul plin de ciudă și

de neliniște și, mai ales, ochii lui care păreau să se contrazică, unul bun și mângâietor, celălalt chinuit de ură. Mi se pare că toată istoria lor împreună e conținută în această expresie de ură reținută, de tandrețe batjocorită, tăcută, moartă și, cu toate astea, renăscândă.

* * *

Printre perdelele întredeschise pătrunde lumina albastră-verzuie și amorțită a dimineții. Daniel închide iar ochii. Somnul îl cuprinde din nou.

În mâna lui, o greutate, o altă mână. Leila. Au întâlnire cu prietenii și traversează Mont Royal ca să ajungă pe Platou. Ici și colo, movilițe de zăpadă din care ies rămurele și frunze moarte presară aleile noroioase, ultimele piei moarte pe care primăvara nu le-a lepădat încă. Leila e gravidă și, când drumul devine mai abrupt, apăsarea mâinii ei într-a lui devine mai puternică. Fără această călăuză nerăbdătoare și hotărâtă, Daniel s-ar fi rătăcit. De câte ori nu s-a rătăcit plimbându-se prin Montréal, care e, totuși, un oraș atât de generos și de conciliant?

Dar această mână, care palpită în mâna lui ca un animăluț, oare nu e prea mică pentru a fi mâna Leilei? În mintea lui pe jumătate adormită, se înalță vocea Sarei, timidă și monotonă. Recită o poezie, neliniștită fiindcă nu o știe prea bine, și Daniel încearcă să o calmeze de bine, de rău. Pe măsură ce se apropie de școală, Sara respiră din ce în ce mai greu. O să fie scoasă la lecție, e sigură de asta. Trebuie să repete ultima strofă de trei ori fără nici cea mai mică greșeală. Mânuța a devenit umedă în mâna lui Daniel, alunecă, îi scapă, el încearcă să i-o rețină. Dar deja mâna s-a întors în confuzia visului. Nu mai e mâna Sarei, e… Daniel deschide ochii… Samira, adormită alături de el, mâinile lor… Încet-încet, își amintește. Ieri seară. Băuse prea mult. Samira l-a ajutat să urce în camera lui. S-a întins pe pat, complet îmbrăcat.

Fără îndoială că ea n-a vrut să-l lase singur… Ce s-a întâmplat după aceea? Oare el a fost cel care, pierzându-și reperele, căutând un punct de sprijin… Sau poate ea, simțindu-l fragil, debusolat, a vrut să-l consoleze… În câteva clipe, el își va retrage mâna. Cu blândețe, încet, ca să nu o trezească. Dar nu imediat. Câteva secunde încă, această tăcere, această prezență, abandonul ei suspendat…

* * *

Ierusalim, 30 martie 2009, 20:15

Avner, din nou. De data asta, nu spune nimic. Telefonul sună. Răspund. El așteaptă. A treia oară, spun: „Avner, știu că tu ești. Ce vrei? Ți-am spus tot ce aveam să-ți spun… Toate astea sunt inutile…“. Dar el nu vorbește. Îi aud respirația, asta e tot. A șaptea oară, îmi pierd răbdarea: „Avner, încetează! M-am săturat! Lasă-mă-n pace!“. Îmi tremură vocea. Mi-e teamă. Îmi închid telefonul, dar știu că mâine dimineață o să găsesc treizeci de apeluri pierdute de la un abonat necunoscut.

Ierusalim, 30 martie 2009, 22:30

O mână mi se așază pe umăr. Tresar. E Samira. Îi povestesc. Avner, ranchiuna lui, telefoanele anonime… Încearcă să mă liniștească: „O să-i treacă. O să-și găsească pe cineva. Până la urmă o să te uite. Și apoi, cine știe? Poate că nu e el, la urma urmei?“.

Samira are dreptate. E posibil să nu fie Avner. Dar atunci cine e? De o săptămână primesc telefoanele astea. În fiecare seară, începând de la zece. Sună de zece, de cincisprezece ori. Până când închid telefonul. Și a doua zi totul începe din nou. Ca și cum celui care sună i-ar face plăcere să mă audă spunând: „Alo! Cine e?“, să-mi simtă angoasa crescândă din voce, confuzia, mânia mea.

Samira crede că ar trebui să iau inițiativa. Să mă duc la Avner, să-i vorbesc, să-i explic. Dar la

ce bun? Am mai încercat să fac asta. Am acceptat să beau o cafea cu el, am discutat cât am putut. Dar când m-a sunat, pe jumătate beat, ca să-mi spună: „Te-am văzut cu arabul…“ Tonul lui amenințător, arțagul… nu, nu e nimic de făcut.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Viscol
Marți 31 martie 2009, 8:21

Draga mea,
Încă un viscol, ieri. Iarna nu se mai termină.
Te-am simțit preocupată ultima dată, la telefon.
E vorba de ceva în legătură cu studiile?
Dacă pot să fac ceva pentru tine, te rog să-mi spui.
Te sărut,
Tata

* * *

Ierusalim, 2 aprilie 2009

Ibrahim părea îngrijorat în seara asta. Aşezaţi în bucătărie, am împărţit un falafel pe care-l cumpărase pe drum. Nu prea aveam poftă de mâncare, şi nici el.

Mi-e teamă de sunetul vocii mele. Mi se pare că m-ar putea trăda. Încă nu i-am spus nimic lui Ibrahim. Blestematele astea de telefoane, amenințările lui Avner – poate că toate astea vor înceta, aşa că n-ar trebui să-l fac să se neliniştească degeaba.

Ibrahim îmi evita privirea. Era mai tăcut ca de obicei. Tot punându-i întrebări, până la urmă am aflat despre ce era vorba. Erau doi indivizi… La început, a crezut că e doar o coincidență. La ieşirea de la cinematecă, erau acolo, postaţi la intrarea în cafenea. După două zile, i-a zărit într-o maşină Corolla albastră-deschis oprită în parcarea universității. Alaltăieri, tot ei – un tânăr înalt şi încovoiat cu părul negru tuns periuță şi un

tip cu burtă, cu tenul închis la culoare și buze cărnoase – se prefăceau că scotocesc în rafturile librăriei în care Ibrahim își petrece după-amiezele.Și adineauri, fără nici o îndoială, aceiași indivizi se uitau la ei în fața stației de autobuz.

Avner. Oare ar fi capabil de asta? Să pună niște tipi să-l urmărească pe Ibrahim? Și toate astea pentru ce? Ca să ne înspăimânte? Din gelozie?

Ierusalim, 3 aprilie 2009

Până la urmă i-am spus lui Ibrahim.

Avner. Telefoanele primite până noaptea târziu.

Ibrahim a rămas tăcut vreme îndelungată. Apoi, cu o voce care parcă nu era a lui, o voce catifelată, strălucitoare, debarasată de toate asperitățile ei: „De unde știi că el e cel care te sună?“.

Ierusalim, 5 aprilie 2009

Ibrahim vorbește cu mama lui de pe noul meu telefon mobil. Pe cel vechi l-am aruncat. Acum n-o să mă mai sune nimeni. Tata și Ibrahim sunt singurii care-mi știu noul număr.

Ibrahim e în bucătărie. Din cameră, aud frânturi din convorbirea lui. O imploră pe mama lui: „Tu ești singura de care ascultă… trebuie să vorbești cu el. Trebuie să înceteze, altfel…“.

După ce a închis, vine la mine. Cu mâna peste a mea, ca o umbră liniștitoare, mimând, palidă și întunecată, curbura neliniștită a degetelor mele.

Ibrahim nu are încredere în vărul lui. Tareq, spune el, e capabil de orice. E invidios, dar mai e ceva.

Ibrahim a încercat să-i explice. I-a vorbit despre mine, despre relația noastră. Destăinuindu-i-se lui Tareq, spera să se apropie din nou de el. Dar a fost inutil. „Ai ales în ce tabără să fii“ – asta-i tot ce i-a răspuns vărul lui.

Atunci înseamnă că în spatele telefoanelor, al indivizilor ciudați care ne urmăresc e Tareq?

Ibrahim se face că nu-mi aude întrebarea. Singura speranță, repetă el, e mama lui. E singura pe care Tareq încă o mai ascultă.

Ierusalim, 7 aprilie 2009

Am găsit plicul pe rogojina din fața ușii când m-am întors de la cursuri în seara asta. Nu era nici o adresă, doar numele meu, scris cu majuscule.

Deschid plicul, despăturesc foaia. Patru litere:

„ZONA“, *„TÂRFĂ“, în ebraică.*

Îl aud pe Ibrahim intrând în cameră. Se apropie încet, fără să se uite la fața mea. Mă ia în brațe, dar eu continui să tremur.

* * *

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Vești
Miercuri 8 aprilie 2009, 1:29

Bună seara, tată,

Îmi pare rău că nu te-am sunat. Nu te îngrijora. Te iubesc foarte mult,

Sara.

* * *

Când Samira ajunge în fața camerei lui Daniel pentru întâlnirea lor de fiecare zi, e întâmpinată de un ofițer de poliție care îi interzice să intre. În fundul culoarului, îl zărește pe sergentul Ben-Ami vorbind cu câțiva oameni din personalul hotelului. Se apropie. O recunoaște și o ia deoparte.

— Sunteți prietena Sarei, nu-i așa?

— Da.

— Am o veste proastă. I-am găsit corpul.

— Corpul…

— Da. E moartă. Cu gâtul tăiat. Prietenul ei, Ibrahim Awad, la fel. Amândoi au fost uciși în același fel.

— Unde?

— Într-un apartament, în Haifa. Tatăl Sarei a fost anunțat. Înmormântarea va avea loc mâine.

* * *

Samira se va plimba pe străzile orașului până târziu în noapte. La început, nu va simți nimic. În mintea ei nu vor fi decât întrebări. E posibil să fie Tareq? Poate că, simțindu-se trădat și umilit de Ibrahim, i-a urmărit până la Haifa. Ascuns în apartament, i-a așteptat seara să se întoarcă, apoi s-a aruncat asupra lor. Sau Avner? N-ar fi putut și el să-i urmărească? Poate chiar a pus un vechi camarad din armată să comită omorurile în locul lui?

Curând, totuși, întrebările se vor risipi. Samira nu se va mai gândi decât la tatăl Sarei, la durerea lui. Nu va mai exista în ea decât teamă. Teama că-l va revedea, că nu-și va găsi cuvintele, că nu-i va putea suporta privirea. Îi va fi teamă că nu va mai fi prezentă, că va dispărea pentru el.

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Vești
Joi 9 aprilie 2009, 8: 42

Draga mea,

Îți mulțumesc pentru e-mail. Am văzut că mi l-ai trimis după ora unu noaptea. Nu-ți face griji, sunt sigură că o să te descurci foarte bine la examene. Dă-mi un mic semn când o să ai un moment liber.

Mi-e dor de tine. Mă gândesc la tine,

Tata

* * *

Ierusalim, 9 aprilie 2009

Ibrahim refuză să sune la poliție. Nu mi-a spus asta, dar cred că nu vrea să-i facă necazuri lui Tareq. Dacă poliția se amestecă în povestea asta, Tareq riscă să facă închisoare, chiar dacă e nevinovat.

* * *

Ierusalim, 10 aprilie 2009

Am luat cina cu Tamar la cafeneaua universității. Aproape că n-am mâncat nimic.

Tamar a încercat cât a putut de bine să mă liniștească. Mi-a propus să discute cu Avner. O să-i pună niște întrebări discrete. După răspunsurile lui, o să poată afla mai mult, să-și dea seama dacă de la el vin toate astea.

Poate că are dreptate. Dar mi-e teamă că aceste eforturi nu duc la nimic. De la despărțirea noastră, l-am descoperit pe Avner într-o lumină nouă. Amabil, agreabil, binevoitor într-un moment, devine deodată nerăbdător și are accese de furie când e contrariat. Mi-l imaginez foarte bine făcând pe nevinovatul. Întrebat de Tamar, va pretinde că habar n-are despre ce vorbește, că nu știe nimic, că a trecut peste despărțirea noastră demult. Dar cine știe de ce e capabil cu adevărat?

Ierusalim, 11 aprilie 2009

Nu i-am spus nimic tatei. Când sună, îi vorbesc despre examene și îi povestesc cum e vremea.

Peste o lună și ceva va veni în Israel. De-abia aștept să-l văd.

O să-i fac cunoștință cu Samira, cu Ibrahim. N-o să mai fie nevoie să-i explic. Va fi aici, cu mine și, dintr-odată, va înțelege.

Ierusalim, 13 aprilie 2009, 21:15

*Încă un plic. Înăuntru, o foaie de hârtie albă, împăturită în opt. „*CALBA“, *„CĂȚEA“.*

De data asta, nu mai pot suporta. După cursuri, mă duc la comisariat. Ofițerul privește cele două foi puse pe biroul lui. Ridică ochii spre mine și îmi oferă un zâmbet care s-ar vrea liniștitor: „E foarte neplăcut, sunt de acord. Dar nu sunt amenințări“.

Nu sunt amenințări! Dar ce-i trebuie mai mult? Sunt niște scrisori anonime, nu? Și telefoanele obsedante, care nu se opreau decât atunci când îmi închideam telefonul mobil? Și indivizii care-l urmăresc pe Ibrahim pe stradă?

Dar eram prea furioasă ca să-i răspund. Am luat scrisorile, mi-am luat geanta și am plecat.

Ieșind din comisariat, am remarcat o Corolla albastră-deschis staționată pe strada de vizavi. Am luat-o în direcție opusă și, după un lung ocol, am ajuns în stația de autobuz. Coborând, înainte de stația de la Muntele Scopus, aș putea să jur că am văzut aceeași mașină, o Toyota albastră cu parbrizul crăpat. Am alergat spre clădire fără să mă întorc și m-am grăbit să urc în camera mea.

Ibrahim tot nu s-a întors. I-am lăsat mai multe mesaje, dar nu mi-a răspuns. Am atâta nevoie să fie aici.

Ierusalim, 13 aprilie 2009, 22: 45

Ibrahim a venit, în sfârșit. Nu mi-a explicat imediat ce se întâmplase.

Avea părul în dezordine, gâfâia, fruntea îi era scăldată în sudoare, nu-l mai văzusem niciodată în starea asta. Își plimba privirea peste tot prin cameră, ca și cum ar fi fost convins că se ascunsese acolo un intrus gata să sară asupra lui în orice clipă. Se apropia de fereastră, dădea ușor la o parte perdelele și scruta întunericul. Nu dădea nici o atenție întrebărilor mele.

Până la urmă, a ridicat capul spre mine: „M-au… m-au urmărit". Care „ei"? S-a mulțumit să ridice din umeri și s-a apucat să se plimbe din nou prin încăpere, cu pași agitați. După un timp a spus, ca și cum tocmai mi-ar fi auzit întrebarea: „E-erau ei… ti-tipii… din ma-ma-mașina albastră".

S-a întors din nou la fereastră, dar pe stradă nu era nimeni.

* * *

Daniel stă în picioare în fața mormântului Sarei. Un mic grup de oameni se înghesuie în jurul lui, ca o turmă care se strânge în jurul unui nou-născut ca să-l apere de prădători. Samira se uită la ei de departe.

Ascultă vocea monotonă a lui Daniel, o voce distantă, alunecând foarte sus dincolo de durere, precum vorbele liniștitoare ale unui soldat care trimite vești de pe front. Recită *Kadiș*, rugăciunea pentru cei morți.

Dumnezeu e lăudat de oameni pentru că nimic nu durează pe lumea asta în afară de sărăcia celor vii, drumul îngust al insignifianței lor.

La ieșirea din cimitir, Sara urmează scurta procesiune formată din veri, prieteni, cunoștințe ale Sarei. Fiecare la rândul său se apropie de Daniel, cu capul plecat, cu privirile fugind într-o parte, pronunțând aceleași vorbe de neauzit: „Îți doresc o viață lungă“[12]. Samira repetă și ea aceeași formulă de circumstanță, dar nu poate să nu se gândească la faptul că o viață lungă din care lipsesc cei care i-au fost dragi e probabil ultimul lucru pe care și-l dorește Daniel.

Acesta o privește de parcă ar fi o străină. Nu mai are nimic uman în ochi. A mai rămas acolo doar o albeață minerală, indiferența organică a unei ființe vii care observă o altă ființă vie.

În cele din urmă, Daniel îi strânge mâna. La acest contact, închide ochii. Atunci chipul i se luminează. Și din zâmbetul pe care-l schițează buzele lui palide și uscate, Samira înțelege că și el i-a recunoscut durerea.

* * *

Ierusalim, 18 aprilie 2009

Prietenul lui Ibrahim, Elie, pleacă o lună la New York și ne împrumută apartamentul lui din Haifa. Plecăm în seara asta.

Haifa, 20 aprilie 2009

Respir ceva mai bine. Pentru prima dată de cincisprezece zile, am adormit aproape fără nici un efort.

În dimineața asta, Ibrahim a ieșit să cumpere pâine și fructe. Ne-am petrecut toată ziua citind și ascultând muzică. Din când în când, Ibrahim se

apropie de fereastră, se uită la stradă printre storuri, apoi se întoarce să se așeze lângă mine, ușurat.

Și totuși teama este acolo în continuare. La fiecare rafală de vânt în fereastră, la cel mai mic scârțâit în spatele ușii, tresar.

* * *

Samira se uită la Daniel, care stă în fotoliul din camera lui. El îi evită privirea, dar îi este recunoscător că e acolo. Îi e teamă să fie singur. Când se va pregăti să plece, el va încerca s-o rețină.

* * *

Haifa, 21 aprilie 2009

Vorbim puțin. Când mă strânge în brațe, există, în spatele tandreții lui, teama sterilă de a nu fi separați, ca și cum, deja, o parte din fiecare ar fi fost smulsă celuilalt. Nu mai suntem decât niște amintiri, două umbre încremenite în strânsoarea lor, inseparabile, respinse de viitor.

Haifa, 22 aprilie 2009

Îl întreb din nou pe Ibrahim: „Ești sigur că e Tareq?“. Ridică din umeri. Apoi, după o lungă tăcere, ca și cum și-ar continua cu voce tare monologul interior: „Nu-l mai recunosc. Eram atât de apropiați. Prea apropiați, poate. N-am vrut niciodată să-i fac rău, dar a sfârșit prin a mă urî. Și-a lăsat creierul descompus de toate ideile astea veninoase. Când cineva ajunge așa, e capabil de orice…“.

Îi vorbesc despre Avner, despre ultima noastră întâlnire, despre vorbele lui pline de ranchiună. Ibrahim nu pare uimit. Se uită la mine cu o privire pe care o vrea, în mod sigur, liniștitoare. Strălucirea vibrantă din ochii lui s-a preschimbat într-o lumină pașnică. Se așază lângă mine, îmi pune capul pe pieptul lui. Mâinile lui palide îmi acoperă fața. „Până la urmă o să uite. Gelozia e totdeauna uitată.“ Spune asta ca un profesor care

enunță o teoremă. Dar, de fapt, am simțit că nu credea asta.

Haifa, 23 aprilie 2009

Au trecut cinci zile de când suntem aici. Pentru prima dată, în dimineața asta am ieșit împreună. După o lungă plimbare, ne-am așezat pe terasa unei cafenele de pe bulevardul Hanassi.

Cum mă vedea îngrijorată, Ibrahim s-a apucat să-mi povestească amintirile lui din școală, parcurile din Haifa în care se juca fotbal cu prietenii lui, evenimentele, și bune, și rele, ale prieteniei lui cu Elie. Din când în când dădeam din cap ca să par atentă, dar nu mă puteam împiedica să privesc fără încetare în jurul meu, sigură că ne pândea cineva.

* * *

Vocea Samirei abia se aude, ca și cum s-ar teme să rupă echilibrul tăcerii. A vorbit cu comisarul Ben-Ami. Ancheta face progrese.

Daniel ar vrea să-i răspundă, dar gândurile îl duc la ultima conversație cu Sara, cu o săptămână înainte de venirea lui în Israel. Vocea ei era mai șovăitoare decât de obicei. Părea distrată și răspundea evaziv la întrebările lui. Apoi, când era pe punctul de a închide, pe neașteptate, aceste cuvinte, pronunțate cu o voce precipitată, ca și cum i-ar fi ars limba dacă nu le-ar fi rostit: „Te iubesc, tată“. De obicei, Sara încheia convorbirile cu el spunându-i „Pe curând“ sau uneori printr-o formulă americană: „Ai grijă de tine“. Pe moment, Daniel a fost surprins, dar după puțin timp nu s-a mai gândit la asta. Acum își amintește cuvintele ei nu ca pe un mesaj de dragoste, ci ca pe o presimțire amenințătoare și sinistră. „Te iubesc, tată“ voia să spună: „Mi-e teamă, nu știu ce să fac, nu știu ce-o să se întâmple“.

* * *

Haifa, 24 aprilie 2009, 11:30

În dimineața asta, m-am trezit înaintea ta. Te-am privit cum dormeai, fascinată de respirația ta calmă și regulată, indiferentă la amenințări și la teamă. Te-am sărutat pe frunte. Imediat, ai întors capul. Pleoapele ți s-au încrețit, ca și cum încercau să rețină lumina care fugea, și m-am întrebat în ce s-a transformat sărutul meu absorbit de visele tale.

Pe urmă ai deschis ochii și imediat, ca să-mi alung gândurile negre, am început să vorbesc:

— Te-am visat din nou. E mereu aceeași scenă, cu foarte puține diferențe: sunt urmărită de doi câini enormi bruni. Alerg, alerg cu disperare. Câinii latră, mârâie, câștigă teren. Străzile sunt goale. Strig după ajutor, dar nimeni nu mă aude. La capătul străzii e un zid. Gata, îmi spun, totul s-a sfârșit. Mă opresc, mă întorc. Câinii nu mai sunt decât la câțiva metri de mine. Ridic ochii și deodată te văd, în picioare sub porticul unei case de la marginea străzii înguste. Mă privești, vezi cât de îngrozită sunt. Câinii m-au încercuit, se agită pe loc, ochii lor minusculi și feroce sunt ațintiți asupra mea. Sunt gata să sară, salivează deja, cu colții rânjiți. În acest timp, tu rămâi nemișcat. Ai putea să strigi la câini, să arunci cu pietre în ei ori să încerci să le spargi capetele cu un baston. Dar tu rămâi nemișcat. Și, în mod ciudat, prezența ta mă liniștește foarte mult. Aș putea – ar trebui – să-mi fie ciudă pe tine pentru asta. Ar trebui să-ți strig: „Fă ceva! Fă-i să plece!“. Dar nu simt nevoia să fac asta. N-ai nici o putere și, din acest motiv, nu-mi e ciudă pe tine. Doar privirea ta e de ajuns ca să mă liniștească. Sunt încremenită de frică, dar am încredere. E sfârșitul, sunt incapabilă să văd dincolo de momentul ăsta, și totuși, tot ce contează e prezența ta, prezența ta infimă și evanescentă.

— Și pe urmă?

— Pe urmă, nimic. Mă trezesc.

— S-s-sunt… mulțumit că sunt în visele tale. C-c-chiar dacă aproape că nu exist.

— Tata o visa adesea pe mama. Dimineața, când îi povestea aventurile lor din timpul nopții, ea zâmbea ca și cum recunoștea scenele pe care i le descria, ca și cum ar fi fost cu adevărat împreună cu el. Tata spunea, cu tonul cuiva care știe dintr-o lungă experiență, că atunci când cineva încetează să-și viseze perechea, e semn că dragostea începe să dispară.

Mi-ai luat mâna, uitându-te la mine cu o privire dureroasă care însemna: „Poate că noi nu vom mai avea timpul să ajungem acolo“.

* * *

Un caiet albastru e așezat pe biroul din camera de hotel pe care o ocupă Daniel de când a sosit în Israel. E un caiet școlăresc cu spirală, inelele ei strâmbe fac dificil întorsul paginilor. Elie, prietenul lui Ibrahim, l-a adus aici. „L-am găsit pe jos, lângă fereastra din camera de zi, înainte să ajungă poliția în apartament.“ L-a răsfoit repede. Paginile sunt umplute cu un scris fin, cu literele curbate, cu bucle generoase. A recunoscut câteva cuvinte în franceză și a dedus că era caietul Sarei.

În curând, Daniel se va ridica din fotoliu. Încet, va deschide caietul ca și cum ar fi vorba de un manuscris prețios. Va citi primele cuvinte: *„Tatăl meu e evreu. Mama era musulmană. Eu sunt și evreică, și musulmană. Mult timp am trăit fără să-mi pun întrebări“.* La început, își va spune: Soluția e aici, e inutil să caut mai departe. E de ajuns să citesc și totul se va lămuri.

* * *

De la: Sara
Către: Daniel
Despre: Nu te îngrijora
Vineri 24 aprilie 2009, 19: 25

Tată, îți scriu repede ca să-ți spun că totul merge bine. De-abia aștept să te văd.

Te iubesc,
Sara

* * *

Haifa, 25 aprilie 2009, 2:11
Gata. Începe din nou. Nu mai pot.

Haifa, 25 aprilie 2009, 10: 08
*Ieri seară și din nou în dimineața asta, un mesaj pe telefonul meu: „*ZONA“. *De unde au numărul meu cel nou? Știu că sunt aici? Alerg la fereastră. Poate că sunt în clădirea din față?*
Ibrahim nu s-a întors încă.
De ce se înverșunează împotriva noastră? „Doar ca să ne înfricoșeze. Până la urmă or să ne lase în pace.“ În fiecare zi, Ibrahim încearcă să mă liniștească. Dar oare crede cu adevărat ce-mi spune?

Haifa, 25 aprilie 2009, 23:30
Un alt mesaj. Mi-am închis telefonul.

Haifa, 26 aprilie 2009
Ne-am cumpărat bilete în dimineața asta. În două zile, plecăm la Montréal. Acolo, cel puțin, or să ne lase în pace.
O să rămânem acolo atâta timp cât va fi nevoie, până ne uită.

* * *

Au trecut mai mult de trei ore de când Daniel, nemișcat, s-a cufundat în lectura jurnalului Sarei. Întoarce paginile frenetic, căutând indicii. Întârzie asupra câte unui pasaj în care e vorba de el, revine la o pagină în care Sara relatează una dintre conversațiile lor, apoi citește în diagonală, încetinind doar acolo unde e menționat numele lui Avner sau al lui Tareq. Amenințările, scrisorile anonime, soluția e acolo, în mod sigur. În curând va ști, își va lua de pe inimă povara asta, va putea să-l sune pe sergentul Ben-Ami și să-i spună: „Nu mai căutați, am găsit vinovatul“.

* * *

Haifa, 27 aprilie 2009

Nu mai avem nimic de mâncare. Ibrahim a coborât să cumpere pâine și fructe. Am încercat să-l reţin, dar el a insistat. Mi-a promis că se întoarce repede.

După ce am încuiat uşa, m-am dus la fereastră. L-am văzut deschizând poarta, apoi dispărând după colţul străzii. După câteva minute, o maşină albastră s-a oprit chiar în faţa clădirii. O Toyota Corolla, sunt aproape sigură. Din ea au ieşit doi bărbaţi. Au luat-o pe strada pe care era magazinul de fructe. Mergeau cu paşi hotărâţi.

Oare l-au urmărit pe Ibrahim? Nu, poate că nu e decât o coincidenţă, poate că imaginaţia mea o ia razna. Sunt multe maşini Corolla albastre…

Mi-e teamă. Ibrahim tot nu s-a întors. Au trecut mai mult de douăzeci de minute…

M-a pus din nou să promit că n-am să sun la poliţie. Dar mi-e prea teamă. Mai aştept doar două minute. Dacă nu se întoarce în două minute, sun la poliţie…

* * *

De la: Daniel
Către: Sara
Despre: Răspunde-mi repede
Joi 30 aprilie 2009, 23: 08

Sara, draga mea,

Au trecut mai multe zile de când încerc să dau de tine. Ţi-am lăsat mai multe mesaje. De ce nu răspunzi? Sunt îngrijorat. Te rog, răspunde-mi. Trimite-mi doar un mesaj pe telefon, doar să-mi spui că eşti bine.

Tatăl tău care te iubeşte

* * *

„Mi-e teamă. Ibrahim tot nu s-a întors. Au trecut mai mult de douăzeci de minute…

M-a pus din nou să promit că n-am să sun la poliţie. Dar mi-e prea teamă. Mai aştept doar

două minute. Dacă nu se întoarce în două minute, sun la poliție… “

Sunt ultimele cuvinte din caietul Sarei. Ce s-a întâmplat pe urmă? Cine a intrat în cameră înainte ca ea să aibă timp să sune la poliție?

Întrebările zumzăie în mintea lui Daniel.

* * *

Inserate în caietul Sarei, Daniel descoperă niște foi scrise în ebraică, purtând, ca titlu, nume de personaje biblice: Avraam, Iov, Iacov…

Sunt povestirile lui Ibrahim, povestirile pe care i le citea Sarei seara, pentru a-i liniști teama. În curând, Daniel le va citi și el. Va vrea, prin ele, să se apropie de fiica lui, să parcurgă invers drumul care, poate, a împăcat-o din nou cu ea însăși.

* * *

„Suntem foarte aproape. În câteva zile o să știm vinovatul“, spune sergentul Ben-Ami. Daniel închide telefonul, ridică ochii spre Samira și se duce la fereastra care dă spre parcarea hotelului.

Tânăra femeie îl convinge în cele din urmă să iasă din cameră. Îl conduce spre lift. Docil, Daniel o urmează până în restaurant.

Samira nu-și mai ia ochii de la chipul lui, făcându-l să o privească și el, la rândul lui. Ar vrea ca el să înțeleagă, fără să fie nevoie să-i spună asta, că n-o să plece, că va rămâne alături de el oricât va trebui.

Ea se uită la fruntea lui în care s-au săpat riduri adânci, asemănătoare urmelor sinuoase pe care le desenează marea pe nisip. Sub ochii lui s-au format pungi grele și cenușii. Obrajii i s-au scobit, lăsând să transpară, sub pielea translucidă, albeața oaselor. Doar gura lui mai păstrează ceva din viața de altădată și, când zâmbește, trăsăturile lui își regăsesc puțin seninătatea.

Peste puțin timp, vor ști. Și după aceea? Daniel se va întoarce în Montréal. Va trebui să găsească forța de a continua, de a reîncepe, de a reconstrui.

Deși nu vorbește despre moarte, Samira crede că-i ghicește gândurile: a continua înseamnă a accepta o nouă viață, a se naște într-o lume în care nu mai există Sara. La ce poate folosi viitorul dacă nimic nu va mai reîncepe pentru ea?

Dar Daniel nu se gândește la moarte. Nu se gândește la nimic. O observă pe Samira și asta e tot ce vede, ochii ei de ambră, ochii ei care par să freamete ca apa înainte să atingă punctul de fierbere, ca nisipul care se scurge lent din căușul mâinii.

* * *

În camera de hotel a lui Daniel, primele raze de soare aruncă pe pereți o lumină umedă și palidă. E ora șase. Cuibărită în fotoliu, Samira e trezită de un murmur. O limbă care seamănă cu ebraica sau cu araba.

Yitgadal Véyitkadash Shemé Rabbah… În picioare, cu fața întoarsă spre fereastră, Daniel, cu o carte de rugăciuni în mâini, descifrează cuvintele din *Kadiș*, rugăciunea morților. Cuvintele se înlănțuie, fiecare o naștere, fiecare naștere amintirea absenței ei, moartea, repetată de o mie de ori, a Sarei.

Bealmah Dibérah Khirouté… Daniel, care, de săptămâni întregi, nu trăiește decât din amintiri, nu mai poate îndura să nu aibă nimic care să-l apropie de ea. Înainte, putea să suporte amintirea bucuriilor trecute pentru că își închipuia că Sara era în viață și putea să-i aducă altele. Dar moartea fiicei lui i-a încărcat memoria cu tot viitorul, cu toate certitudinile încă neîncercate pe care trebuia să le trăiască. Își disprețuiește amintirile, vasale palide și jalnice care trebuie să poarte singure coroana existenței, ar vrea să le smulgă din conștiința lui. Pentru că îl trădează. Pentru că îi amintesc cu cruzime privirea care îl ancora în viață, deși sunt incapabile, bieți aburi, să susțină viața acestei priviri.

Véyamlich Malkhouté… Daniel se chinuie să citească fiecare frază, dar nu are importanță. Această rugăciune, aceste cuvinte în aramaică vor purta de acum înainte amintirea fără încetare sporită, ca o maree, a unui prezent din care Sara e absentă, amintirea grevată de un viitor răpit vieții. Suferă pentru că e singur. Suferă, chinuit de mânie și de furie. E chinuit de această moarte, de violență și de ură. Suferă pentru că nu înțelege și pentru că nu mai vrea să înțeleagă.

Véyatsmakh Pourkané Vikarev Méshikhé… Totuși, Daniel, omul care nu-l cunoaște pe Dumnezeu, recită conștiincios această rugăciune, fiecare cuvânt îl cheamă pe următorul, deschizând un nou pasaj în viitorul pustiu.

Bekhayékhon Ouvyomékhon… Această rugăciune e trimisă ca un cercetaș spre noua lume care-l așteaptă, un loc fără trecut, fără cuvinte, fără adăpost, o viață găurită, cârpită, adunată de ici, de colo, în care fiecare obiect poartă absența Sarei, în care fiecare privire înseamnă: „Nu o cunosc, n-am întâlnit-o niciodată“.

Ouvékhayé Dékhol Beit Yisraël… De fiecare cuvânt e legat un fragment de amintire despre Sara. Trebuie să meargă până la capăt, până la ultimul „amen“ și poate că acolo imaginea va fi întreagă.

Baagalah Ouvizman Kariv Véimrou Amen… Aceste cuvinte sunt un drum. E de ajuns să continue, încă un cuvânt, încă unul, și viața, în tot acest timp, murmur și rumoare, se furișează în spatele lui și îl ia pe sus, fără știrea sa. Cuvintele îl cheamă și îl poartă. Ziua de mâine apare deja în ele. Aceste cuvinte îl cheamă și îl apără și îl îndepărtează de durere.

* * *

Daniel lasă jos cartea de rugăciuni și se întoarce spre Samira. Pe chipul lui, golit de emoție și de

orice dorință după aceste săptămâni de chin, n-a mai rămas decât teama.

Teama de a fi abandonat, teama de a trebui să poarte încă multă vreme un trecut imens și gol, teama, poate, că nu va putea înfrunta o lume pustiită în care totul trebuie construit de la început.

Dar această disperare nu adăpostește deja, în tăcerea și în perseverența ei, umbra unui început?

---

[11] În numele lui Allah, cel mai bun, cel mai îndurător (în arabă în original).

[12] La înmormântările evreiești, formulă care se adresează familiei îndoliate.

Când tatăl îngenunchează pe nisip, fiul se apropie și se așază în fața lui, cu capul plecat spre pământ.

Mâinile lui Avraam se plimbă îndelung pe obrajii, pe buzele, pe pleoapele fiului său, ca și cum ar încerca să rețină în el viața care se scurge. Degetele lui își vor aminti de acest chip mult timp după moartea fiului, acest chip care se află la confluența atâtor dorințe, a speranțelor nebănuite, a încrederii arzătoare.

Isaac ridică fruntea și își privește tatăl, dar acesta are ochii pierduți dincolo de munte. Doar buzele i se mișcă.

E o rugăciune, desigur, o rugăciune pe care Isaac n-o cunoaște.

Dar cuvintele lui Avraam nu sunt cuvinte de slavă.

„Dumnezeule, privește-mă! Privește-mi mâna! În curând, cuțitul pe care-l țin se va abate asupra gâtului fiului meu, a unicului meu fiu, cel pe care-l iubesc și al cărui vis l-am purtat atât de îndelung în mine.

Dumnezeule, răspunde-mi! Să-ți aud vocea care nu vine din inima mea!

Dumnezeule, întoarce-ți fața către mine! Să pot în sfârșit să-ți ating prezența.“

Avraam înalță cuțitul, gata să lovească. Mâna nu-i tremură, dar de pe buzele întredeschise îi scapă un murmur febril, ca un urlet interior.

„Dumnezeule, oprește-mi brațul! Arată-mi că ești mai mult decât viața mea și că nu sunt singur în viața asta în care sunt exilat.

Dacă ești stăpân în lumea asta, n-o să îngădui ca un om să-i răpească fiului său viața pe care tu i-ai dat-o.

Dacă ești altceva decât visul meu, mâna ta îmi va întâlni mâna și am să știu, chiar dacă ar trebui să te retragi din lume pentru totdeauna, că măcar o singură dată am fost doi, tu privirea infinită și eu omul care te privește.“

Buzele lui Avraam se strâmbă într-o grimasă monstruoasă. Cu ochii larg deschiși întorși spre soare, nu mai aude decât propria-i respirație, întretăiată de suflarea vântului.

Degetele strâng mânerul cuțitului, brațul i se încordează. Dar înainte de a da lovitura, privește capul lui Isaac.

Atunci îi vede privirea, ca și cum ar vedea-o pentru prima oară.

În albeața goală a privirii lui nu există nici teamă, nici reproș. E un chip care nu vorbește decât despre dragoste și despre încredere.

Mâna lui Avraam începe să tremure. Această ființă pe care a vrut s-o scoată din lume îl aduce încet-încet la viață.

Isaac, carne din carnea lui, nu mai e fiul lui, e fiul omului, străinul care îl cheamă și de care e responsabil. Dumnezeu nu are alt chip.

Avraam lasă cuțitul. Își pune mâinile febrile peste ochii lui Isaac, ca și cum ar vrea să le apere lumina.

În tăcerea transformată în pace, Avraam scrutează orizontul.

Vocile s-au retras. Poate că nu vor mai reveni niciodată. Dar ce nevoie are de semne când are în fața lui miracolul altui om?

În privirea lui Isaac nu mai sunt întrebări. Există, imens, singurul stâlp în fața singurătății lui Avraam.

Tatăl își închide în sfârșit ochii arzători.

Trăsăturile i se transformă. O pace caldă precum ceața unei dimineți se răspândește în trupul lui dureros.

Își trage fiul spre sine și se lasă îmbrățișat îndelung.

ORIGINEA CITATELOR

Amos Elon, *Jérusalem, capitale de la mémoire,* traducere din engleză Bernard Hoepffner și Catherine Goffaux, Paris, Perrin, 1991, p. 230.

Mahmoud Darwich, „À Jérusalem“, *Anthologie (1992-2005),* poeme traduse din arabă de Elias Sanbar, Arles, Actes Sud, 2009, p. 231.

Elias Khoury, *La Porte du soleil,* traducere din arabă de Rania Samara, Arles, Actes Sud/Le Monde diplomatique, 2002, p. 595.

Tom Stoppard, *Rosencrantz and Guildenstern Are Dead,* NewYork, Grove Press, 1967, p. 115.

Henrik Ibsen, *Brand. Poème dramatique en cinq actes,* traducere din norvegiană de contele Maurice Prozor, Paris, Perrin,1907, p. 190.

Mahmoud Darwich, „C’est mardi et le temps est clair“, *Anthologie (1992-2005),* poeme traduse din arabă de Elias Sanbar, Arles, Actes Sud, 2009, p. 307.

Etty Hillesum, *Une vie bouleversée. Journal 1941-1943,* traducere din neerlandeză de Philippe Noble, Paris, Seuil, 1985, p. 166.

Table of Contents

1
2
3
4
5
Originea citatelor

Table of Contents

1	7
2	37
3	92
4	118
5	159
Originea citatelor	196